

România literară

*Conferința națională
a scriitorilor*
(pag. 1-15)

CONFERINȚA NAȚIONALĂ A SCRITORILOR

In zilele
de 22—24 mai 1972
a avut loc
in Sala mică a Palatului
Republicii Socialiste România
Conferința națională
a scriitorilor.
In ședința de închidere
tovarășul
NICOLAE CEAUȘESCU
a rostit cuvântarea
pe care o publicăm
în coloanele
următoare.

Cuvântarea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU

Stimați tovarăși,

Doresc să exprim bucuria mea și a celorlalți tovarăși din conducerea partidului și statului de a ne afla astăzi din nou împreună cu dumneavoastră, scriitorii, și, totodată, de a folosi acest prilej pentru a adresa în numele Comitetului Central al partidului, al Consiliului de Stat și al guvernului, al meu personal, participanților la Conferință, tuturor poezilor, dramaturgilor, criticilor, prozatorilor, întregii obști scriitoricești, un călduros salut comunist. (Aplauze puternice).

Conferința scriitorilor din Republica Socialistă România și-a desfășurat lucrările în condițiile puternicei efervescențe creatoare care a cuprins națiunea noastră socialistă, ale eforturilor eroice pe care le depun clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea, întregul popor român pentru realizarea grandiosului program de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate,

adoptat de Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român. (Vii aplauze).

In cei aproape 4 ani care au trecut de la precedenta reuniune a scriitorilor, în viața social-politică a patriei noastre au avut loc evenimente de importanță națională. Au fost îndeplinite cu succes hotărârile Congresului al IX-lea, care au marcat o nouă etapă în dezvoltarea forțelor de producție, în ridicarea nivelului de civilizație materială și spirituală a poporului.

In această perioadă, poporul român a trecut cu toate forțele sale la îndeplinirea unui nou cincinal, ale cărui obiective economico-sociale sînt menite să accelereze apropierea României de țările avansate ale lumii, să asigure înflorirea multilaterală a bazei tehnico-materiale a socialismului, perfecționarea relațiilor socialiste de producție și a organizării societății, introducerea to-

(Continuare în pagina 2)

Cuvîntarea tovarăşului

(Urmare din pagina 1)

mai fermă în viaţă a principiilor eticii şi echităţii socialiste. Aflîndu-ne în cel de-al doilea an al cincinalului, putem afirma cu convingere şi îndreptăţită mîndrie că prevederile acestui program se îndeplinesc cu succes, că România socialistă înaintează cu paşi fermi pe calea socialismului şi comunismului. (Aplauze puternice).

După cum cunoaşteţi, toate hotărîrile care privesc dezvoltarea patriei, întreaga politică internă şi externă a partidului sînt emanaţia voinţei şi intereselor supreme ale poporului care, liber şi stăpîn pe propriul său destin, îşi făureşte viaţa, noua sa istorie, aşa cum o doreşte. În perioada ultimilor ani au fost aplicate cu consecvenţă în viaţă prevederile Conferinţei Naţionale, ale Congresului al X-lea, privind perfecţionarea organizării şi conducerii economiei, a întregii societăţi; au fost instituţionalizate în toate domeniile de activitate organisme de conducere colectivă — expresie a participării active la conducerea treburilor ţării, la întreaga creaţie socială, a tuturor categoriilor de oameni ai muncii de la oraşe şi sate, fără deosebire de naţionalitate, a lărgirii continue a democraţiei socialiste în patria noastră. Toate acestea au cimentat şi mai mult unitatea moral-politică a poporului în jurul partidului, coeziunea societăţii socialiste, trîncenia orînduirii noastre. Identificarea deplină a poporului cu idealurile socialismului se reflectă în dirzenia, energia, abnegaţia şi spiritul de sacrificiu cu care el dă viaţă politicii partidului, prin munca sa neobosită pentru ridicarea patriei socialiste pe trepte tot mai înalte de progres şi civilizaţie. (Aplauze puternice, prelungite).

Conferinţa naţională a partidului, care va avea loc în luna iulie a acestui an, va face bilanţul rezultatelor obţinute pînă acum în această direcţie şi va stabili noi măsuri de perfecţionare a conducerii şi organizării economiei, a întregii vieţi sociale, de dezvoltare a democraţiei socialiste, de îmbunătăţire continuă a repartiţiei, corespunzător principiilor echităţii noii noastre orînduirii.

Preocupat de progresul economico-social al ţării, partidul nostru a acordat şi acordă o atenţie de cea mai mare importanţă înfloririi ştiinţei şi culturii, ca parte componentă, inseparabilă a edificării noii societăţi, a civilizaţiei socialiste pe care o făurim pe pămîntul României. (Aplauze puternice). Preocupîndu-ne să asigurăm oamenilor muncii o viaţă îmbelşugată, satisfăcătoare cît mai deplină a necesităţilor lor materiale, acţionăm totodată pentru a aşeza noua societate pe temelii a tot ceea ce a făurit mai de preţ mintea omului, geniul său creator, a cuceririlor ştiinţei celei mai avansate; facem totul pentru a deschide larg accesul maselor spre valorile ştiinţei şi culturii, spre o viaţă spirituală cît mai bogată.

Partidul nostru manifestă o grijă deosebită pentru formarea fizionomiei morale superioare a constructorilor socialismului. Ca expresie a acestei preocupări, plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 3—5 noiembrie 1971 a elaborat un program de largă perspectivă pentru ridicarea nivelului general de cunoaştere al oamenilor, pentru formarea şi educarea lor revoluţionară în spiritul filozofiei materialist-dialectice şi istorice, al idealurilor înaintate ale socialismului şi comunismului, pentru făurirea omului celei mai umaniste societăţi — societatea comunistă. (Aplauze puternice, prelungite).

Scopul suprem al întregii politici a partidului nostru, obiectivul esenţial al orînduirii noi, este asigurarea bunăstării materiale şi spirituale a poporului, crearea unui înalt grad de civilizaţie a vieţii celor ce muncesc, realizarea aspiraţiilor de demnitate, libertate şi fericire a omului, înflorirea multilaterală a personalităţii umane, valorificarea sa plenară, în interesul propriu şi al întregii societăţi. (Aplauze puternice). Orînduirea socialistă îşi propune să plămădească un om nou, cu un larg orizont de gîndire şi înţelegere, capabil să descifreze sensul legilor obiective ale dezvoltării sociale, să participe, în cunoştinţă de cauză, la făurirea istoriei, să-şi croiască în mod liber şi conştient propriul său destin. Tipul uman nou pe care vrem să-l făurim în societatea noastră trebuie să se caracterizeze prin pasiune pentru munca creatoare, printr-un înalt spirit de răspundere faţă de interesele generale ale colectivităţii, printr-o ţinută morală aleasă, printr-o elevată viaţă spirituală.

Ce ţel mai înalt, ce misiune mai nobilă pot avea slujitorii condeiului decît acela de a-şi pune talentul, fantezia şi inspiraţia în slujba făuririi omului nou al epocii socialismului şi comunismului! Această cauză măreaţă pe care sînt chemate să o slujească literatura şi arta, nu poate să nu însufleţească pe adevăraţii

creatori de frumos, sensibili la idealurile umanitare ale timpului lor.

În perioada care a trecut de la reuniunea precedentă a scriitorilor, creaţia literară a cunoscut un puternic avînt: în aceşti ani au apărut mii de noi lucrări beletristice realizate de scriitorii români şi de cei aparţinînd naţionalităţilor conlocuitoare, dintre care multe de reală valoare artistică. Se poate spune că a avut loc o adevărată explozie a creaţiei literar-artistice, o manifestare deosebit de vie, de fecundă, în sfera beletristicii, atît a scriitorilor consacraţi cît şi a generaţiilor noi care s-au dedicat scrisului. În acest avînt al creaţiei literare se reflectă însăşi evoluţia tumultuoasă a vieţii noastre sociale, profundele transformări innoitoare produse în societate, dinamismul cu care masele populare edifică orînduirea socialistă. Este demnă de remarcă apariţia unor opere consacrate evenimentelor social-politice importante din această perioadă, şi în special împlinirii unui sfert de veac de la eliberarea patriei şi aniversării a 50 de ani de la înfiinţarea Partidului Comunist Român — forţa politică conducătoare a întregii noastre societăţi. (Aplauze puternice).

Partidul şi poporul nostru dau o înaltă apreciere activităţii rodnice desfăşurate de acest important detaşament al intelectualităţii noastre, devotamentului cu care scriitorii, români, maghiari, germani şi de alte naţionalităţi, slujesc idealurile luminoase ale socialismului în România, militează pentru înfăptuirea politicii interne şi externe a partidului, contribuind prin scrisul lor, prin operele lor, alături de întregul popor, la realizarea programului de înflorire multilaterală a României socialiste. (Aplauze puternice, prelungite).

Stimaţi tovarăşi,

După cum am fost informat, Conferinţa dumneavoastră a dezbătut pe larg atît rezultatele bune, cît şi minusurile creaţiei literare din ultimii ani, acordînd o atenţie deosebită ideilor fundamentale care trebuie să călăuzească literatura noastră socialistă închinată educaţiei maselor, făuririi omului nou. Consider demnă de apreciat dorinţa scriitorilor, exprimată în cadrul discuţiilor din conferinţă, de a făuri o literatură izvorîtă din realităţile noastre actuale, de a contribui prin operele lor la mersul înainte al societăţii pe care o edificăm, la înfăptuirea programului general de propăşire materială şi spirituală a României. Aceasta corespunde cerinţelor poporului nostru, ale societăţii socialiste, sarcinilor de înaltă răspundere pe care Partidul Comunist Român le pune în faţa scriitorilor. Şi nu mă îndoiesc că scriitorii, aşa cum s-au angajat în conferinţă, vor răspunde cu demnitate acestei misiuni nobile! (Aplauze îndelungate).

Sînt binecunoscute exigenţele partidului şi statului nostru faţă de creaţia literar-artistică. În documentele Congreselor al IX-lea şi al X-lea, în nenumăratele întîlniri pe care le-am avut cu membrii Uniunii dumneavoastră, am subliniat permanent că ţara noastră, societatea, au nevoie de opere literare militante, cu un profund conţinut revoluţionar, care să contribuie la marea epopee a edificării lumii noi în România, să cînte lupta şi munca eroică a poporului, bucuriile şi necazurile, speranţele şi visurile sale, să însufleţească milioanele de creatori ai orînduirii socialiste, să dea glas năzuinţelor lor arzătoare spre o viaţă liberă, demnă şi fericită. (Aplauze puternice).

Cît de plastic şi de emoţionant exprima acest desiderat, încă cu aproape un secol în urmă, marele nostru poet Mihail Eminescu, cu acea forţă vizionară care îi era caracteristică: „Credem că nici o literatură puternică, sănătoasă, capabilă să determine spiritul unui popor nu poate exista decît determinată ea însăşi, la rîndul ei, de spiritul aceluia popor, întemeiată adică, pe baza largă a geniului naţional... Fără îndoială, există talente individuale, dar ele trebuie să între cu rădăcinile în pămînt, în modul de a fi al poporului lor, pentru a produce ceva permanent“. Dacă ar trăi acum Eminescu, cred că această frază ar putea figura în programul partidului nostru. (Aplauze puternice, prelungite). Întz-adevăr, nu poate exista dorinţă mai nobilă a unui artist decît aceea de a se face exponentul spiritului poporului în mijlocul căruia s-a născut şi, totodată, de a contribui prin talentul şi fantezia sa, prin munca sa creatoare, la înălţarea acestui spirit, la bunăstarea şi fericirea naţiunii sale. Cu atît mai imperioasă şi mai actuală este această cerinţă astăzi, în epoca celei mai fecunde afirmări a spiritului creator al poporului român, a celei mai grandioase desfăşurări a energiei şi geniului său în opera de transformare revoluţionară a societăţii, de propăşire economico-socială a patriei, de edificare a noii civilizaţii socialiste şi comuniste pe pămîntul României. (Aplauze puternice).

Oricine străbate astăzi meleagurile patriei poate con-

stata, aş putea spune, ce minuni a înfăptuit poporul nostru prin forţa braţelor şi minţii sale în perioada istorică atît de scurtă care a trecut de la eliberare Regiuni, altădată inapoiate, s-au ridicat la o viaţă socială şi economică nouă, prosperă; pretutîndeni s-au înălţat fabrici şi uzine, hidrocentrale şi combinate, complexe industriale şi agrare moderne, la nivelul tehnicii celei mai înalte. După cum ştiţi, chiar zilele trecute am inaugurat una dintre aceste impresionante creaţii materiale ale epocii socialismului — marea hidrocentrală de la Porţile de Fier, făurită în colaborare frăţească cu popoarele Iugoslaviei. Acest adevărat monument industrial, menit să sporească potenţialul economic al ţării, să asigure ridicarea gradului de civilizaţie al României, este o expresie elocventă, cu adevărat grandioasă, a capacităţii omului de a transforma natura; stăpînind apele bătrînului Danubiu, muncitorii, specialiştii şi oamenii de ştiinţă au dăruit patriei un nou şi uriaş izvor de energie şi lumină, de bunăstare şi fericire. Iată o intruchipare a ceea ce măreţei timpurilor noi pe care le trăim, a faptelor înălţătoare pe care le săvîrşesc oamenii muncii, eroii epocii construcţiei socialiste! (Vii aplauze).

Se mai întîlnesc, din păcate, pe alocuri, printre eşrafiţii dumneavoastră, unii — puţini desigur — care cred că redarea acestor fapte, a marilor eforturi săvîrşite de om pentru transformarea naturii şi societăţii nu constituie surse demne de inspiraţie, nu pot oferi teme pentru opere literare elevate şi durabile. Asemenea scriitori au părerea că pot găsi subiecte literare mai valoroase în întîmplările mărunte, banale, ale unor existenţe consumate la marginea societăţii, în cafenele, în atmosfera vieţii de bulevard. Este, oare, posibil ca asemenea aspecte de viaţă, atît de puţin semnificative, să aprindă mai puternic scînteia imaginaţiei creatoare, să facă să vibreze mai profund sensibilitatea artistului, a scriitorului, decît freamătul uman de mari proporţii, zbuciumul colectivităţilor care creează vaste opere ale civilizaţiei moderne închinată propăşirii omului? Să ne gîndim, bunăoară, ce energie, cîtă pasiune, ce acte de eroism şi ce jertfe au cerut înfrîngerea cerbiciei naturii la Porţile de Fier, domolirea forţei a milioane şi milioane de metri cubi de apă! De-a lungul anilor de muncă încordată, pe acest şantier s-au petrecut nenumărate întîmplări dintre cele mai zguduitoare şi emoţionante — acolo au muncit peste 10 000 de muncitori români — au crescut şi s-au călit oameni — s-au înfăptuit visuri şi idealuri nutrite de unii încă din copilărie. Şi cîţi n-au visat şi visează încă să lucreze la asemenea realizări, unice în felul lor, în istorie! Acest s-au înfiripat iubiri, şi acestea mult mai trainice, mult mai pasionate decît cele ce se înfiripă pe bulevarde. (Vii aplauze). Acolo s-au clădit cămine şi, aşa cum se întîmplă în viaţă, s-au născut, au murit oameni. Înfrîngînd nenumărate vicisitudini, constructorii au biruit, încheind un nou capitol de viaţă cu sentimentul datoriei împlinite.

Prin descrierea unor asemenea realităţi, literatura poate înălţa omul — şi se poate înălţa şi pe ea însăşi — îi poate stimula şi mai mult voinţa şi forţa de creaţie. Tocmai la aceasta se referea şi cunoscutul critic George Călinescu, cînd adresa scriitorului român vibrantul îndemn: „Trăieşte pe pămînt în celata ta, cu oamenii vremii tale, acesta este singurul chip ca mine să fii al tuturor cetăţilor. Surprinde esenţa prezentului, singura prin care vei depăşi ziua de astăzi şi curiozitatea blazată a citorva esteţi“. Cred că sinteti de acord cu aceasta, tovarăşi (Aplauze puternice). Viaţa tumultuoasă a poporului nostru este acel izvor dătător de viaţă, de inspiraţie inepuizabilă, la care mă refeream cu şapte ani în urmă la una din întîlnirile pe care le-am avut cu scriitorii. Exact în mai, în 1965.

Sînt unii poeţi şi prozatori care se consideră neînţeleşi, afirmînd că operele pe care le scriu ei sînt aşa de deosebite încît nu pot fi înţelese de semenii lor, că ele sînt destinate unei elite de esteţi şi că geniul lor, neluat în seamă de contemporani, va fi recunoscut, cu siguranţă, de posteritate. Realitatea se pare însă că îi dezminţe mereu, şi îi va dezminţi şi în viitor. Nu ei sînt neînţeleşi, ei s-ar putea spune că ei nu înţeleg realităţile, viaţa, nu înţeleg că poporul şi-a ales o cale nouă şi că trebuie să se antreneze cu întreaga lor forţă în viaţa nouă a poporului, nu înţeleg preocupările, aspiraţiile oamenilor muncii de astăzi. Rupîndu-se de existenţa noastră socială în continuă mişcare şi transformare, autoizolîndu-se, ei devin, de fapt, prizonierii propriei lor imaginaţii bolnăvicioase care nu poate da naştere decît unei literaturi sterile, lipsite de vlagă, de forţă emoţională, de audienţă la marea public, care nu serveşte omului, bunăstării, fericirii şi înălţării lui spirituale.

Marii scriitori români şi ai altor naţii au creat întotdeauna pentru popor, fără teama că nu vor fi înţeleşi. Cu atît mai imperios este ca literatura şi arta să se adreseze astăzi poporului. În rîndul claselor şi pătu-

NICOLAE CEAUȘESCU

rilor sociale de azi s-au format cititorii noi, oameni competenți, dornici de cunoaștere, capabili să se bucure de frumos și să creeze ei înșiși opere minunate. Oamenii muncii din țara noastră au dovedit că sînt în stare să-și apropie adevărurile cele mai complicate ale tehnicii și științelor moderne; cum se poate concepe că ei nu ar fi în stare să înțeleagă operele de artă în care se vorbește despre viața și munca lor, în care sînt reflectate gândurile și sentimentele lor?

Cum se poate presupune că poporul care a creat „Miorița”, minunatele noastre doine, balade și basme populare, care a făurit comoara artistică plină de nestemate a folclorului român ce stîrnește admirație în întreaga lume, să nu poată înțelege versurile și poezia scriitorilor săi de astăzi? Este oare posibil de conceput acest lucru, tovarăși? Fără nici o îndoială că nu, cu excepția aceluia care nu au nimic comun cu viața și preocupările poporului nostru. (Vii aplauze).

Incontestabil, realitatea pe care o trăim nu este în întregime colorată în roz. Înfruntăm o operă revoluționară fără precedent, transformăm din temelii societatea, creăm o bază economică nouă, o suprastructură nouă. Asemenea operă nu se poate înfăptui fără greutate, fără lipsuri și greșeli, ci înfruntînd impedimentele de tot felul, soluționînd probleme din're cele mai dificile și mai complexe. Nu vrem în nici un caz să se înțeleagă că la noi nu există lipsuri; dimpotrivă, socotim necesar să facem totul pentru a lichida lipsurile, pentru ca acestea să fie cît mai puține, asigurînd astfel mersul înainte într-un ritm cît mai rapid al construcției noastre, în toate domeniile de activitate. Tocmai lupta cu greutățile, concentrarea energiei pentru înfrîngerea lor, depășirea permanentă a dificultăților și neajunsurilor dau măreție acestei opere, pun în evidență eroismul clasei muncitoare, al țărânimii, al intelectualității, al tuturor celor care o înfăptuiesc cu trudă și pasiune. Partidul nostru cheamă scriitorii — cronicari ai acestor timpuri — să înfățișeze în mod veridic lupta poporului, să arate și realizările și piedicile peste care trecem, să critice lipsurile, neajunsurile, greșelile, să infierze elementele vechiului, tot ceea ce se opune torentului vieții noi. Dar, în același timp, scriitorii trebuie să vadă limpede forțele noului, să surprindă energia impetuoasă cu care el se afirmă în viață, să contureze marile realizări înfăptuite prin abnegația milioanei de oameni ai muncii, să redea tendința dezvoltării ireversibile a societății spre culmile înalte ale socialismului și comunismului. (Aplauze puternice).

Cel care se împiedică de cioturi, de resturi ale lumii vechi și nu mai este în stare să cuprindă orizonturile noi ale vieții sociale nu poate comunica viitorului „esența prezentului”, la care se referea George Călinescu. Doar este firesc ca într-o pădure să existe și uscături! În procesul transformării revoluționare a societății ies inevitabil la iveală și purtătorii mentalităților anacronice, ai individualismului mic burghez, ai spiritului de căpătuială, chiar și elemente cu comportări antisociale. Dar rolul de conducător și organizator al partidului și statului socialist constă tocmai în a feri organismul sănătos al societății de aceste influențe nocive, în a curăța pădurea de uscături, pentru a-i permite să crească nestîngherită, viguroasă. Noi dorim o literatură care să înfățișeze viața în toată complexitatea ei, cu toate frămîntările și contradicțiile ei, cu înfruntarea logică dintre vechi și nou, o literatură și o artă care să contribuie la lupta împotriva mentalităților înapoiate, a rămășițelor concepțiilor vechi în conștiința oamenilor, la afirmarea valorilor morale noi, a umanismului socialist, a principiilor de viață socialiste și comuniste. (Aplauze prelungite).

Marea majoritate a scriitorilor au înțeles și și-au însușit acest comandament suprem al artei militante; ei se străduiesc ca, prin operele lor, să slujească idealurilor poporului român, să contribuie la ridicarea conștiinței socialiste a maselor, să-și aducă contribuția, alături de toți oamenii muncii, la edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate. Suprema satisfacție și răsplătă a acestei munci este stima și prețuirea poporului, asimilarea organică a operelor lor în noua civilizație socialistă ce se clădește pe pămîntul României. Sînt bucuroși să constat că Conferința dumneavoastră a orientat tocmai în direcția aceasta activitatea de viitor a scriitorilor. (Aplauze prelungite).

Stimați tovarăși,

Generațiilor noastre le este dat să asiste și să participe la unele dintre cele mai furtunoase și mai profunde schimbări sociale din cîte a cunoscut istoria lumii. Pe planeta noastră au loc puternice mișcări, transformări și mutații revoluționare care zguduie din temelii vechile orînduiri bazate pe exploatare și asuprire. Se prăbușesc, sub loviturile luptei de eliberare

Tovarășul Nicolae Ceaușescu și ceilalți conducători de partid și de stat, întîmpinați de președintele Uniunii Scriitorilor, Zaharia Stancu, la sosirea în sala Conferinței

națională a popoarelor, ultimele vestigii ale rușinosului sistem colonial. Popoarele își afirmă cu hotărîre dreptul la existență liberă, de sine stătătoare, dorința de a se bucura de deplină egalitate în drepturi, de a participa în mod suveran la viața politică a lumii, la soluționarea marilor probleme care frămîntă omenirea.

Artiștii adevărați, indiferent de timpurile în care au trăit, s-au situat întotdeauna de partea forțelor avansate, progresiste, au militat pentru aspirațiile de dreptate și libertate ale popoarelor, pentru o viață mai bună, pentru fericirea omului. Slujitorii condeiului din țara noastră le revine astăzi îndatorirea de a-și aduce contribuția la triumful idealurilor de progres social, de libertate și independență națională ale tuturor popoarelor, la victoria luptei forțelor democratice, antiimperialiste din întreaga lume, la cauza prieteniei și colaborării între toate națiunile globului. (Aplauze puternice, prelungite).

Scriitorii trebuie să se ridice cu hotărîre împotriva stărilor de lucruri anacronice în viața contemporană, împotriva exploatații, a nedreptăților sociale, a oricăror forme de subjugare și asuprire a popoarelor. În condițiile marilor mișcări și schimbări revoluționare ale lumii de azi este firesc ca și literatura să manifeste dorința de inovare, căutări, preocuparea de a exprima mai convingător noile realități sociale, ideile și aspirațiile spre mai bine ale popoarelor. Căutările constante, efortul de a diversifica și perfecționa mijloacele și formele de expresie în vederea cuprinderii universului uman, specific epocii contemporane, reprezentată, fără îndoială, o condiție fundamentală a progresului în artă. Partidul nostru sprijină hotărît în toate domeniile de activitate, deci și în artă, spiritul inovator, gîndirea îndrăzneală, capabile să contribuie la transformarea revoluționară a societății. Nu trebuie să confundăm însă spiritul inovator autentic, originalitatea și prospețimea ideilor noi cu încercarea de a prezenta drept inovații artistice vechituri ce aparțin trecutului, sau de a prezenta într-un ambalaj nou mode vechi, peste care s-a așezat de mult praful uitării. Căutările și experimentările scriitorilor se justifică pe plan social și artistic în măsura în care ele sporesc capacitatea literaturii de a contribui la dinamizarea dezvoltării revoluționare a societății, la sprijinirea luptei forțelor progresiste ale omenirii contemporane. În același timp, nu trebuie pierdut din vedere că în cadrul societății capitaliste, imperialiste, există o puternică înfruntare între literatura și arta nouă, ce critică nedreptățile și anomaliiile relațiilor de exploatare, ce exprimă aspirația spre schimbări sociale profunde — și arta impregnată de filozofia și moala decadentă a claselor asupritoare condamnate de istorie la dispariție. De pe pozițiile concepției noastre despre lume și viață, ale idealurilor noastre umaniste înaintate, scriitorii din România trebuie să se opună cu hotărîre încercărilor de a transforma arta, cultura, într-un mijloc de abrutizare spirituală a oamenilor,

de ațitare a urii de rasă, a vrăjbei dintre popoare, într-un instrument de dezorientare a tinerelor generații, de abatere a acestora de la idealurile nobile, umanitare. Nu trebuie să uităm nici un moment că dacă fascismul anilor 1930 — 1940 a putut să cucerască puterea într-un sir de țări, aceasta s-a datorat tocmai faptului că s-a dat dovadă de îngăduință, cîteodată chiar de nepăsare față de asemenea concepții retrograde, reacționare, barbare în artă. Iată de ce trebuie să luăm poziție hotărîtă împotriva unor asemenea tendințe — și știți cu toții că mai există în lume asemenea tendințe, tovarăși! Nu poate să nu ne preocupe faptul că în alegerile din Italia, de exemp'u, neofasciștii au obținut un număr destul de mare de voturi, îndeosebi în rîndul tineretului. Dumneavoastră, ca scriitori, aveți răspunderea de a face din artă, din cuvîntul scris, din carte, mijloace de luptă împotriva tuturor tendințelor și curentelor de idei care pun în pericol pacea și prietenia între popoare, instrumente de luptă pentru prietenie, pentru pace, pentru progres social. (Aplauze puternice).

Adoptarea unei asemenea poziții implică un înalt spirit de discernămint pentru delimitarea a tot ceea ce este revoluționar, progresist de ceea ce este retrograd, nociv în cultura lumii moderne.

În acest spirit trebuie să se acționeze cu responsabilitate împotriva influențelor pe care curentele reacționare le pot exercita asupra unor creatori de artă lipsiți de experiență sau insuficient orientați din punct de vedere ideologic, împotriva imitației servile a modelor efemere din alte părți. Tot așa cum este, de asemenea, necesar să fim atenți de a nu taxa cu ușurință, nejustificat, vreo operă de artă ca aparținînd unor concepții străine, periculoase, deoarece și aceasta poate să prejudicieze dezvoltarea literaturii în țara noastră. (Aplauze).

Pentru că am dat cîteva citate din scriitori și poeți, voi mai citi cîteva versuri care îmi face impresia că ar caracteriza de minune pe unii care cad sub influența mentalităților înapoiate, care, în marșul nostru revoluționar spre comunism, șovăie, dau înapoi sau murmură. Voi cita versurile marelui nostru bard, George Coșbuc:

„Cei ce se luptă murmurînd,
De s-ar lupta și-n primul rînd,
Ei tot atît de buni ne par
Ca orișicare laș fugar!
Murmurul, azi și orișicînd,
E plinset în zadar!”

(Aplauze).

Există desigur greutate, avem de lichidat o moștenire grea — am pornit de la 100 de dolari venit național pe locuitor, am ajuns la aproape 600 și trebuie să ajungem la 3000 în 1990. Trebuie muncă, tovarăși.

(Continuare în pagina 4)

Cuvîntarea tovarăşului

(Continuare din pagina 3)

Pentru a învinge greutăţile! Şi pentru aceasta trebuie luptători, atât pe frontul muncii, al ştiinţei, cât şi al creaţiei literare! Intr-adevăr, așa cum spunea Coşbuc, e greu să atingi asemenea ţeluri măreţe cu cei ce murmură, cu cei cărora le e teamă să meargă în luptă. (Aplauze puternice).

Să nu uităm că în panteonul culturii noastre au rămas, înconjuţi de dragostea nepieritoare a întregii naţiuni, numai acei rapsozi şi cronicari care şi-au iubit poporul şi l-au respectat, care i-au apărat interesele şi n-au preocupat nimic pentru a-i spori renumele şi prestigiul între popoare, pentru a-i salvarea demnitatea şi libertatea.

Scriitorii trebuie să-şi aducă contribuţia activă la schimbul de valori spirituale cu celelalte naţiuni, preluând tot ce a creat mai de preţ pe plan artistic geniul fiecărui popor, opere animate de ideile umanismului; ei trebuie să facă, în acelaşi timp, cunoscute lumii valorile culturale ale poporului român, operele care exprimă forţa spiritualităţii lui, gândirea sa înaintată, hotărîrea de a făuri pe pământul României societatea cea mai avansată a tuturor timpurilor — comunismul, dorinţa sa arzătoare de a trăi în pace, înţelegere şi cooperare cu toate popoarele lumii. (Aplauze puternice, prelunge). Ei trebuie să promoveze prietenia şi colaborarea largă cu scriitorii şi organizaţiile similare din ţările socialiste, din ţările în curs de dezvoltare, cu scriitorii înaintaţi de pretutindeni. Scriitorii din ţara noastră au datoria să facă totul pentru ca literatura să devină un mijloc de cultivare a stimei şi respectului pentru valorile fiecărei naţiuni, de cunoaştere şi apropiere între popoare.

Stimaţi tovarăşi,

Doresc, în continuare, să mă refer, pe scurt, la activitatea Uniunii dumneavoastră. În ultimii ani, Uniunea a desfăşurat o activitate pozitivă pe linia intensificării legăturilor dintre scriitori şi cititori, a organizării unor acţiuni cultural-educative, a îndrumării cercurilor literare din instituţii şi întreprinderi, a participării la schimbul de experienţă cu organizaţii similare din străinătate, precum şi la diferite dezbateri şi reuniuni internaţionale. După cum a reieşit însă din discuţiile care au avut loc în aceste zile, mai există încă multe lucruri de făcut pentru îndeplinirea importantelor atribuţii ideologice şi artistice ce revin Uniunii Scriitorilor. Se simte nevoia ca Uniunea, consiliul şi biroul său să se preocupe în mai mare măsură de îndrumarea creaţiei, de organizarea şi desfăşurarea unei susţinute activităţi teoretice, de analiza şi dezbaterea problemelor principale ale literaturii şi artei. Eliminând unele tendinţe administrativ-birocratice care s-au manifestat în activitatea sa, Uniunea trebuie să dea un impuls puternic şi să promoveze cu mai multă fermitate literatura strins legată de preocupările şi năzuinţele poporului. La rîndul lor, asociaţiile create în centrele mai importante ale ţării trebuie să organizeze participarea mai activă a scriitorilor la viaţa cultural-educativă din regiunile respective, la activitatea socială, politică, acţionînd pentru îndrumarea principală a creaţiei membrilor lor. Statornicînd în viaţa întregii Uniuni un climat sănătos de muncă, relaţii de adevărată colegialitate şi principialitate între membrii săi, antrenînd toate forţele scriitoriceşti în activitatea obştească şi politică a ţării, la îndeplinirea politicii partidului şi statului, Uniunea şi asociaţiile scriitoriceşti se vor achita cu tot mai mult succes de importanţele lor îndatoriri. Aş vrea să felicit noua conducere pe care aţi ales-o astăzi, pe preşedintele Uniunii, şi să le urez rezultate mai bune în activitatea ce o vor desfăşura în viitorii patru ani. (Aplauze puternice).

Pe drept cuvînt s-a vorbit aici despre necesitatea ca şi critica literară să dea dovadă de mai multă principialitate marxist-leninistă în analiza operelor literare, de mai multă obiectivitate, spunîndu-şi mai răspicat punctul de vedere în susţinerea şi promovarea valorilor literaturii noastre, combătînd tendinţele negative, scăderile de ordin ideologic şi artistic care se mai manifestă în cîmpul creaţiei literare. Critica trebuie să încurajeze ceea ce este nou, înaintat, în literatură, chiar dacă la început nu este perfect din punct de vedere artistic, sau chiar al conţinutului, văzînd lucrurile în perspectivă. În acest sens este necesar să fie sprijinit tineretul, pentru că, pînă la urmă, viitorul literaturii româneşti stă în mîinile tineretului pe care îl formăm astăzi. (Vii aplauze). Să ne ocupăm cu grijă de pregătirea forţelor literare din rîndul tineretului! (Aplauze puternice, prelunge).

De asemenea, presa literară trebuie să-şi sporească exigenţa acordînd mai multă atenţie dezbaterii pro-

blemelor fundamentale ale orientării literaturii noastre, promovării noului, susţinerii forţelor avansate care se dezvoltă în literatura noastră — fără nici o îndoială, de pe poziţiile şi în spiritul concepţiei noastre materialist-dialectice şi istorice despre lume şi viaţă. Conducerea Uniunii Scriitorilor trebuie să acorde mai multă atenţie îndrumării şi controlului publicaţiilor sale, astfel încît recomandările făcute în Conferinţă pe linia ridicării calităţii educative şi artistice a creaţiei să capete viaţă şi în paginile revistelor literare.

Doresc să subliniez şi cu acest prilej rolul deosebit de important ce revine organizaţiilor de partid din cadrul Uniunii Scriitorilor, şi de la Asociaţiile scriitoriceşti, în orientarea activităţii de creaţie, în educarea în spirit revoluţionar a scriitorilor, în ridicarea nivelului conştiinţei lor. Organizaţiile de partid trebuie să-şi pună mai bine în valoare capacitatea organizatorică, forţa mobilizatoare pentru stimularea şi unirea energiilor scriitoriceşti în vederea creării unei literaturi de înaltă valoare educativă şi artistică. Aşa cum în toate domeniile comuniştii trebuie să fie în primele rînduri ale luptei pentru îndeplinirea politicii partidului, şi de la scriitorii comunişti aşteptăm ca ei să fie exemplu în crearea unor opere de înaltă valoare artistică şi ideologică, în ridicarea nivelului general al activităţii Uniunii Scriitorilor. Fără îndoială că unind eforturile tuturor scriitorilor, organizaţiile de partid îşi vor face datoria, aducîndu-şi contribuţia la îndeplinirea şi în acest domeniu a rolului partidului de forţă conducătoare a întregii noastre societăţi. (Aplauze puternice).

Stimaţi tovarăşi,

Preocupîndu-se de rezolvarea cu succes a problemelor complexe ale edificării socialismului în România, partidul şi statul nostru desfăşoară, în acelaşi timp, o vie activitate de politică externă, îndeplinindu-şi cu fermitate înaltele obligaţii internaţionale ce ne revin. În întreaga politică externă pornim de la analiza marxist-leninistă aprofundată a noilor realităţi şi schimbări produse în viaţa lumii contemporane.

După cum ştiţi, ducem o politică activă de prietenie, solidaritate şi colaborare cu toate ţările socialiste, sprijinim consecvent lupta de eliberare naţională a popoarelor subjugate, eforturile tinerelor state independente pentru consolidarea suveranităţii, pentru dezvoltarea lor de sine stătătoare pe calea progresului; întreţinem largi legături de colaborare şi cooperare cu toate ţările lumii, indiferent de orînduirea socială, în spiritul coexistenţei paşnice. Ţara noastră se manifestă ferm ca un detaşament activ al frontului antiimperialist mondial, al luptei pentru îndeplinirea aspiraţiilor popoarelor spre libertate şi pace.

Practica vieţii internaţionale confirmă tot mai evi-

dent justeţea concepţiei marxist-leniniste cu privire la rolul determinant al popoarelor în făurirea istoriei. Dacă această teză a fost întotdeauna valabilă, cu atât mai pregnant îşi demonstrează ea justeţea în zilele noastre, cînd pretutindeni popoarele se ridică la viaţă nouă, sînt hotărîte să-şi la soarta în propriile mîini, să folosească bogăţiile naţionale în folosul bunăstării şi fericirii proprii, să colaboreze între ele în condiţii de deplină egalitate, să facă totul pentru a pune capăt politicii imperialiste de forţă şi dictat. (Aplauze puternice).

Respectarea dreptului fiecărui popor de a-şi hotărî singur destinul, fără nici un amestec din afară, a devenit un imperativ fundamental al vieţii politice contemporane, de realizarea căruia depinde însuşi mersul înainte al societăţii omenestii, evitarea unor noi conflagraţii mondiale, instaurarea unei păci trainice pe planeta noastră. Realizarea acestui deziderat impune cu necesitate abolirea politicii imperialiste, a colonialismului şi neocolonialismului, respectarea cu stricteţe a principiilor dreptului internaţional în relaţiile dintre state. Popoarele cer cu tot mai multă hotărîre ca în viaţa internaţională să se înscăuneze relaţii de tip nou, bazate pe egalitatea în drepturi şi neamestecul în treburile interne, pe avantajul reciproc.

Soluţionarea marilor probleme care confruntă omenirea solicită participarea activă, cu drepturi egale, la viaţa internaţională, a tuturor popoarelor lumii. Este o iluzie că marile obiective ale zilelor de azi, — cum sînt victoria în lupta antiimperialistă, realizarea dezarmării, interzicerea armelor nucleare, îndeplinirea securităţii — pot fi soluţionate fără participarea întregii comunităţi a statelor lumii, a tuturor popoarelor. Numai prin luarea în considerare a poziţiei fiecărei ţări, a intereselor naţionale ale fiecărui popor, se poate asigura stingerea focarelor de încordare în lume, se pot soluţiona problemele litigioase dintre state, se poate întări încrederea între naţiuni, colaborarea şi securitatea internaţională. Viaţa demonstrează permanent că numai cu participarea tuturor naţiunilor, a tuturor statelor se pot soluţiona problemele în interesul păcii şi progresului. Au deplină dreptate popoarele Indochinei cînd afirmă că numai ele au dreptul de a hotărî cum să se soluţioneze problemele din Indochina, că ele sînt acelea care trebuie să-şi asigure organizarea vieţii conform intereselor şi aspiraţiilor naţionale. Noi sprijinim întru totul cerinţele acestor popoare. (Aplauze puternice).

În această direcţie un rol important revine Organizaţiei Naţiunilor Unite şi altor organisme internaţionale chemate să creeze cadrul pentru conlucrarea rodnică a tuturor ţărilor în vederea promovării în relaţiile interstatale a principiilor dreptului internaţional. Viaţa demonstrează că animozitatea şi conflictele dintre state nu pot fi lichidate prin înfrun-

Aspecte din timpul lucrărilor

NICOLAE CEAUȘESCU

țări militare, prin ciocniri armate — care nu pot aduce decît grave prejudicii popoarelor, periclitînd însăși pacea și securitatea mondială — ci pe calea tratativelor, a abordării politice a problemelor, cu participarea directă a statelor interesate.

În lumina acestor considerente își desfășoară activitatea internațională partidul și statul nostru. Prin toate acțiunile pe care le întreprindem ne străduim să sprijinim tendințele noi, pozitive, care se conturează în viața internațională, să contribuim la lichidarea focarelor de încordare, a neîncrederii și suspiciunii dintre state, la destindere și colaborare. Participăm activ la diviziunea internațională a muncii, la schimbul mondial de valori, convinși că aceasta răspunde atît cerințelor progresului propriei noastre țări, dezvoltării civilizației mondiale, cit și cauzei păcii și apropierii între popoare, conlucrării internaționale în vederea făuririi unei lumi mai bune, de pace și prosperitate generală. În acest spirit vom acționa cu consecvență și în viitor, convinși că politica noastră externă, care a ridicat prestigiul României pe plan internațional, aducîndu-i atîția prieteni pe toate meridianele lumii, corespunde intereselor supreme ale poporului român și, în același timp, slujește cauzei generale a socialismului, luptei forțelor progresiste, antiimperialiste de pretutindeni, colaborării, destinderii și păcii în lume. (Aplauze puternice)

Stimați tovarăși,

Conferința dumneavoastră a stabilit un șir de măsuri pentru ridicarea literaturii noastre pe noi trepte, pentru sporirea aportului său la dezvoltarea multilaterală a societății noastre, pentru educarea socialistă a poporului.

După cum știți, în acest an, la 30 decembrie, se împlinesc 25 de ani de la instaurarea Republicii — eveniment care a marcat trecerea la înlăptuirea socialismului în țara noastră. Mai sînt încă 7 luni pînă la această aniversare — puțin, e drept — dar eu sper că mulți dintre dumneavoastră nu ați așteptat să amintim acum această dată, pentru că ea se găsește în toate calendarele. Probabil că încă cu cîțiva ani în urmă v-ați apucat să scrieți unele opere închinete acestui moment important din istoria României. Cu atît mai mult, cu cît, dacă mă uit aici în sală, constat că mulți dintre dumneavoastră ați participat activ nu numai cu scrisul, dar și în activitatea politică, la realizarea acestui act istoric în viața poporului nostru. De aceea, ne așteptăm ca dumneavoastră să redați în operele pe care le veți făuri, cît mai frumos, cît mai cuprinzător, această măreață pagină a istoriei revoluționare a României. În felul acesta și dumneavoastră veți aduce un aport prețios, alături de întregul nostru popor, care întim-

pînă aniversarea cu hotărîrea de a înlăptui neabătut programul de dezvoltare a industriei și agriculturii, de ridicare a țării pe noi trepte de propășire economică și spirituală. În felul acesta vom putea sărbători a 25-a aniversare a Republicii și în domeniul literaturii cu opere care să constituie o pagină nouă în literatura românească. Aceasta dorim noi de la dumneavoastră, tovarășii! (Aplauze puternice)

După cum ați văzut, nu mi-am propus să vă spun — de altfel niciodată nu am făcut-o — cum să scrieți, și ce anume subiecte să abordați. Sînt atît de multe subiecte în viața poporului nostru încît fiecare are posibilitatea să aleagă. Realitatea socialistă oferă mii, zeci de mii de evenimente și subiecte care pot face obiectul unor opere literare. Sînt poate, de asemenea, sute și sute de feluri în care puteți descrie și

reda, cît mai divers și cît mai frumos desigur, aceste evenimente și fapte. Depinde de fiecare dintre dumneavoastră. După cum vedeți, tovarășii, există deplină libertate de alegere! (Vii aplauze) Cerem un singur lucru: faceți ca operele voastre să servească poporului! Dorim să putem spune: iată, scriitorimea din România face totul pentru a se bucura de încrederea poporului, a partidului, merită pe deplin această încredere! (Aplauze puternice, prelungite)

Vă urez, deci, dragi tovarășii, să dați poporul român cît mai multe opere, cît mai bune, cît mai frumoase!

Vă doresc multă sănătate și fericire! (Aplauze puternice, prelungite; asistența aplaudă îndelung pentru partid, pentru Comitetul Central, pentru secretarul general al partidului, Nicolae Ceaușescu)

Aspecte din timpul lucrărilor

Scrisoarea Conferinței naționale a scriitorilor din România

adresată tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU

secretar general al Partidului Comunist Român

MULT STIMATE ȘI IUBITE TOVARĂȘE NICOLAE CEAUȘESCU,

Această scrisoare v-o trimitem delegații la Conferința națională a scriitorilor, întruniți în zilele de 22—24 mai 1972 la București pentru a dezbate problemele lor profesionale și de obște. La încheierea lucrărilor Conferinței, primul nostru gând de dragoste și recunoștință se îndreaptă către gloriosul Partid Comunist Român, pe care cu atîta dăruire de sine și strălucită clarviziune îl conduceți în această epocă de prestigioase evaluări ale demnității României.

Adresîndu-ne dumneavoastră personal, ne adresăm în același timp tuturor comunistilor din România, întregului nostru popor, a cărui personificare matură și înțeleaptă sînteți, ca o cumpănă dreaptă între tot ceea ce zidim și visăm să făurim pentru azi și pentru posteritate. De a fost să vă luați asupra-vă destinul țării, ne socotim și noi la fel de înobilizați, gata să facem parte egală de sacrificii și speranțe cu Bărbatul și Patriotul care se cheamă Nicolae Ceaușescu.

După cum vedeți, vă vorbim de la suflet la suflet, ca de la o fereastră deschisă către altă fereastră deschisă, prin care străbate aceeași lumină de la începuturile acestui neam și a cărei revărsare în nesfârșit numai viitorimea o va putea cuprinde cu toată împlinirea ei spre comunism.

Este adevărat că scriitorii din România își scriu cărțile în limba română, ca și-n limba maghiară, și-n limba germană, cite naționalități conlocuitoare sînt, dar la fel de adevărat este că aparțin cu toții aceluiași flux revoluționar al vremurilor prezente, sînt născuți și crescuți în patetica revoluției și construcției socialiste. Cum, atunci, să nu ne simțim factori de nădejde ai aceleiași unități și solidarități de neclintit în conștiința aceleiași responsabilități față de destinul României Socialiste?

Drumul scrisului este pleruit deopotrivă cu durere, bucurie și speranță umană. Arta scrisului este arta iubirii aspre, arta continuității unui popor, arta sufletului de om care cinstește munca alor săi ca pe singura onoare a condiției umane. Conștiința de dificultatea și măreția artelor scrisului, orice scriitor va fi

împlinit atunci cînd o frază sau un vers al său va deveni un bun moral al poporului său, atunci cînd „plopii fără soț” din visul lui vor trece în visul tuturor.

Sîntem pe deplin încredințați că toate certitudinile afirmării și realizării noastre scriitoricești stau în relația indestructibilă dintre conștiința noastră creatoare și gîndirea politică a Partidului Comunist Român. A fi scriitor credincios poporului înseamnă a-l exprima în cărțile noastre în perfect acord cu destinul său istoric și a-l releva lumii cu toate valorile sale spirituale. Sîntem atît de îndatorați acestei patrii, pentru toate cite istoria ne-a lăsat în plămada ființei noastre, pentru tot ce aduce ziua de azi socialistă, încît nu aflăm altă măsură cu care s-o slujim decît devoțiunea fără măsură față de partid, față de dumneavoastră personal. Prea mindri de a trăi în același timp cu dumneavoastră, iubite tovarășe Ceaușescu, căutăm în cugetul și fapta dumneavoastră însăși substanța propriei noastre pasiuni creatoare.

CONFERINȚA NAȚIONALĂ A SCRITORILOR
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Lucrările Conferinței

În Sala mică a Palatului Republicii Socialiste România au început, luni 22 mai a.c., la ora 9 dimineața, lucrările Conferinței naționale a scriitorilor.

Eveniment de o deosebită importanță în viața literară a țării, precedat de un larg și constructiv schimb de păreri în presă și în publicațiile de specialitate, conferința — for amplu, reprezentativ — a dezbătut într-un spirit de înaltă răspundere probleme ale creației scriitoricești, a analizat cele mai eficiente căi pentru a transpune în opere literare, într-o expresie originală, de aleasă ținută artistică, viața și munca eroică a constructorilor români, maghiari, germani și de alte naționalități ai noii ordini sociale, marelui program propus de partid privind făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră.

Alături de scriitori, la lucrările conferinței au luat parte numeroși invitați: reprezentanți ai instituțiilor centrale și organizațiilor de masă, membri ai conducerii celorlalte uniuni de creație, alți oameni de artă și cultură.

Lucrările conferinței au fost deschise de Zaharia Stancu, președintele Uniunii Scriitorilor.

Participanții au ales în unanimitate un prezidiu format din membri ai Biroului Uniunii Scriitorilor și ai comitetului de partid, scriitori membri ai Comitetului Central al Partidului Comunist Român, alte personalități ale vieții noastre literare.

După alegerea organelor de lucru ale conferinței, a fost adoptată ordinea de zi: Raportul de activitate al Consiliului Uniunii Scriitorilor pe perioada noiembrie 1968 — mai 1972; Raportul de activitate al Comisiei de cenzori pe aceeași perioadă; Discuții; Aprobarea activității Uniunii Scriitorilor și a Comisiei de cenzori, aprobarea Statutului Uniunii Scriitorilor; Alegerea Consiliului Uniunii Scriitorilor, a Biroului și a conducerii operative a Uniunii Scriitorilor și a Comisiei de cenzori.

Conferința a adus un pios omagiu scriitorilor decedați în perioada care a trecut de la ultima adunare generală a scriitorilor din 1968.

ZIUA ÎNTÎI A LUCRĂRILOR

Intrîndu-se în ordinea de zi, Zaharia Stancu, președintele Uniunii, a prezentat Raportul de activitate al Consiliului Uniunii Scriitorilor pe perioada noiembrie 1968 — mai 1972.

În continuare, scriitorul Nicolae Tăutu a prezentat raportul Comisiei de cenzori.

Au urmat, apoi, dezbaterile generale asupra rapoartelor prezentate. Au luat cuvîntul scriitorii: Constantin Chiriță, Alecu Ivan Ghilia, Mircea Radu Iacoban, Hajdu Gyözo, Ilie Păunescu, Ion Negoitescu, Radu Cârnci, Ion Gheorghe, Virgil Teodorescu, Anton Breitenhofer, Ioan Alexandru, Alexandru Dima, Szász János, Aurel Mihală, Romulus Vulpescu, Dan Zamfirescu, Letay Lajos, Leonid Dimov, Corneliu Leu, Liviu Bratoloveanu.

ZIUA A DOUA

Au continuat discuțiile generale asupra rapoartelor prezentate cu privire la activitatea Consiliului Uniunii Scriitorilor pe perioada noiembrie 1968 — mai 1972 și la activitatea Comisiei de cenzori pe aceeași perioadă.

Au luat cuvîntul scriitorii: Marin Preda, Radu Boureanu, Dumitru Corbea, Adrian Păunescu, Horia Lovinescu, Dan Desliu, Sergiu Dan, Romul Munteanu, Mihai Beniuc, Alexandru Ivasiuc, Liviu Călin, Alexandru Paleologu, Ioanid Romanescu, Alexandru Piru, Darie Novăceanu, Vintilă Corbul, Cezar Ivănescu, Dumitru M. Ion.

După încheierea discuțiilor generale, participanții au aprobat activitatea Consiliului Uniunii Scriitorilor și a Comisiei de cenzori.

De asemenea, după discuția pe articole, a fost adoptat noul statut al Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România.

În cursul după-amiezii s-a trecut la ultimul punct de pe ordinea de zi — alegerea Consiliului Uniunii Scriitorilor, a Biroului și a conducerii operative a uniunii, precum și a Comisiei de cenzori.

ZIUA A TREIA

Miercuri, la amiază, în Sala mică a Palatului Republicii, s-au încheiat lucrările Conferinței naționale a scriitorilor din Republica Socialistă România.

La ședința de închidere au luat parte tovarășii Nicolae Ceaușescu, Ion Gheorghe Maurer, Emil Bodnaraș, Manea Mănescu, Gheorghe Pană, Ilie Verdeț, Maxim Berghianu, Gheorghe Cioară, Emil Drăgănescu, Janos Fazekas, Petre Lupu, Dumitru Popescu, Gheorghe Stoica, Iosif Banc, Petre Blajovici, Miron Constantinescu, Mihai Dalea, Miu Dobrescu, Ion Ioniță, Vasile Patilinet, Ion Pătan, Ion Stănescu, Ștefan Andrei, Ion Dincă, membri ai C.C. al P.C.R., miniștri, reprezentanți ai conducerii unor instituții centrale și organizații obștești, conducători ai celorlalte uniuni de creație, alți oameni de cultură și artă.

Sosirea conducătorilor de partid și de stat în sala de ședințe a fost salutăată cu îndelungi și puternice aplauze.

În numele scriitorilor din patria noastră, acad. Zaharia Stancu, președintele Uniunii Scriitorilor, adresează secretarului general al partidului, celorlalți conducători de partid și de stat, calde cuvinte de bun sos și exprimă bucuria minuiitorilor condeului de a-l avea din nou în mijlocul lor pe conducătorul partidului și statului, pe cel mai iubit fiu al poporului nostru, sprijinitorul generos, permanent, al celor ce activează în cimpul fertil al creației literare.

Întîmpinat cu vii și călduroase aplauze a luat cuvîntul tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România.

În repetate rînduri, cuvîntarea a fost subliniată de însuflețite și entuziaste aplauze și urale, simbol al adeziunii totale a scriitorilor la ideile expuse de secretarul general la politica partidului nostru.

În încheierea Conferinței, președintele Uniunii Scriitorilor, acad. Zaharia Stancu, a exprimat cele mai profunde mulțumiri secretarului general al partidului pentru înalta prețuire acordată activității scriitorilor, pentru îndemnul însuflețitor adresat acestora. În numele scriitorimii românești, vorbitorul a dat glas hotărîrii nestrămutate a slujitorilor literari de a nu precupeți nici în viitor nimic pentru a realiza opere inspirate din viață, din activitatea și năzuințele milioanei de constructori al socialismului din patria noastră, lucrări de mare valoare și de înaltă ținută artistică.

Secretarul general al partidului, ceilalți conducători de partid și de stat care au luat parte la ședința de închidere a lucrărilor Conferinței naționale a scriitorilor, au vizitat, totodată, expoziția deschisă cu acest prilej în Sala mică a Palatului Republicii, care reunește o selecție din producția editorială a ultimilor ani. Sînt expuse peste 2.200 de lucrări de proză, poezie, dramaturgie, critică și istorie literară, eseistică, din literatura română și universală, lucrări de artă și știință. Peste 100 de volume din literatura română apărute în diverse edituri din străinătate, precum și cărți științifice și tehnice realizate de autori români, publicate peste hotare, ilustrează creșterea continuă a prestigiului de care se bucură cultura și știința românească în lumea contemporană, cartea elaborată și tipărită în România.

În rîndul lucrărilor din domeniul literaturii social-politice, un loc aparte îl ocupă volumul tovarășului Nicolae Ceaușescu „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate”, precum și alte volume cuprinzînd cuvîntări și articole ale secretarului general al partidului. Sînt, de asemenea, expuse volumele tovarășului Nicolae Ceaușescu apărute în R.F. a Germaniei, Italia, Argentina, Japonia, Brazilia, Franța și în alte țări.

În cursul dimineții au fost anunțate participanților la lucrările Conferinței rezultatele alegerii prin vot secret a Consiliului Uniunii Scriitorilor, alcătuit din 91 de membri, și a Comisiei de cenzori.

În calitate de președinte de onoare al Uniunii Scriitorilor a fost ales academicianul Victor Eftimiu, iar ca președinte — academicianul Zaharia Stancu.

★

În paginile ce urmează publicăm raportul prezentat de acad. Zaharia Stancu și dezbaterile ce au avut loc.

Noua conducere a Uniunii

În prima sa ședință plenară de lucru, noul Consiliu a ales Biroul și organele de conducere ale Uniunii în următoarea componență:

Președinte de onoare: VICTOR EFTIMIU
Președinte activ: ZAHARIA STANCU
Vicepreședinți:

Laurențiu Fulga
George Macovescu
Marin Preda
Sütő András
Virgil Teodorescu

Secretar general: Constantin Chiriță

Secretari: Ion Hobana, Szász Janos

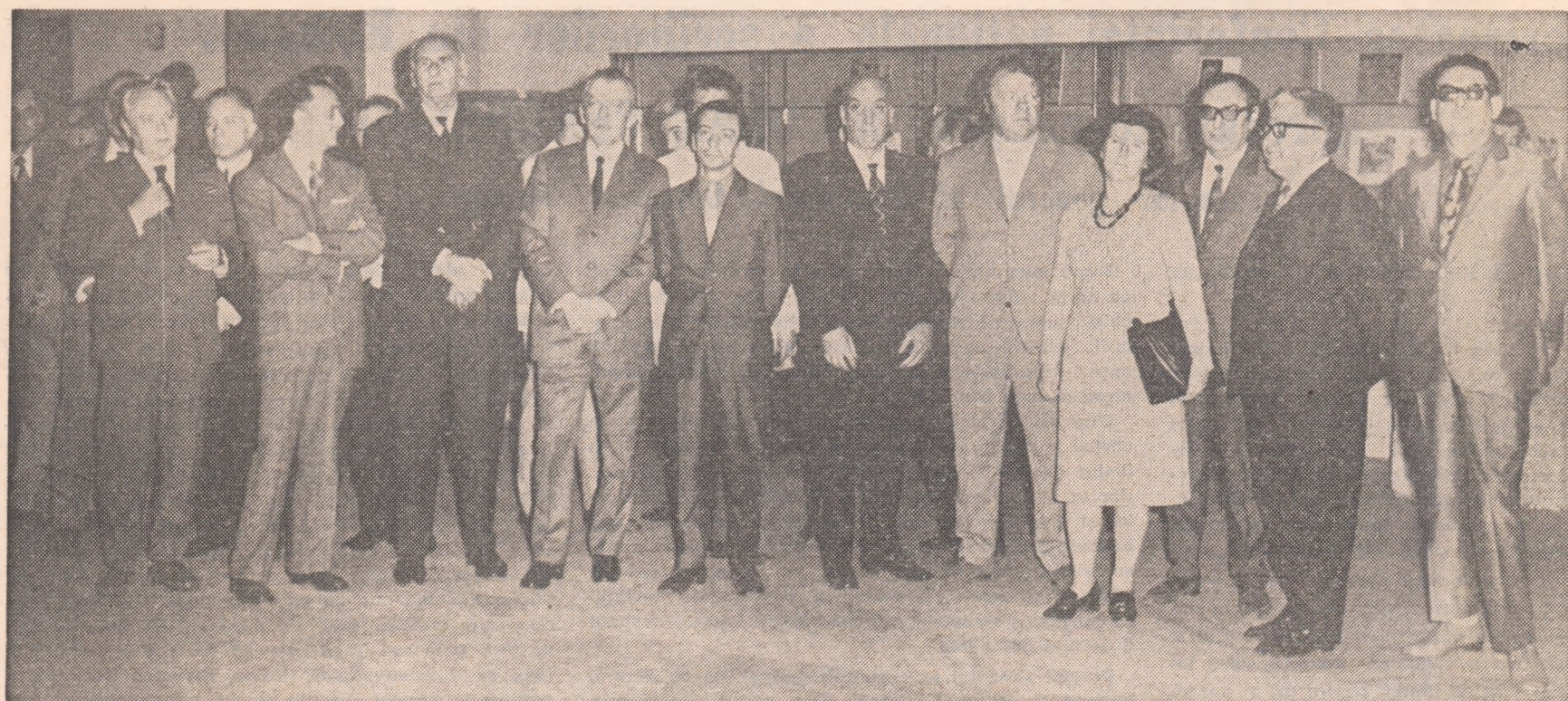
Membri ai Biroului: Geo Bogza, Radu Boureanu, Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Matei Călinescu, Ov. S. Crohmăniceanu, Ștefan Aug. Doinaș, Domokos Geza, Geo Dumitrescu, Eugen Jebeleanu, Horia Lovinescu, Aurel Martin, Romul Munteanu, Fănuș Neagu, Ioanichie Olteanu, Dumitru Radu Popescu, Titus Popovici, Nichita Stănescu, Franz Storch.

MEMBRII CONSILIULUI

Alexandru Ioan, Andrițoiu Alexandru, Anghel Paul, Balotă Nicolae, Barbu Eugen, Băieșu Ion, Bănuță Ion, Beniuc Mihai, B'andiana Ana, Bogza Geo, Boureanu Radu, Buşulenga-Dumitrescu Zoe, Buzura Augustin, Caraion Ion, Cassian Nina, Călinescu Matei, Chiriță Constantin, Cioculescu Șerban, Corlaci Ben, Covaci Aurel, Crohmăniceanu Ov. S., Deșliu Dan, Doinaș Ștefan Augustin, Domokos Geza, Dumbrăveanu Anghel, Dumitru M. Ion, Dumitrescu Geo, Felea Victor, Fodor Șandor, Franyo Zoltan, Fulga Laurențiu, Gheorghiu Tașcu, Ghilia Alecu Ivan, Grigorescu Horia, Guga Romulus, Gurghianu Aurel, Hauser Arnold, Hăuică Dan, Hobana Ion, Horea Ion, Iacoban Mircea Radu, Iancu Traian, Ianoși Ion, Izbășescu Mihai, Jebeleanu Eugen, Jianu Nicolae, Laszloffi Aladar, Letay Lajos, Levițchi Leon, Liebhard Franz, Liebhardt Hans, Lovinescu Horia, Macovescu George, Majtenyi Erik, Martin Aurel, Mazilu Teodor, Meliusz Jozsef, Munteanu Romul, Naum Gellu, Neagu Fănuș, Nicolescu Vasile, Olteanu Ioanichie, Papu Edgar, Păunescu Adrian, Petrescu Radu, Pop Sânziana, Popescu Dumitru Radu, Popovici Titus, Preda Marin, Rău Aurel, Rebreanu Vasile, Simion Alexandru, Simionescu Mircea Horia, Stancu Zaharia, Stănescu Nichita, Szász János, Scherg Georg, Ștefanache Corneliu, Storch Franz, Sütő Andras, Tărcăliță Dan, Tăutu Nicolae, Teodorescu Virgil, Tomozî Gheorghe, Tudoran Radu, Tulbure Victor, Velea Nicolae, Vlad Ion, Vlasiu Ion, Zăciu Mircea, Zăcă Hara-lamb.

COMISIA DE CENZORI

Teodor Balș, Nicuță Tănase, Nisipeanu Constantin, Novăceanu Darie, Vintilă Petru.

După constituirea noului Birou. În fotografie o parte din membri (de la stînga la dreapta): Virgil Teodorescu, Franz Storch, Geo Bogza, Eugen Jebeleanu, Geo Dumitrescu, Horia Lovinescu, Fănuș Neagu, Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Șt. Aug. Doinaș, Romul Munteanu, Aurel Martin

Raportul conducerii Uniunii Scriitorilor prezentat de acad. Zaharia Stancu

Stimați tovarăși,

S-AU SCURS trei ani și jumătate de la ultima noastră întâlnire, ani bogăți în evenimente, ani care au adus literaturii române opere de valoare, o mișcare a ideilor, apariția de noi talente scriitoricești.

Explicația tuturor fenomenelor, a tuturor succeselor noastre, pe toate planurile activității și vieții literare, stă în condițiile social-politice ale țării noastre, care au determinat și dezvoltarea literaturii, în politica internă și externă a Partidului Comunist Român. Un cercetător peste veac n-ar înțelege literatura noastră din această perioadă, nici formele instituționalizate ale vieții scriitoricești și conținutul lor real, fără să o integreze vieții sociale și politice a întregii țări, marelui efort și particularităților dezvoltării societății noastre socialiste. Cu atât mai mult noi, care trăim această epocă, putem depune mărturie în deplină cunoștință de cauză despre legătura dintre edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate și literatura și viața scriitoricească din acești ani.

Evenimentul politic cel mai important, cu vaste consecințe asupra tuturor sectoarelor vieții sociale din anii pe care-i analizăm, a fost Congresul al X-lea al Partidului. S-a stabilit atunci, în urma unei analize profund științifice a etapei și sarcinilor societății românești contemporane, un vast program de dezvoltare multilaterală a țării noastre, din punct de vedere economic, social, al instituțiilor noastre socialiste și, implicit, o dezvoltare a conștiinței oamenilor, a personalității și nivelului lor cultural, a raporturilor dintre ei. Laturile care definesc societatea socialistă multilateral dezvoltată, sarcinile care decurg din acest complex program al progresului patriei noastre sînt strîns legate între ele, nu se pot nici înțelege, nici realiza una fără cealaltă. Avîntul deosebit al economiei naționale, transformarea patriei noastre într-o țară înaintată din punct de vedere al potențialului industrial, care reduce cu hotărîre și la un înalt ritm rămînerea în urmă economică pe care ne-a lăsat-o moștenire trecutul, pretind o înaltă dezvoltare a științei și tehnicii, adevărate forțe de producție în epoca noastră, un înalt nivel al culturii, al înțelegerii complexelor fenomene ale lumii contemporane. Este vorba de un mare efort constructiv conștient, prin participarea directă a maselor largi populare la făurirea istoriei, animate de înalte idealuri, deci de o înaltă conștiință. Entuziasmul, pricepera și înțelegerea științifică se îmbină în profilul cetățeanului înaintat al patriei noastre. Larga participare a maselor de oameni la muncii la procesul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, esența a democratismului orînduirii noastre, impune o continuă perfecționare a instituțiilor noastre și determină așezarea relațiilor dintre oameni pe bazele ferme ale principiilor și idealurilor noastre. În acest fel, concomitent cu opera de construire a unei puternice economii, a unei țări bogate și dezvoltate, se construiește și un om nou, el însuși multilateral dezvoltat, cu o puternică personalitate, cu o mare capacitate creatoare, de o înaltă etică, animat de profunde sentimente de solidaritate umană. Acest om nou, pe care l-au vizat poezii din timpuri imemorabile, om dezbărat de egoism, de rapacitate, de închistare, este constructorul noii societăți, beneficiarul ei și chezașia însăși a posibilității de realizare cu succes a celei mai drepte orînduirii din istoria omenirii.

Omul societății noastre socialiste, care se făurește în procesul istoric de construcție conștientă, este un om de cultură cuprinzătoare, de alese sentimente și valori, un om cu adevărat înaintat. Grijă pentru ridicarea nivelului său material și spiritual este în centrul politicii Partidului Comunist Român, reprezintă scopul mărețului program trasat întregii noastre națiuni socialiste de către Congresul al X-lea al Partidului, program care a determinat întreaga activitate a scriitorilor din România în perioada de care vorbim și care va determina și activitatea noastră și de acum înainte.

Atmosfera de efervescență creată pe scară națională a deschis largi posibilități spirituale și materiale pentru dezvoltarea literaturii noastre. Scriitorii

În prima zi a lucrărilor

din patria noastră, sub conducerea Partidului Comunist, alături de întregul popor, și-au exprimat în nenumărate rânduri hotărîrea de a participa, prin scrisul și activitatea lor, la îndeplinirea acestui program, pentru îndeplinirea politicii interne și externe a Partidului. Dezvoltarea multilaterală a României socialiste, transformările din conștiința oamenilor, marile mutații sociale și psihologice ale căror contemporani sîntem, oferă scriitorilor un bogat material de investigație literară, cum poate nimeni dintre predecesorii noștri n-au avut.

Literatura noastră, cuprinzînd și sintetizînd într-o superioară formă artistică aceste mari transformări care stîrnesc interesul legitim al întregii lumi, aflată ea însăși într-o mare schimbare, neîntîlnită vreodată pe o asemenea scară în istorie, poate să se ridice cu

drept cuvînt la universalitate, mărturisind despre semnificația revoluției socialiste, despre extrema sa bogăție și complexitate. Și în acest mod, programul trasat de Congresul X, aplicarea sa în viață, ajută și determină înflorirea literaturii.

Dar scrisul este un dialog cu cititorii, cu miile și milioanele de cititori pe care scriitorul nu-i cunoaște, dar a căror prezență o simte fiecare dintre noi, pentru că lor ne adresăm, pentru ei facem publice gândurile noastre.

Dezvoltarea dinamică a României asigură milioane de participanți la acest dialog al nostru. Avem un public elevat și cultivat, cu adevărat un public nou, așa cum n-am avut niciodată. Generalizarea învățămîntului, ridicarea nivelului său calitativ, sutele de mii de tineri, ca și de vîrstnici, impli-

cați în acest vast proces de instrucție și educație, tot rezultat al aplicării în viață a programului partidului nostru, au luat un mare spațiu de cultură de care beneficiază în mod direct fiecare dintre noi.

Acesta nu este numai un privilegiu, un avantaj de care nu s-au bucurat înaintașii noștri, dar și o sursă de îndatoriri. Trebuie să răspundem exigențelor sporite ale publicului nostru, să creăm opere în care oamenii să se recunoască, să-și recunoască munca, bucuriile, sacrificiile, să-și găsească formulate într-o elevată ținută artistică sentimentele autentice și întrebările autentice. Să fie această literatură un adevărat stimulent pentru gîndirea creatoare și pentru puternicele sentimente care animă și trebuie să anime pe omul societății noastre implicat într-un uriaș și complex proces istoric.

Importanța Plenarei C. C. al P. C. R. din noiembrie 1971

PLENARA din noiembrie a Comitetului Central al Partidului, care a discutat problemele muncii ideologice și de educație, a avut o mare importanță pentru noi scriitorii. Ea a pus cu o deosebită claritate în evidență implicațiile ideologice ale Congresului X, ale întregului program de dezvoltare și progres al României. Subliniindu-se adevărul că specificul dezvoltării socialiste, planificate, nestihnice, conștiente, implică în mod necesar dezvoltarea conștiinței umane, că este o dezvoltare nu numai economică sau tehnică, dar și a relațiilor dintre oameni, o dezvoltare a înaltelor valori umane specifice socialismului. Plenara a adus o clarificare a conștiințelor noastre, arătînd rolul important pe care cultura, educația, arta și literatura sînt chemate să-l joace în procesul de edificare a socialismului. Literatura în felul acesta nu mai este un factor secundar, mîrginindu-se doar să înregistreze modificările din peisajul social și uman, ci un factor activ de înrîurire, de modelare a conștiințelor și în acest fel și a întregii societăți. Acest rol activ, sarcină de seamă și realistă, nu se poate realiza fără o mare claritate și fermitate ideologică, fără conștiința scopurilor pe care le urmărîm. Literatura este capabilă să-și realizeze menirea doar atunci cînd este în consonanță cu marile și profundele procese care se întîmplă efectiv în so-

cietate, cînd are acea notă de autenticitate care ne apare numai atunci cînd rezonăm cu mersul istoriei, cu problemele ei reale. A pretinde o literatură angajată înseamnă, în același timp, a pretinde o literatură autentică, de mare orizont și cuprindere, deci o literatură de înaltă calitate. Istoria literaturii dovedește fără greș că numai acele opere s-au impus conștiinței publice, care au exprimat cu adevărat epoca în ceea ce are ea esențial. Ori, ce este, ce poate fi pentru noi mai esențial, mai specific și, în același timp, cu implicații mai profunde, decît uriașul proces istoric al cărui participanți și martori sîntem?

Apelul adresat nouă, scriitorilor, de la tribuna Plenarei, de către secretarul general al Partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea: „Redați în artă mărețele transformări socialiste ale țării, munca clocotitoare a milioane de oameni; veți găsi și contradicții și conflicte reale, nu închipuite, și fapte mărețe, emoționante, demne de numele de om“. Este, acesta, un apel nu numai la un sentiment de solidaritate umană și de înaltă conștiință, dar și la o literatură majoră, esențială, prin care talentul fiecăruia dintre noi se poate realiza din plin. Acest apel și-a găsit, și nu putea să nu-și găsească, cel mai adînc ecou în conștiințele noastre.

Cele mai bune opere, linia esențială

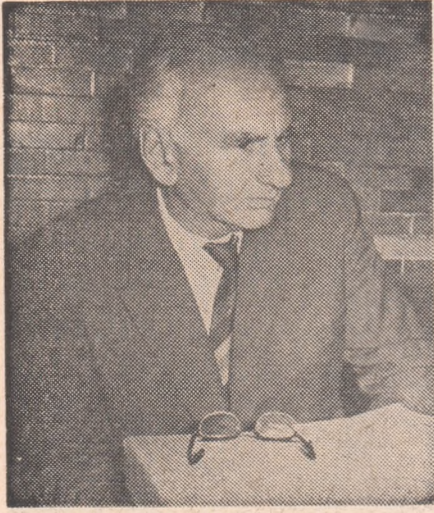
de dezvoltare a literaturii noastre, așa cum de altfel s-a și arătat în lucrările plenarei din noiembrie 1971, s-au înscris pe acest drum.

Trăsătura fundamentală a dezvoltării literaturii, a prozei, poeziei, dramaturgiei și criticii literare din acești trei ani și jumătate pe care-i analizăm acum a fost tocmai apropierea de problemele societății. Cărțile cele mai bune, care au avut atât asentimentul criticii, cît și al publicului larg, au fost cărți realiste în proză, cu o acută problematică socială; cărți despre viața noastră contemporană, poezii, cărți de publicistică, piese de teatru, care includeau, într-o reușită artistică, o atitudine socială și o atitudine socialistă. Ele se concentrău într-adevăr pe acele aspecte reale ale vieții contemporane, cu contradicțiile ei reale, ca și pe sentimentul marilor înfăptuiri care guvernează în mod firesc, pe sentimentul de mîndrie patriotică și de drepturi pe care îl au cu adevărat cei care contribuie la marea progres al României socialiste.

Realismul literaturii noastre, idee de altfel dezvoltată în țezele Uniunii, a căpătat o accepțiune mai largă și mai profundă, beneficiind de o înțelegere a sa esențială, care-l definește ca o atitudine față de realitate, ca o exprimare a ei nu doar la stratul de supra-

(Continuare în pagina 8)

Raportul conducerii Uniunii Scriitorilor

Geo Bogza, în prezidiu, în timpul dezbaterilor

Demostene Botez, Anda Boldur, Mihai Beniuc

Ion Caralon, Mihnea Gheorghiu, Al. Ivan Ghilia, George Macovescu

Constantin Chiriță, Mircea Malița

(Urmare din pagina 7)

față, cel vizibil pentru oricine, ci a proceselor ce ni se dezvăluie prin meditație și creație artistică. Aderența masei de cititori la realism și reușitele de prestigiu și stimă ale operelor scrise în acest spirit arată vitalitatea acestei școli literare, faptul că ea poate să exprime cel mai bine adevăratele fenomene care ne interesează pe noi, pe toți. Realismul literaturii noastre este animat de idealurile umanismului socialist care-i dau o înaltă ținută valorică și morală. De pe aceste poziții ideologice și morale de intransigență față de orice fenomen care contravine principiilor și idealurilor care guvernează societatea noastră și efortul ei de progres și de ridicare a națiunii noastre pe o înaltă treaptă de civilizație materială și spirituală, literatura noastră umanist-socialistă a avut în această perioadă și trebuie să aibă și elemente critice.

Partidul nostru comunist, noi toți, scriitori comunisti, avem o atitudine deschisă, de critică împotriva celor care încălca etica comunistă, principiile de echitate, împotriva celor care dovedesc arivism, tendință de căpătuială, îmbogățirea necinstită, făcută în detrimentul altora, al întregii colectivități, împotriva abuzurilor de tot felul, oricine le-ar face. Așa cum Partidul a criticat, fără menajamente, în fața întregului popor, asemenea fenomene, și scriitorii au luat și iau poziție împotriva lor. Caracterul deschis al criticii partinice, metodă încetățenită în practica partidului nostru, metoda discutării tuturor problemelor în fața maselor largi populare, au determinat un climat pozitiv pentru libertatea creației, pentru exprimarea adevărului, pentru căutarea celor mai bune soluții de îndreptare a greșelilor și greutăților, de pe pozițiile noastre înaintate.

S-a îmbunătățit și calitatea și nivelul scrisului nostru, varietatea de moduri de expresie și stiluri. Au dispărut din peisajul nostru literar scrierile naive, puerile, multe viziuni simplificatoare. Noi sîntem împotriva simplificărilor, a vulgarizării, ca și a vulgarității în expresie. Realitatea pe care trebuie s-o exprimăm este ea însăși complexă și bogată și are nevoie de mijloace adecvate atît problemelor, cît și nivelului cultural în creștere și exigențelor publicului nostru. Desigur însă că sîntem împotriva complicării inutile, care ascunde adeseori un simplu gol de gândire și de forță de expresie. Noi scriitorii știm, și acest lucru se poate spune că se știe de la începuturile existenței artei noastre, cît de greu este de a scrie simplu. Deci: o realitate complexă, într-o formă simplă, pregnantă, convingătoare. Avem nevoie, după cum cerea marele critic G. Călinescu, de acea „complexitate simplă”, de acea profunzime în claritate.

În această însușire constă de altfel și una din cheile talentului. În afară de latura aceasta, estetică, în legătură cu expresia simplă și pregnantă se pune însă și problema accesibilității. Noi scriem ca să exprimăm spiritualitatea unui popor întreg, ce se întâmplă cu întreaga noastră națiune, sîntem purtătorii ei de cuvînt în artă, și ne adresăm și trebuie să ne adresăm lor, trebuie să acționăm asupra conștiințelor cît mai multor oameni.

Problema accesibilității nu vine în contradicție cu perfecțiunea artistică, cu perfecționarea mijloacelor de expresie care este absolut firească într-o literatură cu dezvoltare sănătoasă. Dimpotrivă, cerînd un mare efort de creație, grijă față de bogăția de semnificație a cuvîntului, o înaltă măiestrie, aceasta e în concordanță cu cele mai mari exigențe. Atitudinea noastră ideologică, severitatea noastră de artiști față de propriile opere, coincid într-un tot.

S-a dezvoltat și nivelul teoretic, nivelul de cultură și înțelegere a criticilor noștri, a esteticienilor noștri. Au apărut numeroase cărți de adevărată erudiție, s-au elucidat probleme de istorie literară. În conformitate cu principiile politicii partidului nostru, care consideră de pe poziții ferm științifice, marxist-leniniste, că nu se poate înțelege prezentul fără cunoașterea trecutului, că socialismul reprezintă reluarea și potențarea întregii experiențe progresiste a istoriei, tot ce este pozitiv în evoluția de pînă acum a umanității, a continuat publicarea scriitorilor însemnați din trecutul nostru, au apărut numeroase exegeze de înalt nivel. După cum, în conformitate cu politica internă și externă a partidului și statului nostru, au fost traduse opere de valoare din trecut și din literatura contemporană a

tuturor țărilor, traduceri adesea de înalt nivel, nu numai de proză și teatru dar și de poezie (lucru deosebit de dificil) pe care tot scriitorii le-au făcut. În felul acesta publicul nostru, poporul nostru, este informat asupra a tot ce este de reală valoare în domeniul literaturii mondiale, are un larg orizont de un înalt nivel de civilizație.

ACESTE realizări, faptul că putem afirma cu deplină certitudine că literatura noastră a înregistrat succese, că linia ei majoră de dezvoltare se află pe un făgaș bun, pozitiv, nu exclud necesitatea unei atitudini autocritice față de lipsurile și greșelile care s-au manifestat în literatură și în munca noastră de la Uniune. Au apărut și cărți slabe și foarte slabe, atît în ceea ce privește conținutul de idei cît și forma artistică. Desigur, în orice epocă nu toate cărțile pot fi excepționale, nivelul artistic al unora se deosebește de al altora. Însă dacă privim cu atenție ce este comun majorității cărților de nivel slab, observăm că deficiențele artistice derivă dintr-o sărăcie și confuzie a mesajului pe care trebuie să-l vehiculeze opera literară. Scrieri pretențioase, fals incifrate s-au născut dintr-o problematică falsă și minoră. Virtuozități inutile, chiar dacă uneori dovedeau abilități de expresie, s-au cheltuit pentru a transmite banalități. Pe drept cuvînt o asemenea literatură, inutil complicată, a fost botezată „literatură nimicului” și ea relevă o sărăcie a observației sau a experienței, o privire confuză, în stare să descrie mișcările paharului cu apă ca tragice furtuni și uragane. Desigur, semnificații majore pot fi relevate cu finețe prin fapte în aparență mici, cu condiția ca aceste semnificații să existe cu adevărat și să fie cu adevărat majore. Lucrări sau încercări de acest tip, piese de atelier interior, în cel mai bun caz, nu trebuiau încurajate să apară. Iar dacă totuși au apărut, este funcția și menirea criticii să le respingă categoric și clar.

E adevărat că, mai ales în ultimii ani, critica nu a încurajat asemenea producții și s-a redus simțitor snobismul și estetismul care le-ar fi promovat. Însă respingerea în spiritul exigent, lucid și responsabil al criticii marxist-leniniste trebuie făcută încă mai hotărît, în termeni clari, fără inutile complicații de limbaj de care mai suferă critica noastră. Și mai ales trebuiau clar indicate cauzele acestei literaturi, orientarea spre o linie minoră, sărăcia de viață reală pe care o cuprindeau. Așezarea criticii literare, ca și a muncii revistelor și editurilor, pe poziții ideologice ferme este condiția discernerii atît a cauzelor erorii, cît și a celor mai eficiente căi de îndreptare, bineînțeles acolo unde există talent. Însă a considera opera literară ca o realitate închisă, suficientă sieși, absolut autonomă, poate împinge, dacă nu la promovarea unei literaturi minore, în orice caz, la pierderea criteriilor care resping o asemenea literatură. Falsa subtilitate mai dănuie încă și în critică, unde mai apar articole scrise într-un limbaj impropriu și confuz, vîdînd aceeași slăbiciune a stringenței de gândire, rezultînd dintr-o orientare narcisică sau un eclecticism neștiințific, în care se întîlnesc ideile cele mai contradictorii. Decizia judecării de valoare, pregnantă ei, este concret legată de fundamentarea ideologică, clară a criticului însuși. Ca să respingă motivat o producție literară ai nevoie de o cultură filozofică temeinică, de criterii solide.

Uniunii Scriitorilor, Biroului Uniunii, le revine datoria să îndrume și să controleze publicațiile literare, Editura Uniunii, tocmai pentru a evita asemenea cheltuieli inutile de energie și mijloace materiale. Nu măsurile administrative, care sînt împotriva practicii muncii politice a Partidului nostru, pot rezolva cu succes aceste deficiențe. Este de datoria noastră să organizăm mai amplu și cu mai mare consecvență discuții și simpozioane cu conținut politic, ideologic și de teorie științifică estetică, să aducem de fiecare dată fenomenele negative în discuție publică, să le analizăm cu profunzime și consecvență. Un climat de dezbateri aprofundate nu numai că nu dăunează, dar chiar contribuie direct și nemijlocit la lărgirea libertății de creație. Din confruntarea punctelor de vedere se obțin clarificări utile, o orientare mai justă și mai adecvată. Munca politică de îndrumare cere eforturi și suplețe, însă nu poate lipsi din activitatea Uniunii Scriitorilor, a organelor sale de con-

prezentat de acad. Zaharia Stancu

ducere, care trebuie să analizeze periodic toate instituțiile ce-i sînt subordonate.

UNIUNEA SCRITORILOR are sarcina de a face totul pentru ca nici o singură clipă scriitorii să fie în afara evenimentelor politice de seamă care angajează națiunea noastră. Un prilej de manifestare a adeziunii față de politica Partidului a fost sărbătorirea semicentenarului înființării Partidului Comunist Român. Cu această ocazie au fost angrenați în simpozioane, mese rotunde, întâlniri cu cititorii și recitaluri de poezie în Capitală și provincie, la orașe și sate, aproape toți scriitorii. Acțiunile noastre s-au desfășurat după un program bogat și s-au înscris pe o durată de mai bine de jumătate de an. Asemenea manifestări pozitive, care duc la sudarea și pe mai departe a scriitorilor cu națiunea care i-a produs, e necesar să devină o practică a Uniunii și a Asociațiilor scriitoricești.

Este de datoria noastră — și n-am făcut-o în suficientă măsură — să adîncim legătura scriitorilor cu bogata viață socială a țării, să-i punem în contact cu masele de oameni ai muncii, cu propriii noștri cititori. Confruntarea cu publicul cel mai divers este extrem de utilă. Nu poate lipsi din experiența nici unui scriitor care scrie pentru oameni.

Unul din fenomenele cele mai pozitive ale ultimilor ani, care atestă viçoarea și sănătatea literaturii noastre, precum și deosebitele condiții oferite de partid și de stat, de întreaga dezvoltare a societății noastre, o constituie apariția de numeroase talente tinere. Multe din operele cu care ne mindrim acum au fost scrise de scriitorii tineri, atît în domeniul poeziei și prozei cît și în domeniul criticii și publicisticii literare. De altfel este un fapt îmbucurător continuitatea, fără fisuri, dintre generațiile de scriitori, conjugarea eforturilor scriitorilor de toate vîrstele pentru construirea edificiului literaturii române. Tradițiile cele mai valoroase, realiste, ale literaturii române, sînt preluate și de tineri, aceasta fiind chezașia succesului literar al multora dintre ei.

Însă și în acest domeniu, de o atît de mare importanță, am avut lipsuri. Noi am încurajat pe tinerii scriitori, i-am ajutat să aibă condiții de scris și de viață, i-am sprijinit adeseori să lucreze în redacțiile literare. Dar acest lucru nu este suficient. Trebuie să-l ajutăm să și cunoască realitățile patriei noastre, marile eforturi depuse de întregul nostru popor, problemele reale și majore ale națiunii noastre. O bogată experiență de viață, cîștigată în procesul concret al muncii și al profesiei lor, este o condiție a bogăției în substanță a operei lor viitoare. Profesionalizarea prematură aduce prejudicii în primul rînd tinerilor talentați, le îngustează orizontul de cunoaștere, le sărăcește opera viitoare. De aceea noul

statut, pe care urmează să-l aprobat, are prevederi speciale la acest capitol. Este și o chestiune de etică socialistă educarea tuturor scriitorilor în spiritul cultului față de muncă. Acest cult, valoare esențială în socialism, societatea oamenilor muncii, nu poate fi abstract; el se dezvoltă numai din experiența proprie. Grija față de tineret, îndrumarea lui pe o cale justă și rodnică este o sarcină patriotică a noastră, un mod de a asigura și în viitor înflorirea literaturii.

ALĂTURI de scriitorii români, aducînd în concert unitar al literaturii României socialiste notele specifice ale scrisului lor, scriitorii maghiari, germani, sirbi, ucraineni și de limbă idiș au scris cărți valoroase, contribuind cu operele lor la efervescența literară din ultimii ani. Biroul Uniunii Scriitorilor, sfătuiindu-se în permanență cu Comisia Naționalităților, a rezolvat cu competență problemele specifice ale scriitorilor din rîndul naționalităților conlocuitoare. Respectînd principiul egalității în drepturi, scriitorilor din rîndul naționalităților le-au fost conferite numeroase premii literare, s-au asigurat călătorii de documentare în țară și în străinătate, pensii și asistență socială.

În această perioadă a fost înființată editura naționalităților „Kriterion”, ale cărei succese sînt binecunoscute, de toți cititorii, întrucît ea a avut, printre altele, inițiativa fericită de a publica operele scriitorilor din rîndul naționalităților și în traducere românească. În acești ani s-a transformat revista „Neue Literatur” în revistă lunară, s-a mărit numărul de pagini ale revistei „Utunk”. S-au tradus, mai mult decît în alți ani, din literatura română, precum și din literaturile naționalităților în limba română, activitate ce urmează să fie intensificată în viitor, pentru ca literaturile naționalităților să fie cunoscute întregii spiritualități a României socialiste.

S-au întreprins în această perioadă cîteva acțiuni de mare importanță în ce privește difuzarea moștenirii literare a naționalităților conlocuitoare; au avut loc mese rotunde și întâlniri în care s-au dezbătut probleme specifice ale scrisului contemporan, precum și mese rotunde și întâlniri comune, unde scriitorii români și cei din rîndul naționalităților au dezbătut momentele actuale ale literaturii noastre, sau au citit din operele lor cititorilor.

Toate acestea demonstrează încă o dată spiritul de democrație socialistă, de egalitate și frăție ce caracterizează frontul nostru scriitoricesc. Trebuie subliniat, însă, faptul că sînt condiții pentru a realiza mult mai mult; sîntem pe calea cea mai bună, demonstrînd încă o dată, prin fapte, și în domeniul literaturii, justetea politicii partidului nostru comunist de deplină egalitate pentru toți cetățenii României socialiste.

lui și statului problemelor înfloririi literaturii și artei din patria noastră.

Unul din principiile de bază ale muncii în societatea noastră, sarcină trasată cu deosebită claritate de către Congresul al X-lea și aplicată în viață cu consecvență, este principiul conducerii colective. Am lucrat bine cu organele colective alese ale Uniunii noastre. S-a sudat un spirit de echipă în conducerea operativă, am lucrat bine în Biroul Uniunii Scriitorilor, pe care l-am convocat de cîte ori a fost necesar. Biroul și-a dat avizul asupra principalelor probleme ale vieții scriitoricești, a răspuns sarcinilor care-i revin din atribuțiile statutare. Ar fi fost necesar desigur să exercităm o muncă de îndrumare mai atentă asupra publicațiilor noastre. Am făcut cîteva analize, însă nu suficiente în raport cu importanța deosebită a acestei sarcini. Viitorul birou, tocmai pentru a evita fenomene negative sau monopolizarea conducerii revistelor de către grupări și coterii literare, trebuie să-și propună să dea o deosebită atenție acestei probleme. Am lucrat satisfăcător și cu Consiliul Uniunii, pe care, însă, nu l-am putut convoca de cîte ori am vrut, tocmai din cauza exigențelor de

(Continuare în pagina 10)

Dumitru Ghișe, Vasile Nicolescu

Franyó Zoltan

Laurențiu Fulga

Mircea Horia Simionescu, Ioan Alexandru, Eugen Barbu

M. Petroveanu, Valeriu Râpeanu, B. Elvin, Constantin Țoiu

Dezvoltarea activității scriitoricești

UNIUNEA SCRITORILOR este chemată să aplice în viața scriitoricească din patria noastră politica Partidului în domeniul literaturii. De aceea, criteriul după care poate fi judecată munca noastră este tocmai măsura în care am realizat cu succes această sarcină de frunte, sarcină dată de Partid, forța conducătoare a întregii noastre națiuni socialiste, sarcină pe care o avem față de întregul nostru popor.

Un ajutor continuu și neprecupețit ni l-a dat contactul strîns cu conducerea superioară, personal cu tovarășul Nicolae Ceaușescu. Precum știți, aproape nu a fost ocazie mai importantă în viața țării în care scriitorii să nu fie chemați să participe, să fie prezenți, să asculte direct cuvîntul secretarului general, prețioasele sale sugestii. În întîlnirile pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu le-a avut cu scriitorii și oamenii de artă, s-au dezbătut, într-o atmosferă de mare sinceritate, problemele vitale ale creației artistice și literare în etapa istorică pe care o trăim, ca și problemele vieții scriitorilor și activitatea Uniunii. Aceste întîlniri se înscriu în stilul și metodele de lucru profund democratice ale conducătorului partidului și statului nostru care se consultă și se întîlnește cu toate categoriile de oameni ai muncii. Aceste contacte exprimă interesul și prețuirea fără precedent acordate de conducerea Partidu-

Raportul conducerii Uniunii Scriitorilor prezentat de acad. Zaharia Stancu

(Urmare din pagina 9)

acută operativitate a sarcinilor. El a ratificat hotărârile luate în birou, și-a spus părerea cu pricepere și responsabilitate.

POLITICA internă a Partidului Comunist Român, trasată de către Congresul al X-lea, politică dinamică și științifică, cuprinde ca o latură esențială democratizarea continuă a instituțiilor noastre, lărgirea neîncetată a participării întregului popor la toate fenomenele vieții sociale. Pentru o mai bună realizare a acestui proces continuu și caracteristic pentru orînduirea noastră, în toate domeniile se efectuează o descentralizare menită tocmai să dea posibilitate unui număr cât mai mare de oameni să-și spună cuvîntul în toate problemele în care sînt direct interesați. Aplicînd acest deziderat, în conformitate cu prevederile statutare, s-au constituit la București și în principalele centre culturale ale țării, asociații de scriitori iar la Asociația de București, care are cel mai mare număr de membri, s-au constituit secții pe genuri de creație. În acest fel, nu numai că sînt aleși în comitetele de conducere un mai mare număr de scriitori, dar s-a creat un cadru organizatoric larg unde pot discuta membrii Uniunii toate problemele care interesează creația și viața literară. În același timp, dispunînd de autonomie și de putință de inițiativă, asociațiile pot stabili numeroase contacte cu instituțiile și organizațiile locale, pot deveni o verigă importantă în legătura dintre scriitori și oamenii muncii de alte profesii.

Înființarea asociațiilor este cerută și de sporirea numărului de membri. În această perioadă au intrat în Uniune aproape 400 de noi membri titulari și stagiați. Uniunea noastră în acest fel numără peste 1 000 de membri. Desigur trebuie să fim deosebit de atenți și exigenți la primirea de noi membri. Uniunea nu poate să se transforme într-o organizație cu profil nedefinit, care să cuprindă pe toți cei care au scris vreo carte de mărimea unei broșuri, ori unul sau două articole. Toți cei ce îndeplinesc condițiile reprezentate într-adevăr o valoare literară, au dreptul și trebuie să intre în rîndurile Uniunii care nu poate fi un club exclusivist. Exigența nu se opune acestui deziderat, ci o confirmă.

PENTRU a-și îndeplini sarcinile statutare, Uniunea trebuie să acorde tot sprijinul asociațiilor, să le activeze și dinamizeze, să le transforme în puternice foruri de dezbateri fructuoase politice, ideologice, estetice și în același timp de hotărîre în problemele care privesc pe membrii lor.

Politica Partidului de descentralizare a dus în perioada pe care o analizăm la apariția a noi edituri de literatură, atât în Capitală cît și în provincie. În 1968 existau doar două edituri pentru literatură. Astăzi avem, în întreaga țară, 12 edituri care publică literatură. Una dintre ele este Editura Uniunii Scriitorilor, „Cartea Românească”.

Această descentralizare a adus numeroase foloase scriitorilor, a lărgit posibilitatea de luare operativă a deciziilor de editare, a redus puțința luării unor decizii arbitrare sau subiective care să împiedice apariția unor cărți de valoare. Scriitorii se pot adresa mai multor edituri, iar editorii sînt interesați să publice cărțile celor mai prestigioși scriitori și să lanseze scriitori de valoare. Desigur, în ciuda acestor condiții favorabile, mai sînt unele greutăți în relațiile dintre scriitori și edituri. Nu totdeauna se lucrează suficient de operativ, întîrzie nejustificat luarea unor decizii, sau deciziile nu sînt întotdeauna suficient de clare și fondate, ca să nu mai vorbim de întîrzierile determinate de tipografie. Apar unele neînțelegeri sau întârzieri sau întârzieri greu de înțeles, sau — invers — se consumă hîrtia și tiparul prin publicarea unor cărți slabe și nesemnificative, ceea ce este nu numai în detrimentul publicului cititor, dar și al scriitorilor în ansamblu.

Relațiile de lucru între edituri și Uniunea Scriitorilor trebuie să se adîncască și să devină un obicei consultărilor reciproce.

S-au creat în această perioadă numeroase reviste noi și și-au schimbat profilul altele. Există un mai mare spațiu de publicare pentru numeroși scriitori, ca să nu vorbim că în reviste, ca și la edituri, cei mai mulți redactori sînt și ei scriitori. Trebuie să recunoaștem însă că dacă la multe reviste a crescut nivelul profesional, au sporit vizibil preocupările pentru dezbateri fructuoase legate de sarcinile literaturii contemporane, de perspectivele ei, și apar numeroase poezii, fragmente de proză, articole și eseuri de o înaltă calitate — nu totdeauna și nu la toate revistele nivelul este corespunzător exigențelor sporite și eforturilor materiale care se fac. Uniunea Scriitorilor, numai pentru publicațiile ei, cheltuiește peste 12 milioane pe an.

Revistele trebuie să devină mai vii, mai interesante, adevărate școli de educație a publicului, bogate în idei. Revistele de literatură în cultura unui popor este extrem de mare. Istoria literaturii abundă în exemple pe care le știm noi toți prezenți aici. Nu este admisibil să facem nici un rabat de calitate, toți redactorii trebuie să contribuie activ la ridicarea nivelului fiecărei publicații, muncind cu abnegație și entuziasm, un entuziasm pe care-l pretinde orice act cultural, de altfel.

Deși a scăzut considerabil numărul polemicilor joase, neprincipiale, ele n-au dispărut de desăvîrșire în această perioadă. Ele sînt incompatibile cu nivelul civilizației noastre socialiste. Publicul trebuie informat cu toată răs-

punderea și obiectivitatea, la un nivel de înaltă ținută ideologică și profesională, despre valoarea cărților care apar, despre întregul fenomen literar. Aceasta este o datorie de cinste, pe care fiecare redactor, fiecare critic literar demn de acest nume trebuie s-o onoreze.

TOTI cei prezenți aici am simțit nemijlocit ajutorul dat de Partid scriitorilor, nu numai în ceea ce privește activitatea noastră literară, dar și în privința condițiilor de viață. Au fost puse la dispoziția noastră noi case de creație, la Călimănești, la Valea Vinului, la Sovata. S-a construit vila noastră de la mare, unde și-au petrecut, în condiții civilizate, vacanța, numeroși scriitori. Legea pensiilor pentru scriitori este una dintre cele mai echitabile din lume poate, ea răsplătește cu generozitate eforturile de o viață puse în slujba literaturii.

Noi plătim peste 10 milioane anual scriitorilor în vîrstă sau bolnavi. Partidul și statul nostru a lăsat pentru totdeauna sărăcia în care se zbăteau în alte timpuri numeroși scriitori bătrîni și bolnavi. De altfel, ca să dau o cifră demonstrativă, prin Fondul Literar s-au plătit, sub formă de drepturi de autor, numai în acești trei ani, aproape 150 de milioane de lei.

Se află în curs de elaborare noua lege a drepturilor de autor, care prevede măsuri menite să fie un stimulent pentru creații literare valoroase din punct de vedere educativ și artistic. Această lege va fi supusă dezbate-

rii Marii Adunări Naționale. Totodată, conducerea superioară de Partid a hotărît majorarea drepturilor de autor la toate operele literare și artistice, sporirea tarifelor pentru toate genurile de creație. Aceste măsuri vor însemna o ridicare sensibilă a veniturilor întregii obști scriitoricești.

Vreau să exprim în numele dumneavoastră, al tuturor, mulțumiri conducerii Partidului, care ne-a dat și pe această cale o nouă și emoționantă dovadă de grijă și sollicitudine pentru îmbunătățirea continuă a condițiilor de viață și creație pentru toți scriitorii din țara noastră.

Aceste condiții spirituale și materiale, climatul general atît de favorabil creației impun și constituirea unei atmosfere scriitoricești, unui climat literar elevat, de civilizație, raporturi tovarășești între toți membrii breslei noastre. Infruntările deschise, libere, principiale, de opinii, pline de stimă și respect reciproc desigur, chiar cînd au un necesar ascuțit polemic, sînt binevenite. Ele contribuie la clarificarea poziției fiecăruia dintre noi și duc la o literatură de mai bună calitate. Însă ele nu au nimic comun cu spiritul de coterie, cu relațiile bazate pe simple interese personale. Învrăjbirea, dușmănia dintre scriitori nu produc decît rău, pierdere de timp și energie, scad nivelul scrierilor noastre. Asemenea raporturi sînt potrivnice eticii societății socialiste, principiilor noastre și Uniunea Scriitorilor trebuie să procedeze cu tact dar și cu fermitate pentru înlăturarea lor.

Mesajul literaturii peste hotare

POLITICA externă a Partidului și statului nostru de independență, suveranitate națională, de pace și prietenie cu toate țările socialiste, cu toate popoarele lumii, cunoașterea și respectul reciproc, a găsit un entuziast și total sprijin în conștiința tuturor scriitorilor din România. Literatura este un factor activ pentru asigurarea unui climat internațional de pace, destindere și înțelegere. Ea contribuie la o bună cunoaștere reciprocă, fiecare carte de valoare tradusă și citită în alte țări este un mesager de prietenie, care dezvăluie și pe această cale viața, munca și valorile altor popoare, inspiră stimă și prețuire pentru tot ce se creează valoros în lumea întreagă.

Cărțile pe care le scriem noi pot să transmită peste hotare experiența noastră, marile noastre realizări, să contribuie la o mai bună cunoaștere a României în lume. De asemenea legăturile dintre organizațiile de scriitori, schimburile de opinii cu colegii de-ai noștri de peste hotare, relațiile cu ei, contribuie și ele la crearea aceluiași climat de înțelegere și prietenie internațională.

Uniunea Scriitorilor, în ultimii ani, și-a intensificat activitatea externă. Avem acorduri de colaborare cu uniunile de scriitori din țările socialiste. În cadrul acestor acorduri în fiecare an pleacă în jur de 125 de scriitori în delegații și vizite, după cum am trimis, prin acorduri sau invitații, în jur de 60 de scriitori în fiecare an și în țările nesocialiste. Aceste vizite au contribuit și la lărgirea orizontului scriitorilor.

Am căutat să trimitem peste hotare un număr cît mai mare de scriitori, ca să transmitem mesajul de pace al poporului nostru, să informeze despre realizările noastre literare. Delegațiile noastre au o sarcină de onoare. Comportamentul, activitatea și atitudinea fiecăruia sînt menite să facă cinste țării și comunității scriitorilor, să contribuie la bunul nostru renume. Călătoriile sînt desigur și plăcute însă ele trebuie să fie în primul rînd utile.

Modul în care ne manifestăm peste hotare este o chestiune de patriotism și de onestitate față de propria noastră conștiință, față de cei care ne trimit. Scriitorul aflat peste hotare trebuie să se simtă un ambasador al culturii ro-

mâne, să înțeleagă că el nu se reprezintă numai pe sine, ci o largă colectivitate de oameni, că faptele și spusele lui, întreaga sa atitudine se răsfrînge dincolo de ființa sa, asupra noastră, a tuturor. Este o mare onoare să reprezînt pe alții, trebuie să fii demn de încrederea ce ți-a fost implicit acordată.

Un membru al Uniunii noastre oriunde ar fi, aici sau peste hotare, trebuie să apere cu demnitate principiile ideologice care stau la baza creației literare și a activității Uniunii noastre. El trebuie să fie un exponent al principiilor filozofice marxist-leniniste care de altfel stau la baza Statutului Uniunii, legea de bază a vieții noastre obștești. Scriitorii comuniști au datoria să fie militanți activi, atît prin opera cît și prin atitudinea lor, ai concepției noastre materialist-dialectice despre lume și societate.

Am participat la numeroase colocvii, simpozioane și congrese internaționale, sîntem membri ai unor asociații internaționale scriitoricești de prestigiu. Vocea delegațiilor noștri s-a auzit de multe ori cu autoritate în aceste foruri, aducînd același mesaj de înțelegere și colaborare, exprimîndu-se cu competență în aceste probleme literare care frămîntă lumea contemporană, de pe pozițiile noastre ideologice și estetice, militînd consecvent pentru progres și înaltele valori umaniste.

În viitor va trebui să facem mai consecvente aceste acțiuni, prin participarea unui număr tot mai mare de scriitori, o participare activă și competentă.

Uniunea Scriitorilor, pe bază de reciprocitate, a primit și ea numeroase delegații din străinătate, a confirmat tradiționala noastră ospitalitate, a dat tot ajutorul scriitorilor străini ca să ne cunoască realizările, oamenii de la noi, să devină prieteni ai României. Am primit aproape 100 de scriitori din țările socialiste și aproape 30 de scriitori din țările nesocialiste în fiecare an.

Însă ajutorul pe care-l dă literatura cauzei înțelegerii și cunoașterii reciproce se realizează, desigur, în primul rînd prin cărți. Cele mai bune dintre lucrările noastre literare au început să intre în circuitul universal. Am întreprins în acest sens acțiuni de traducere la noi în țară, pentru a putea in-

forma pe editorii străini despre activitatea noastră literară. Peste 100 de cărți literare din România au fost traduse și publicate în acești ani în numeroase limbi străine. Desigur, trebuie intensificate eforturile noastre în această direcție, de către Uniune și cu sprijinul editurilor noastre. Garanția succesului nostru peste hotare poate fi asigurată printr-o literatură de bună calitate care să ducă glasul nostru specific, valorile noastre umaniste în concertul popoarelor lumii. Cu cît vom reuși mai mult să cuprindem bogata experiență a patriei noastre în edificarea unei lumi mai bune și mai drepte, cu atît vom găsi un ecou mai larg și mai durabil, și peste hotare ca și în conștiința cititorilor din țara noastră. Cele două aspecte sînt intim, indisolubil legate.

Stimați tovarăși,

V-AM expus în fața dumneavoastră aspectele cele mai importante ale activității noastre literare, ale problemelor literaturii noastre și a muncii noastre la Uniunea Scriitorilor. Am publicat în presă și au avut un larg ecou și tezele Uniunii Scriitorilor, dedicate principalelor probleme teoretice ale literaturii. Conferința noastră își va atinge scopul dacă în discuțiile care vor urma, pline de grijă și responsabilitate pentru progresul literaturii din România, veți veni cu aspecte noi și bogate.

Conferința noastră națională trebuie să fie un for de dezbateri, de înaltă răspundere a problemelor estetice filozofice, ale creației scriitoricești. Trebuie să găsim căile cele mai eficiente, pentru a transpune într-o expresie originală, de înaltă ținută artistică, programul propus de conducerea partidului.

Conferința va fi încă o expresie a devotamentului scriitorilor pentru cauza socialismului în România, a hotărîrii noastre de a urma politica internă și externă marxist-leninistă a partidului nostru, politică ce corespunde intereselor vitale ale întregului nostru popor — ale națiunii noastre socialiste. Scriitorii noștri se prezintă la această conferință strîns uniți în jurul partidului, a înțeleptei sale conduceri.

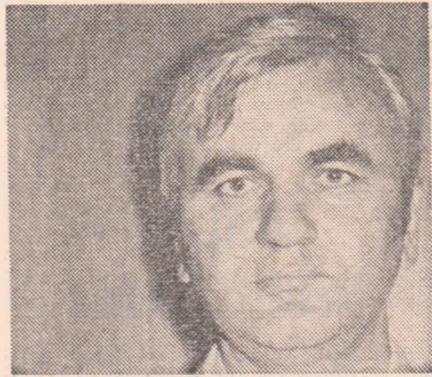
Din cuvîntul participanților la dezbateri

Constantin Chiriță

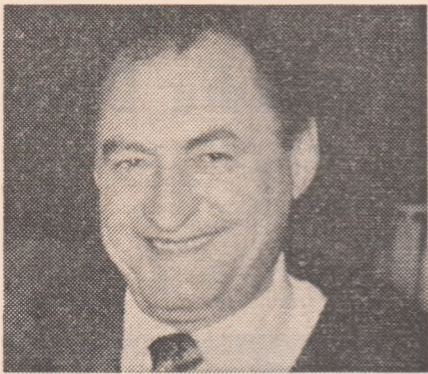
Dacă vreți să ațordați activității noastre de partid, comitetului nostru de partid — a arătat secretarul Comitetului de partid al Uniunii Scriitorilor — un oarecare merit, atunci, fără falsă modestie, și în cele mai bune relații cu adevărul, afirm aici că noi, în clipe de mare răspundere pentru obște și țară, noi comuniștii, cei din comitetul de partid și din conducerea uniunii, am înțeles, am simțit și ne-am integrat în marea și adevărată idee a umanismului socialist care a stat la baza întregului proces ideologic din ultima vreme. Ne-am înțeles răspunderile, poate nu dintr-o dată, poate nu toți o dată, am înțeles cât de important este momentul, am simțit spiritul curat și plin de grijă comunistă al celui care a inițiat acest proces zguduitor prin adevărurile și implicațiile lui, și am procedat ca niște comuniști de a căror principală calitate este aceea de a fi oameni, comuniști de omenie. Iar la plenara din noiembrie a Comitetului Central, cea excepțională plenară care a ridicat la rang de adevăr definitiv al societății noastre ideile eiciei, echității și umanismului socialist, am simțit și noi ceva cald în inimile noastre. Poate, și cred, că au existat din partea tuturor, și din partea noastră, erori, întrebări, dureri, incertitudini. Poate că am și nedreptățit,

română și cea a naționalităților conlocuitoare din patria noastră socialistă.

Vorbitorul a relevat, de asemenea, ajutorul neprețuit pe care partidul și statul l-au acordat oamenilor de literă pentru lichidarea cu toată energia a sistemului de tutelă administrativă ce se instaurase într-o anumită vreme în viața noastră literară. El a menționat, ca o

consecință directă, obținerea unor succese incontestabile în toate genurile beletristice. Îndeosebi se cuvine a remarca strădanile unora dintre scriitorii noștri de a pătrunde tot mai adânc în lumea interioară a omului contemporan, făuritorul rînduieilor noi socialiste — a renașterii Al. Ivan Ghilia. Se poate spune că orizontul etic al epocii noi nu mai pătrunde în literatură pe calea ilustrativismului plat și a schemelor uzate trădînd o gândire conformistă. Chiar mai mult, străduindu-se a depăși descriptivismul, unii dintre scriitorii noștri tind spre îmbogățirea mijloacelor realiste de expresie cu procedee noi, rezultate din asimilarea celor mai valoroase cuceriri ale literaturii zilelor noastre din lumea întreagă. Firește, preluarea fără discernămint a unor modele străine nu este decît criticabilă. Trebuie însă să subliniem totodată că, bazîndu-se pe continuarea tradițiilor naționale, literatura noastră actuală nu conține aceste tradiții ca o închistare în forme produse de alte epoci, ci ca o îmbogățire, o dezvoltare, o adevărată a lor la noile realități ce le au de exprimat. Cultivarea tradiției — a adăugării Alecu Ivan Ghilia — nu este o chestiune de formă, ci de concepție, ea ține de conștiința apartenenței la o anumită realitate națională și care în expresia ce și-a dat-o de-a lungul secolelor a scos în evidență anumite trăsături constante. Atîngerea universalității trece inevitabil prin experiența acestor trăsături specifice genului național.

ne-am erijat în situația de stăpîni ai adevărurilor, ci în comuniști, care, subordonîndu-se firește disciplinei de partid, unei discipline de mult și inițial acceptate, am știut că slujim interesele profesunii și obștei noastre.

În continuare, vorbitorul s-a referit la unele probleme ale creației literare. După ce a argumentat că principala sursă de fără voie, în orice caz, pe cîte cineva. Dar vreau să fiți siguri că întotdeauna, pe dinăuntru, în interiorul concepției noastre despre activitatea de partid, nu ne-am transformat niciodată în judecători, nu inspirație și principalul beneficiar al muncii scriitoricești este clasa muncitoare, Constantin Chiriță a spus: Literatura dedicată acestor clase, societății noastre contemporane, în procesul ei multilateral de prefacere, trebuie să întărească în primul rînd ideea de valoare în cultura noastră, în cîmpul literelor românești. Ea nu poate fi o literatură de descripție și fotografii, ci, așa cum ne spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu, o interpretare profundă a realității, chiar o intervenție plină de responsabilitate în realitatea contemporană, o literatură gravă, serioasă, care nu se teme de drame, de convulsii, de dureri, de adevărurile revoluției, pentru că destinația ei e profund pozitivă, nu elogiază mlaștina în care poate aluneca omul, ci zborul și setea de zbor, care alcătuiesc dintotdeauna visul de aur al omului.

De ce să nu ne unim puterile și sinceritățile pentru a fonda o școală românească, cu un asemenea ax literar și filozofic?... Oare nu e mai drept și mai meritoriu să contribuim la formarea unei asemenea școli, cu aceeași capacitate de a produce surprize și capodopere ca oricare altă școală, decît să descoperim, pretențios, curente și figuri de multă vreme descoperite în alte părți? Iată de ce literatura clasei muncitoare, literatura proceselor foarte diverse din societatea noastră socialistă trebuie să devină centru de interes pentru întreaga obște, atît prin crearea ei, cît și prin respectul care i se cuvine în cîmpul literelor românești. Văd în aceasta una din sarcinile principale ale scriitorilor comuniști, ale obștei noastre, ale unor intelectuali care își amintesc și respectă relațiile cu adevărul.

Alecu Ivan Ghilia

În cuvîntul său, scriitorul Alecu Ivan Ghilia a subliniat deplina unitate de concepție ce caracterizează întregul nostru front scriitoricesc. Pentru oamenii noștri de literă — a spus el — nu există problema opțiunii în ceea ce privește filozofia care să le ghideze opera; ei se consideră angajați în lupta întregului nostru popor, de construire a socialismului și, în acest sens, orientarea lor ideologică este una singură: marxism-leninismul. Această platformă comună, ideologică, determină totodată indestructibilă unitate ce s-a statornicit între literatura

spus el — că în viitorii ani vom impune cu mai multă hotărîre lîșul în peisajul literar contemporan, așa cum ne obligă inima și tradiția, așa cum simțim că vrem și putem.

Hajdu Gyözö

Referindu-se în cuvîntul său la climatul de democrație care guvernează viața noastră socială de azi, la spiritul umanismului socialist intronat după Congresele al IX-lea și al X-lea ale partidului, scriitorul Hajdu Gyözö a spus: Este un adevăr de netăgăduit că niciodată în această țară scrisul maghiar n-a avut raza de acțiune și autoritate în fața cititorilor de care se bucură astăzi. Pot afirma, pe drept cuvînt, că scriitorii maghiari s-au prezentat și în ultimul timp cu creații beletristice care au contribuit considerabil la mărirea prestigiului literaturii noastre, atît în țară, cît și peste hotare. Niciodată pînă acum nu s-a văzut o asemenea bogăție cromatică în ceea ce privește varietatea stilului, o asemenea profunzime a concepției despre viață. Niciodată pînă acum nu ne-a bucurat afirmarea atît de numeroasă și viguroasă a tinerelor talente. Și ceea ce este cel mai important: niciodată nu au apărut atitea opere de valoare incontestabilă care să cîștige în așa măsură simpatia marelui public cititor, ca în ultimii ani.

Trebuie să ne fie clar: noul nivel de calitate estetică al literaturii naționalității maghiare din România — ca și întreaga renaștere spirituală a țării — se datorește,

înainte de toate, schimbării stilului conducerii de către partid a literaturii și artei.

Înfățișînd în continuare eforturile colective redacționale al revistei „Igaz Szó” pentru a sluji politica culturală a partidului, prezentînd unele din realizările mai importante ale revistei, ecoul său în țară și în străinătate, vorbitorul a spus: Socotim că avem datorja sfîntă de a întări din ce în ce mai mult frăția poporului român și a naționalităților conlocuitoare. Aceasta nu e o simplă declarație de circumstanță — este crezul nostru intim, cuvîntul de ordine al conștiinței noastre, această frăție fiind nespuse de prețioasă pentru noi. În ea se oglindește victoria istorică a politicii naționale marxist-leniniste a Partidului Comunist Român.

După ce a prezentat conferinței o seamă de propuneri privind valorificarea mai bună a creației literare, popularizarea și cinstirea personalităților culturii maghiare, îmbunătățirea activității editoriale și a tipăririi manualelor școlare, scriitorul Hajdu Gyözö a spus: Noi, scriitorii, sîntem, prin scrisul nostru, de partea aceluia care ne-a dăruit o patrie liberă, independentă și suverană, care slujește cauza mondială a socialismului, apărînd cauza internațională a păcii, care ne asigură egalitatea în drepturi, folosirea nestînjinită a scumpei noastre limbi naționale, dezvoltarea culturii noastre de naționalitate maghiară, care cultivă frăția oamenilor de diferite naționalități din această frumoasă patrie comună, care își desfășoară activitatea în interesul milioanele de oameni aj muncii, în spiritul adevăratului umanism, al adevăratei democrații. Sîntem și stăm neclintii — în frățescă unitate cu poporul român — de partea aceluia de la care am primit toate acestea. Această forță revoluționară este partidul nostru încercat și consecvent în traducerea în viață a mărețelor idealuri ale marxism-leninismului — Partidul Comunist Român, condus de Comitetul său Central, în frunte cu mult iubitul nostru secretar general, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Sîntem de partea lui — cu cinste, cu credință, cu recunoștință. Așa că niciodată să nu se rușineze de noi, de fiii săi pe care i-a crescut.

Ilie Păunescu

Dramaturgul Ilie Păunescu a relevat mutațiile de substanță survenite în istoria spectacolului, în secolul nostru și mai ales în deceniile din urmă, cinematograful, televiziunea transformînd mereu mai mulți cititori în spectatori. El a arătat, în acest sens, că încă de pe acum scriitorii simt nevoia să se exprime în limbaj

cinematografic și succesul unor scriitori ca scenariști de film dovedește că încercările de a cîștiga pentru artă cît mai

mulți spectatori au sorți de izbîndă. Ar fi necesar de acum înainte — a spus el — ca posibilitatea de a scrie pe peliculă să aibă o deschidere din ce în ce mai mare. O veritabilă încurajare, cu seriozitate, competență și îndrăzneală, a unei mari dramaturgii românești de film devine una din principalele preocupări. Va trebui să milităm pentru ca încă din școală, adolescenții, copiii chiar, să înceapă să descifreze secretele imaginii și ale sunetului. Copiii vor trebui să înceapă să învețe folosirea aparatului de fotografiat și a minicamerii de 8 mm.

Dramaturgul a propus, de asemenea, înființarea unui cîneclub al Uniunii Scriitorilor, cu toată dotația necesară. Tot atît de necesară mi se pare — a adăugat el — înființarea unui premiu al uniunii pentru scenariile de film și televiziune. Referindu-se, în continuare, la problemele stimulării și sprijinirii dramaturgiei autohtone, el a propus înființarea unui teatru care să joace numai literatură dramatică românească, clasică și contemporană, un teatru care să facă „o foarte prețioasă operă de educație pentru tineret, reprezentîndu-i pe clasicii noștri în montări de ireproșabilă ținută, eventual în spectacole sau în cicluri de spectacole prefațate de conferințe cu vocație și cultură autentice. Același teatru ar trebui să facă și opera, cel puțin la fel de necesară, de a-i reprezenta pe autorii români contemporani”.

Ion Negoitescu

În calitatea mea de critic literar — a spus Ion Negoitescu — obligat pînă în chiar specificul profesiei mele să urmăresc cu cea mai mare atenție desfășurarea fenomenului literar, am asistat cu mare satisfacție la progresele substanțiale realizate atît pe tărîmul beletristicii, cît și al criticii, începînd mai cu seamă din anul 1965. S-au publicat opere importante, impresionante prin calitatea, diversitatea și spiritul lor innoitor, și îndeosebi s-au afirmat noi generații, capabile să ducă mai departe, în mod promițător, destinele spiritualității românești — generații formate sau implinite în cadrul regimului nostru socialist.

După ce s-a referit la unele probleme ale reeditării clasice, vorbitorul și-a ex-

primat convingerea că nu este nimeni care să conteste adevărul că progresul spiritual nu poate fi asigurat fără un cîștit și serios schimb de opinii. Secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a arătat el, a apărut solemn această lege a culturii. Din păcate însă există confrăți și unele organe de răspundere ce nu țin seamă de acest adevăr. Nu o dată, mai cu seamă criticii literari sînt stînjiniți în activitatea lor de apreciere fie a operelor clasice, fie a operelor contemporane. În loc să se deschidă drum replicii, ea este împiedicată ab intio să ia naștere, neînsîndu-se astfel posibilitatea ca disputele creatoare să contribuie la progres. Mi se pare ia așa că, în aplicarea tezelor din iulie 1971, s-a procedat de către unii factori de răspundere într-un spirit îngust, încît în loc de stimulare am ajuns să avem cazuri de înfrînare a producției spirituale.

În încheiere, criticul Ion Negoitescu a propus ca în noul statut al Uniunii Scriitorilor să se prevadă constituirea unei comisii ideologice permanente, formată din scriitori, care să avizeze în cazurile delicate sau controversate privind cărțile.

Mircea Radu Iacoban

Susținînd reflectarea, prin cuvîntul tipărit, a adevărului vieții, în întreaga sa complexitate, Mircea Radu Iacoban a arătat că, pentru a ajunge la adevărul vieții, scriitorul are nevoie nu numai de talent, ci și de curaj. Curajul de a investiga lu-

cid, de a aproba entuziasmi și a denunța cu fermitate. Oricine cunoaște politica partidului nostru își dă seama că dimensiunea critică a literaturii, întemeiată pe respectul față de adevărul obiectiv al vieții, nu e nici o clipă în dezacord cu interesele fundamentale ale partidului comunist și ale națiunii noastre socialiste. Putem sluji cu adevărat țara care ne-a acordat înaltul titlu de scriitori, ridicînd sinceritatea principială, constructivă, lucidă și, în primul rînd, comunistă, la rang de criteriu capabil să valideze — ori nu — valabilitatea etică și estetică a fiecărei pagini trimise la tipar.

Scriitorul a relevat apoi necesitatea ca asociațiile de scriitori să devină cu adevărat factori catalizatori ai activității de creație, prezențe prestigioase și de reală eficiență în viața spirituală a României socialiste. El a citat în acest sens faptele că la Iași există în prezent o grupare serioasă de scriitori din toate generațiile, că în orașul lui Eminescu slujitoarii scrisului sînt prețuiți și stimați. Sînt sigur — a

Din cuvîntul participanților la dezbateri

Radu Cârnci

Poetul Radu Cârnci a subliniat importanța dezbaterilor prilejuate de tezele în întimpinarea Conferinței scriitorilor, care probează faptul că, în condițiile de față, în țara noastră arta și cultura sînt bunuri ale întregului popor care poate și trebuie să se bucure din plin de adevăratele și valoroasele creații ale spiritului uman, fapt ce conduce în ultimă instanță la înobilarea conștiinței masei, la înțelegerea și mai adîncă a semnificației timpului socialist.

Pledînd pentru o creație de valoare, pentru o literatură capabilă să exprime spiritualitatea poporului, să cristalizeze într-o formă artistică superioară spiritul epocii de față, dar să fie, în același timp, și o manifestare originală în fața lumii de azi și de mîine, vorbitorul a arătat că aceasta se poate realiza nu tinzînd spre sincronism cu orice preț, ci plecînd de la structura interioară a felului nostru de a fi, a gîndi și vedea lumea. Experimentele de dragul experimentului duc la mode, la credința că noi nu putem să ne impunem istoriei decît tinzînd pasul cu aceste mode, care sînt atît de efemere. O asemenea atitudine duce implicit la anularea specificului național al literaturii și al artei în general.

Evocînd tradițiile progresiste ale culturii noastre, pilda demnă a ilustrațiilor înaintași, scriitorul Radu Cârnci a spus: Literatura română contemporană, prin tot ce are mai reprezentativ, se dovedește a fi continuatoarea marilor tradiții ale culturii românești dintotdeauna, ajungînd în acești ani la o înflorire ce confirmă vitalitatea surselor noastre de inspirație, pentru că socialismul se dovedește, prin marile sale împliniri politice și sociale, deosebit de fertil pentru artă și literatură. Aceasta, și fiindcă scriitorul contemporan poate să se manifeste în modalitatea ce este proprie talentului, chemării și dăruirii sale. Se dovedește astfel încă odată cît este de întemeiată teza tovarășului Nicolae Ceaușescu privitoare la unitatea ideologică a artei în diversitatea artistică a stilurilor. Într-adevăr, varietatea registrelor caracterizează astăzi mai mult ca oricînd scrisul românesc cu tot ce are el mai autentic. Dar, indiferent de lungimea de undă pe care emit, scriitorii de azi, slujitori devotați al poporului și idealurilor sale, concură întru propășirea valorilor materiale și intelectuale specifice acestei epoci, acestor locuri și acestor oameni. Va trebui, așadar, să creăm operele noastre cu adîncă dragoste față de masele de cititori, în fond matricea infailibilă a afirmării valorice, filtrul fără greș capabil să separe valoarea de non-valoare, durabilul de impostura perisabilă. Conștiința noastră ne arată drumul adevărului deopotrivă în artă, în viața socială, în istorie: acesta este drumul atașamentului față de idealurile unui răstimp unic în istoria milenară a poporului nostru, față de destînul unei pa-

trii ce și-a găsit astăzi, sub conducerea încercatului nostru partid, demnitatea plenară. De asemenea, vorbitorul a făcut propuneri privitoare la stimularea creației contemporane, inspirată din realitățile patriei, la organizarea unor festivaluri zonale care să poarte numele marilor creatori născuți în aceste locuri, la organizarea unui festival internațional de poezie „M. Eminescu”, la promovarea literaturii noastre peste hotare.

Ion Gheorghe

Poetul Ion Gheorghe a abordat o seamă de probleme de natură concretă privind activitatea Uniunii Scriitorilor, a evocat propria experiență scriitoricească și unele neajunsuri legate de relația dintre autori și revistele literare sau edituri. El a criticat unele practici anacronice, birocratice din viața literară, a cerut ca orice probleme se vor ivi să fie

analizate în mod profund, cu principialitate partinică.

„Fac aici o profesiune de credință — a spus vorbitorul — cînd declar că activistul de partid este unul dintre cei mai apropiați eroi ai mei. M-a preocupat activistul de partid, ca tip social și uman

ideal, ca formă concretă, practică a conceptului spiritului de partid. Fiind elementul de care depind nu rareori viața și fericirea omului în socialism, activistul de partid ocupă în scrisul meu un loc mare, de importanță primă”.

Virgil Teodorescu

Evocînd realizările obținute de literatura noastră contemporană, ca urmare a unei orientări generoase, a sporiții conștiinței creatorului aflat în fundamental acord cu lumea în care trăiește, conștient că rolul său crește foarte mult în relația

pe care societatea socialistă o stabilește între bază și suprastructură, poetul Virgil Teodorescu a spus: Se observă că nici un scriitor nu-și subordonează opera unei rectilinități osificante și că fiecare dintre noi face apel la resursele sale cele mai nobile pentru a exprima epoca și a da splendoare idealurilor revoluționare, înfățișate nouă, într-o limpede lumină, de activitatea neîntreruptă și rodnică a partidului nostru. Acestei activități îi datorăm clarviziunea care ne conduce la înfăptuirea operelor noastre pentru ca ele să-și poată îndeplini meșajul în vederea edificării unei lumi noi și cuceririi unei conștiințe umane superioare.

În continuare, vorbitorul a arătat că într-o societate socialistă literatura și arta nu formează un conglomerat, ci constituie o unitate diversificată, urmînd legile proprii dezvoltării societății socialiste în mersul ei spre comunism, iar conștiința artistică nu poate fi exterioară acestei mișcări dialectice, ci integrată ei, așa cum simburile este integrat fructului. Cred că aceasta este interpretarea justă a documentelor Congresului al X-lea al partidului nostru, cît și a hotărîrilor Plenarei din 3-5 noiembrie 1971, și cred că, în lumina acestor învățăminte, comanda socială își capătă nobletea și eficacitatea. Pentru un scriitor dedicat idealurilor revoluției, ea nu vine din afară, ci dinlăuntru, păstrîndu-și toată independența pe care i-o acordă personalitatea scriitorului, în strînsă legătură însă cu liniile de forță ale societății care îi oferă un vast și inedit cîmp de investigație. Ajungem, așadar, la concluzia că în societatea noastră socialistă literatura și arta nu pot constitui o întreprindere particulară, că trebuie să existe un front literar și artistic dictat de evoluția și țelurile acestei societăți și că numai în interiorul acestui front dezvoltarea nestigherită a fiecărui veritabil creator este posibilă.

Definînd plastic noțiunea de comandă socială, datorită creatorului de a nu se detașa de marile probleme ale timpului, de realitate — ca nucleu al îndelungatei elaborări artistice — poetul Virgil Teodorescu a spus în continuare: Responsabilitatea ce ne revine nouă, scriitorilor, în legătură cu sarcinile pe care conducerea partidului le pune în fața întregii societăți, este mai mare ca oricînd în actuala etapă a dezvoltării societății noastre socialiste, etapă axată pe îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii, așezarea relațiilor umane și sociale, în deplină concordanță cu

principiile eticii și echității socialiste. Între etică și estetică există o legătură organică, un raport direct, ca între respirație și plămîni. Nu poți respira cum trebuie cu un plămîni închircit, dar nici nu-ți poți hrăni plămîniul sănătos cu aer confinat. Se cere, deci, o mai mare rigoare față de calitățile profesional-artistice și moral-cetățenești ale scriitorilor. Se cere stăvilirea tendințelor de parvenitism, de parazitism și amatorism literar, precum și o mai mare grijă față de promovarea talentelor autentice. Se cere să eliminăm din existența obștei noastre ranchiunele, interesele de grup, demagogia fastidioasă sau modestă, orgoliul derizoriu, lamentabila logică a celor care acordă intereselor strict personale o importanță istorică.

Anton Breitenhofer

Scriitorul Anton Breitenhofer a relevat creșterea rolului și răspunderii scriitorului, în legătură strînsă cu avîntul revoluționar al poporului, cu structura socialistă a societății noastre care a creat condiția fundamentală pentru transformarea anonimității în personalitate umană și care o sprijină pe aceasta cu toate mijloacele. Rolul și importanța scriitorilor vor crește — a spus vorbitorul — deoarece puterea de gîndire și universul emotiv al oamenilor noștri devin mai sensibile, mai diferențiate, mai optimiste, în concordanță cu procesele complexe, revoluționare din lumea înconjurătoare. Niciodată unei generații de scriitori nu i-a fost dat să devină marior ocular al unui prezent atît de frămîntat și dinamic. Cine se inspiră în creația sa din realitatea noastră socialistă dispune de o tematică într-adevăr nemărginită. Literatura țării noastre a realizat, mai ales în ultimii ani, progrese corespunzătoare: avem astăzi o literatură diferențiată, legată de realitate, care în privința măiestriei literare prezintă multe elemente noi, remarcabile și valoroase.

Evoluția necontentit ascendentă a societății noastre socialiste și grija partidului pentru înflorirea unei literaturi legate de realitate au dus și la dezvoltarea, într-o anumită măsură chiar la maturizarea, literaturii de limbă germană din România. Literatura în limba maternă înseamnă cunoașterea spiritului, literară și artistică a tuturor valorilor care cresc și înfloresc pe pămîntul patriei comune — România socialistă. Mai înseamnă și cultivarea tradiției literare și artistice, dezvoltarea continuă a expresiei specifice, înseamnă stima reciprocă față de valorile intelectuale, culturale și artistice create în patrie, independent de limba în care a fost scrisă o operă literară. Văzute în felul acesta, limbile germană, maghiară și ale altor naționalități din această țară nu sînt limbi străine, ci factori culturali de prim rang care vehiculează valori literare între poporul român și naționalitățile conlocuitoare și contribuie astfel activ la prietenia și înfrățirea tuturor oamenilor din republica noastră socia-

listă. Literatura de limbă germană, care se inspiră din realitățile patriei noastre socialiste, ocupă un loc distinct și bine precizat în peisajul literar din România și are, totodată, o pondere crescîndă și în țările de limbă germană. Progresul cel mai important în literatura de limbă germană din țara noastră constă — după aprecierea mea — a arătat Anton Breitenhofer — în faptul că provincialismul îngust — și termenul acesta nu se referă numai la o noțiune geografică — care a caracterizat ani de-a rîndul o bună parte a acestei literaturi, a fost învins.

E un fapt îmbucurător, a continuat vorbitorul, că există o pleiadă întregă de tineri și entuziaști poeți, prozatori și critici care scriu în limba lor maternă și trezesc speranțe justificate. Desigur, mai există lipsuri și probleme nerezolvate. Modalitățile pentru editarea de cărți s-au îmbunătățit. Îndeosebi Editura „Kriterion” se poate mîndri cu realizări excelente. Și alte edituri din București, Cluj, Timișoara au posibilități pentru editarea de cărți în limbile naționalităților conlocuitoare.

Ioan Alexandru

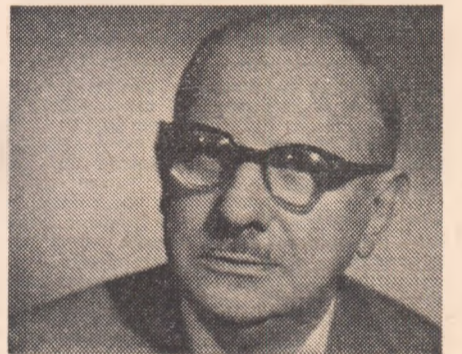
În cuvîntul său, poetul Ioan Alexandru a arătat că generația sa este chemată să răspundă de destinele de mîine ale culturii, că scriitorii sînt „responsabili ai

graiului în țara noastră”, pledînd pentru situarea creatorului într-un dialog continuu cu vechile culturi, pentru așezarea omului de litere la izvoarele culturii și confruntarea activă cu acestea.

Alexandru Dima

Încep prin a caracteriza documentul publicat în întimpinarea Conferinței naționale pe care îl socotesc o sinteză descriptivă și critică a principalelor aspecte ale literaturii actuale — a spus prof. Al. Dima, directorul Institutului de istorie și teorie literară „G. Călinescu”. Conceput în spirit cumpănit, deci eficient, fără formule de protocol și clișee,

va rămîne, după opinia mea, un document de seamă al istoriei contemporane a literaturii noastre.

În intervenția mea mă voi referi la câteva probleme generale:

Nu trebuie să fim preocupați numai de activitatea internă a Uniunii Scriitorilor, ci și de relațiile ei cu celelalte instituții analoge. Zilele trecute s-a desfășurat adunarea generală a Academiei de științe sociale și politice cu care prilej s-a preconizat colaborarea acesteia cu uniunile de creație și prin urmare îndeosebi cu Uniunea Scriitorilor. Aceasta colaborare a lăsat pînă acum de dorit, mai cu seamă în sectorul periodicelor, și de aceea ne permitem o propunere: în planul de măsuri să se prevadă colaborarea Uniunii Scriitorilor cu Academia de științe sociale și politice și îndeosebi cu Institutul de istorie și teorie literară „G. Călinescu”. Se pot organiza de bateri comune cu privire la problemele ideologice și artistice contemporane, colaborări reciproce la reviste, conferințe reciproce.

Altă problemă: ne referim la reviste. Apreciem rezultatele pozitive ale multor reviste, dar, intrucît de multe ori s-au ivit disensiuni între scriitori și redacțiile de reviste, socotim că este necesar ca Uniunea Scriitorilor, așa cum prezenta lucrurile și tovarășul Zaharia Stancu în raportul său, să intervină, organizînd un comitet de arbitraj permanent. Voi mai ridica cîteva probleme de istorie și critică literară:

Urmărim mai întîi dezvoltarea viguroasă a istoriei literare și a criticii literare, în raport cu epocile din trecut. Explicația constă în parte în faptul că istoria literară nu mai este considerată ca o disciplină paseistă, ci concepută în strînsă legătură cu actualitatea pe care în mod parțial o sprijină prin valorile ei progresiste. Reținem unele lacune ale istoriei literare: a) Deficiență de informație cu privire la viața și opera scriitorilor din trecut și chiar a celor de azi. Și de aceea propunem ca asociațiile de scriitori și uniunea să contribuie la cunoașterea de date cu privire la aceștia. b) Semnalăm importante deficiențe metodologice: căderea în impresionism și paralel, uneori literaturizarea istoriei literare. c) Constatăm rămînerea în urmă cu privire la utilizarea metodelor moderne ale criticii. d) Utilizarea în critică a istoriei literare este necesară pentru a scoate în relief aspectele noi ale literaturii în raport cu cele vechi.

Din cuvîntul participanților la dezbateri

Szász János

Pe marginea raportului prezentat de Zaharia Stancu, prozatorul de limbă maghiară Szász János a adăugat câteva idei legate de fenomenul literar pe care-l numim literaturile naționalităților conlocuitoare din țara noastră.

Noi, cu toții, sintem factori activi al aceleiași realități, a patriei comune — a spus vorbitorul.

Enumerînd o serie de realizări care împlinesc condițiile în care își desfășoară activitatea scriitorii din rîndul naționalităților conlocuitoare, Szász János a subliniat că tot ceea ce s-a realizat — cadru de creație, climat literar etc. — este rezultatul unui climat. Iar acest climat a fost și este determinat de conducerea de partid, de tot ce s-a realizat în domeniul social-economic-cultural în țară, datorită Congreselor al IX-lea și al X-lea ale Partidului Comunist Român.

Activitatea noastră de viitor nu poate să se mărginească în mod birocratic la viața literară desfășurată în cadrul Uniunii Scriitorilor. Și în trecut s-au făcut simțite inițiative care vizau interdepen-

dența, fără de care o viață literară risă să devină scop în sine, aristocratică, ruptă de dinamica vieții.

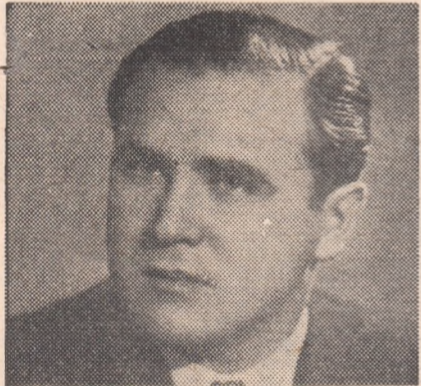

dența, fără de care o viață literară risă să devină scop în sine, aristocratică, ruptă de dinamica vieții.

In continuare, Szász János a citat câteva din obiectivele care trebuie să stea în atenția comisiei pentru literatura naționalităților din Uniunea Scriitorilor: viața editorială, activitatea presei, emisiunile radio etc.

Aurel Mihale

După ce a evocat contextul generos sub toate aspectele, în care crează scriitorul în România socialistă, prozatorul Aurel Mihale a subliniat că o literatură ca a noastră trăiește în primul rînd prin foșta expresivă a ideilor ei revoluționare, înalt umanitare, ale progresului uman și social, prin flacăra vie pe care o aprinde și cu care încălzește și înalță mințile și inimile oamenilor. În definitiv — a precizat în continuare vorbitorul — mijloacele artistice și tehnicile literare pot fi ale altora, dar idealul nostru estetic nu poate fi decît al nostru, al scriitorilor comu-

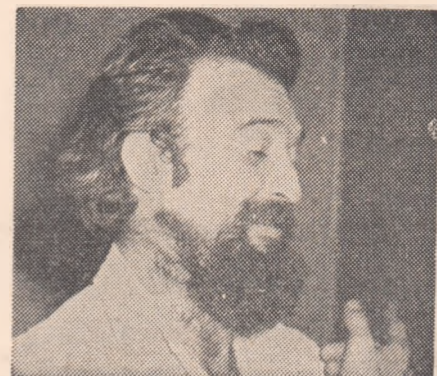
niști, în manifestarea cit mai strălucită a oricăruia dintre stilurile literare. Și asta pentru că în scrisul nostru noi găsim mai mult decît o profesiune, găsim întruchiparea năzuințelor noastre de scriitori angajați, de militanți pentru cauza poporului, a patriei noastre socialiste.

Umanismul socialist, ca concepție care afirmă cu tărie idealurile societății noastre, societate ce asigură tot mai mult dezvoltarea multilaterală, armonioasă a omului, înflorirea personalității umane, include organic cultivarea sentimentului patriotic, al dragostei de popor și țară, a patriotismului socialist. Nu cred deci că poate exista o literatură umanist-socialistă fără ca ea să nu aibă și un profund caracter patriotic. Și asta cu atît mai mult, cu cît patriotismul socialist devine o trăsătură caracteristică, dominantă, generală, conștientă a omului contemporan, a spiritualității întregului popor.

In continuare, Aurel Mihale s-a referit la unele probleme ale vieții scriitoricești, criticînd o seamă de aspecte din activitatea Uniunii Scriitorilor.

Romulus Vulpescu

Raportul scriitorului cu cititorii — a arătat Romulus Vulpescu — are loc prin

literatura bună n-a fost reacționară, nu s-a opus progresului. Literatura universală nu este, în acest sens, martoă. A noastră la fel.

Intre altele, Romulus Vulpescu a adus în discuție problema competenței criticii, a judecării de valoare în aprecierea unei lucrări artistice, a fenomenului literar în general.

Dan Zamfirescu

Climatul de profundă seriozitate și responsabilitate în mijlocul căruia se desfășoară dezbaterile noastre este o dovadă clară că respectul și prețuirea acordate breslei noastre au încurajat și nutrit în toți respectul de sine, demnitate și tinută la înălțimea momentului — a arătat în cuvîntul său istoricul literar Dan Zamfirescu. Modul în care ne-am reunii aici este un exemplu elocvent de aplicare a democrației în viața literară: absolut fiecare membru al uniunii a fost în același timp candidat și alegă-

tor, votul fiind strict secret și delegații fiind aleși în ordinea votului. Breasla în ansamblu a avut astfel posibilitatea să aleagă, fiindcă a alege nu înseamnă doar a opta pentru cineva, ci și a putea respinge. Climatul pozitiv ce s-a instaurat, sper pentru multă vreme, este o urmare directă a acestei democrații reale.

In încheiere, două cuvinte despre istoria literară, specialitatea mea: progresele sint considerabile, dar ceea ce mai rămîne să facem este a racorda istoria literară la aspirațiile și nevoile prezentului, a căuta în devenirea literară a poporului nostru acumulatorul de energie și experiență care să alimenteze efortul de creare a unei mari literaturi românești: a prezentului și viitorului.

Letay Lajos

Afirmînd că gîndurile expuse în fața conferinței sint legate de tezele Ununii

Scriitorilor, discuție care, la rîndul ei, a fost foarte firesc și inspirat legată — în revistele literare și culturale maghiare din România — de critica primei încercări de sinteză a istoriei literaturii, con-

sacrată primului sfert de veac de după eliberare al scrisului maghiar din țara noastră, scriitorul Letay Lajos a spus, între altele: „Oricîtă importantă am accorda autonomiei relative a domeniului literar și, în general, a celui estetic în cadrul vieții noastre spirituale și culturale, nu este îngăduit să uităm nici un moment că, în ultimă analiză, legile fundamentale ale mișcării și orientărilor literaturii nu le trasează literatura însăși, ci forțele sociale mai vaste care — direct sau indirect — modelează și căile vieții spirituale“.

El a arătat că orientările favorabile survenite și în literatura maghiară din România, în ultimul deceniu, au fost posibile, înainte de toate, datorită faptului că Partidul Comunist Român — în frunte cu conducătorii săi, adepți al spiritului marxist creator, și în primul rînd cu tovarășul Nicolae Ceaușescu — a luat în mod consecvent atitudine împotriva a tot ce obișnuim să denumim „boala copilăriei“ mișcării noastre, dar și împotriva a tot ce — datorită unor vederi voluntariste sau unor subiectivism — a suferit deformări în gîndirea noastră publică și în practica noastră socială.

Aș putea să citez aici un șir întreg de documente: îngăduiți-mi, însă, ca de data aceasta să evoc două cuvîntări rostite de către secretarul general al partidului nostru, două cuvîntări adinec împregnate în memoria mea. Una din ele a ținut-o tovarășul Nicolae Ceaușescu în vara anului 1968, în sala mare a Casei universitarilor din Cluj, în fața unui public alcătuit din circa o mie de profesori și educatori universitari și secundari, redactori, scriitori, artiști și oameni de știință. Cuvîntarea aceasta a fost o minunată profesiune de credință față de marxismul creator, accentuînd posibilitățile și perspectivele experimentării, deschiderii de drumuri, strădaniei spre nou și combătînd orice anchilozare, orice scolasticism. Nu voi uita niciodată nemăsuratul entuziasm pe care cuvîntarea aceasta l-a stîrnit și în rîndul confrăților mei scriitori. Aș mai cita apoi o altă cuvîntare, cea de la începutul anului 1971, cu ocazia plenarei Consiliului oamenilor muncii de naționalitate maghiară din România; pentru noi, cuvîntarea aceasta a fost o dovadă în plus pentru faptul că tovarășul Nicolae Ceaușescu, Partidul Comunist Român își înfăptuiesc în mod marxist creator vederile și practica înșușite în problema națională, spre a răspunde și problemelor ridicate de destinele naționalităților conlocuitoare din România. Cuvîntarea a deschis noi perspective în fața scriitorilor maghiari din patria noastră.

Afirmînd că nu e îngăduit să nu știm tot ce se petrece în jurul nostru în literatura universală, a spus, de asemenea, vorbitorul, ar trebui să enunțăm concomitent și faptul că trebuie să vorbim, în ultimă analiză, despre ceea ce se petrece în universul nostru exterior și interior; să scriem inspirați de propriile noastre trăiri, căci din reproducerea opiniilor altora, din repetarea rutinată a unor mode nu s-a născut nicicînd și nu se va naște nicînd de acum încolo o literatură mare.

După ce a prezentat cîteva din preocupările actuale ale revistei „Utunk“, rezultatele unor consfătuiri cu cititorii și exigențele formulate de aceștia, vorbitorul a spus: Va trebui să facem totul pentru a stringe și mai mult legătura vie cu șantierul de muncă scriitoricești, pentru a palpa cit mai sistematic și mai multilateral exigențele diferitelor pături de cititori.

Iată-ne, de fapt, ajunși la alfa și omega tuturor discuțiilor literare dintotdeauna; care este relația dintre realitate și literatură, care este și cum poate fi influența lor reciprocă. De-acum, factura noastră modernă se determină prin răspunsul pe care sintem capabili să-l dăm la această întrebare, cu operele noastre și în operele altora. Se determină prin măsura în care acest răspuns al nostru va fi în mod specific actual — un răspuns despre care să se poată afirma și cu mult mai tirziu că s-a cristalizat în România socialistă a anilor '70 — în inima scriitorilor români sau maghiari sau germani din România.

Leonid Dimov

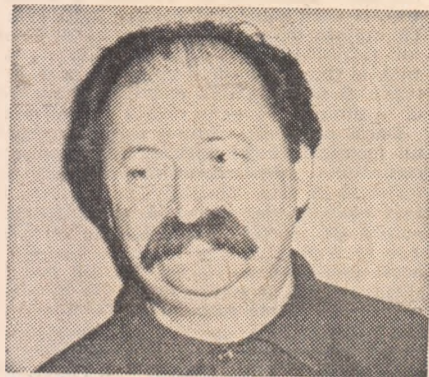
După ce a exprimat cîteva considerații, cîteva opinii privind modul cum înțelege arta relația sa cu lumea, poetul Leonid Dimov a subliniat tendința nestăvilă a omului către o lume mereu mai bună, ca într-o cursă între virtuți, precum și necesitatea ca știința și tehnica să-și facă, pentru aceasta, un aliat din artă.

Ne raportăm neîncetat la trecut — a spus vorbitorul — la tradiție, după cum, tot neîncetat, ne raportăm la viitor, la aceea epocă de mîine pe care o făurim. Determinările zilei de azi sint, însă, deopotrivă valabile pentru scriitor și pentru tîran, pentru savant și pentru muncitor.

Scriitorul este, în egală măsură cu cititorul, modelat de societate, a spus între altele vorbitorul. Intre cititor și autor nu se poate institui decît un dialog plin de sinceritate și respect reciproc, pentru că arta nu e apanajul unei pături suprapuse sau al unui individ. Artă e o necesitate a ființei umane.

Referindu-se în continuare la gradul diferit de receptare a creației artistice, la necesitatea educației spirituale, a învăța-

turii în timp și cu răbdare, cu pasiune a artei, vorbitorul a prezentat în încheiere unele considerații despre libertatea de ex-

presie, însemnînd pentru creator conformitatea cu propria sa viziune, iar pentru cititor (atît de divers ca sensibilitate, înțelegere, cultură) libertatea de a alege.

Corneliu Leu

Subliniînd că este firesc ca intrunirea scriitorilor să fie fixată cit mai bine în contextul general politic, să se desfășoare sub semnul ideilor de înaltă principialitate ale plenarei partidului din 3-5 noiembrie 1971, scriitorul Corneliu Leu a apreciat că în viața scriitoricească și literară nu s-au luat toate măsurile necesare pentru îmbunătățirea activității ideologice, pentru așezarea relațiilor pe baza principiilor

eticii și echității socialiste. Vorbitorul a făcut, în continuare, propuneri pentru ca în spiritul propunerilor tovarășului Nicolae Ceaușescu pentru îmbunătățirea activității politico-ideologice și cultural-educative să se facă și mai puternic simțit suflul înnoitor al acestora. El a criticat unele fenomene negative manifestate în domeniul criticii literare, adesea eclectică, oscilînd între diferite curente și subcurențe filozofice. Se cere în acest moment — a spus Corneliu Leu — un efort din partea criticii de a încerca o înțelegere filozofică exactă a fenomenului literar și de a se dedica lui ca atare, preluîndu-și funcțiile de importantă pîrghie teoretică.

De asemenea, vorbitorul a făcut recomandări consiliului ce urmează a fi ales privitoare la viața obștească a scriitorilor, la crearea climatului moral în care să se impună adevăratele valori literare, evitîndu-se practicile, perpetuate încă, prin care se confundă valoarea operei cu funcția ocupată în ierarhia administrației literare.

Liviu Bratoloveanu

In intervenția sa, dramaturgul Liviu Bratoloveanu, după ce a expus unele consi-

derații asupra procesului de creație literară, asupra noțiunii de curent literar etc., s-a referit la o problemă asupra căreia tezele conferinței au stăruit cu precădere, aceea a climatului literar în care ne desfășurăm munca, a eticii scriitoricești. Etica, a arătat vorbitorul, nu e o expresia unor norme de conduită morală obligatorie pentru unii, facultativă pentru alții. Potrivit conținutului ei de clasă,

(Continuare în pagina 14)

Din cuvîntul participanților la dezbateri

(Urmare din pagina 13)

corespunzător clasei căreia îi aparții și rolului istoric pe care îl joacă în dezvoltarea societății, ea este obligatorie pentru toți, și deci, și pentru noi, scriitorii. Fiindcă înainte de a fi scriitor, ești ce ă ean, iar calitatea de scriitor, oricât de genial ai fi, nu-ți dă dreptul de a ignora legile și normele de conviețuire socială, ci — dimpotrivă — te obligă la mai mult.

Dacă, de pildă, într-o uzină oarecare, un membru al colectivului de producere contravine regulamentului de ordine interioară, el este chemat, numaidecât, în fața comisiei de judecată tovarășească, spre a da socotcală de faptele sale. La noi, la scriitori, nu se întâmplă așa. Spun acest lucru, deoarece în ultimii ani, în viața noastră, a scriitorilor, s-au petrecut o serie de fapte care nu ne fac cinste și împotriva cărora nimeni n-a mișcat un deget, niciunul n-a luat nici o măsură.

Eu cred, stimați colegi — a subliniat Liviu Bratoloveanu — că a sosit vremea să punem capăt oricăror manifestări care contravin eticii noastre scriitoricești. Avem un juriu de onoare al Uniunii Scriitorilor, dar numai pe hirtie. Avem un statut al scriitorilor, pe care îl ignorăm. Dar ia să le facem, stimați colegi, să funcționeze și o să vedeți că lucrurile se vor schimba în bine. Fiindcă dacă este să alegem între un ins turbulent și obștea noastră, eu cred că trebuie să alegem obștea.

Marin Preda

A intrat în obișnuința profesiei noastre — a spus scriitorul **Marin Preda** — ca din trei în trei ani să părăsim la un moment dat masa de scris sau sarcinile obștești pe care le avem și să răspundem la o întrebare: Are loc o adunare generală a scriitorilor sau o conferință, ce avem a ne spune care n-a fost spus în cărțile noastre, sau în mărturisirile convingerilor noastre ori în confesiunile cele mai intime făcute cititorilor și publicate în reviste sau volume? Mie mi se pare că e pentru noi cel mai potrivit preleț de a examina cu un ochi mai familiar situația profesiei noastre în raport cu lumea. Ce este lumea pentru noi? Este acea realitate socială din care apare cititorul nostru, omul pentru care scriem și fără de care ar trebui să fim altceva decât ceea ce sintem, căruia ne-am hotărât, încă de pe vremea când aveam douăzeci de ani, să-i dedicăm ce avem noi mai bun, gândirea și sensibilitatea noastră, rodul imaginației și al meditațiilor noastre.

Referindu-se în continuare la natura complexă a relației dintre operă și cititor, la necesitatea de a nu-l ignora pe acesta, la datoria criticului de a-și păstra demnitatea, responsabilitatea opiniei, scriitorul **Marin Preda** a insistat asupra necesității ca actul critic să fie exercitat în condițiile unei depline încrederi în noblețea profesiei noastre. Mie mi se pare nefiresc — a spus vorbitorul — să dorească cineva să facă parte dintr-o profesie în a cărei misiune nobilă nu crede, numai ca s-o ponească, cu sau fără intenție, în ochii cititorului. Putem să nu mai avem nici o

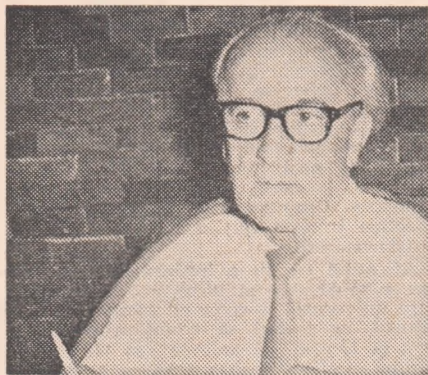
simpatie pentru cutare scriitor, ca om, și asta n-are nici o importanță, dar nu putem să nu fim alarmați citind despre cartea lui cea mai bună că e carte proastă. Zaharia Stancu crede, și nu fără serioasă îndreptățire, că romanul său „Ce mult te-am iubit” e cea mai bună carte a sa. Eu cred, fără s-o compar cu „Descult”, că e un document uman plin de patetism. Și totuși am citit într-o revistă din Cluj un protest critic gălăgios că de ce această carte a fost publicată. Apelul meu — a spus în continuare vorbitorul — e să nu-l uităm pe cititorul român, căruia aș vrea să-i aduc, de la această tribună, un elogiu plin de recunoștință. Am mai avut prilejul să vorbesc despre curiozitatea lui vie și mereu proaspătă pentru literatură. Îmi reafirm și acum convingerea că e unul din cei mai buni din lume și că alți scriitori, de pe alte meridiane, ne pot invidia că ne citește un astfel de cititor aproape ideal. La el mă gândesc totdeauna în momentele de slăbiciune sau de eroare și îmi amintesc mereu, în felul acesta, de faptul pe care l-am făcut cu el în acel moment al vieții mele când m-am decis să rămân scriitor: să nu-l plictisesc, să mă străduiesc mereu să nu-l spun ceea ce el deja știe, să nu fac din cartea pe care i-o dau o simplă marfă.

În încheierea cuvîntului său, scriitorul **Marin Preda** a înfățișat preocupările Editurii „Cartea Românească”, al cărei director este, Editura a fost înființată — a spus el — la inițiativa Uniunii Scriitorilor cu aprobarea personală a președintelui Consiliului de Stat, tovarășul **Nicolae Ceaușescu**, care și în acest caz ne-a sprijinit cu aceeași dragoste pentru cultură pe care i-o cunoaștem. El a înformat, de asemenea, asupra sprijinului primit din partea secției de resort din cadrul C.C. al P.C.R. și a Consiliului Culturii și Educației Socialiste, precum și asupra pasiunii cu care se străduiește colectivul editurii să-și îndeplinească nobila răspundere ce-i revine.

Radu Boureanu

În luările de cuvînt care s-au succedat pînă în această clipă — a spus scriitorul **Radu Boureanu** — am avut cu toții prilejul de a constata că membrii uniunii noastre sînt animați de dorința de a discuta și ajuta la limpezirea laturilor specifice ale vieții spirituale, creatoare și de organizare a instituției care ne înglobează într-o unitate cu interese și idealuri de breaslă.

Pledînd pentru exactitate și adevăr în expunerea punctelor de vedere, pentru raporturi de înaltă etică umană, vorbitorul a spus în continuare: Societatea are latitudinea să se ocupe de laturile, uneori diferențiate, ale ființei umane, pînă la așezarea postumă în istoria literară, să se ocupe de virtuțile sau defectele insului care este dăruit și lucrează în linia artei, în speță, scriitorul, poetul, dramaturgul. Nu de critică trebuie să ne temem — critica cinstită ne ajută, ajută clienții literaturii — de judecata mulțimii asupra unor din gesturile noastre, de judecata ultimă a conștiinței noastre trebuie să ne temem. Faptele noastre sînt, trebuie să fie, ale unei societăți conduse de legități marxiiste. Aceste legi etice alcătuiesc și guvernează structura frumosului, valoricu-

lui artistic, conceput pe aceste date, cu finalități și permanențe. Specificul, sensul muncii scriitorului, sarcinile, obiectivele categoriei noastre sînt aceste componente ale structurii artei, scrisului, valorile etice și estetice, care exprimă culoarea, tensiunea, profunzimea, dramatismul sau lumina epocii pe care o străbatem, pe care trebuie s-o urmăm, s-o amendăm, s-o mobilăm și s-o înnobilăm tot mai intens, pe linia umanismului și frumosului decât au făcut-o înaintășii, dacă putem, și cum o realizează alte categorii ale societății noastre socialiste.

Pentru a duce la îndeplinire gesturile estetice creatoare avem nevoie de acel acord, acel echilibru moral în raporturile dintre contemporani. Nu avem dreptul să consumăm timpul prețios și fugăr în hărțuiri sterile, în competiții altele decât cele care compun gesturi creatoare, gesturi etico-estetice.

În încheierea cuvîntului său, poetul **Radu Boureanu**, prefigurînd oportunitatea unui „Statut moral al creatorilor de frumos”, a făcut o seamă de propuneri de ordin etic privind raporturile dintre scriitori, înlăturarea spiritului de grup, privind principala datorie de comunist a omului de literă, aceea de a fi un cit mai bun scriitor.

Dumitru Corbea

Cei mai mulți dintre noi, a spus în cuvîntul său scriitorul **Dumitru Corbea** — sîntem scriitori angajați, fie comunisti, fie necomunisti, însuflețiiți de ideile generoase ale materialismului dialectic. Prin urmare, majoritatea dintre noi sîntem scriitori realiști. Sîntem realiști, dar nu copleșim realitatea. Transfigurăm realitatea. Poezia noastră conține realitatea transfigurată, materialul de viață înobilat de sentimentele și simțămintele noastre. Nu știu care mare poet francez spunea că poezia este făcută din cuvinte, nu din idei. Eu aș adăuga că poezia este făcută din cuvintele care redau gândurile, sentimentele și simțămintele noastre.

Citind materialele din ziarele și revistele noastre, scrise de oameni diferiți, la toate nivelurile, cu privire la fenomenul literar din țara noastră — a spus în continuare vorbitorul — mi-am putut da seama că s-a

produs un salt calitativ în masa cititorilor noștri. Mulți dintre acești cititori iau poziție critică față de cărți și autori. Se pare că nu mai sînt dispuși să „înghită” orice. Este un lucru bun. Asemenea cititori nu citeșc pentru a se distra sau a-și pierde vremea, ci pentru a se instrui.

Cititorii ne cer opere pătrunse de sen-

timente, de patos revoluționar, de adevăr, omenie, de frumos. Aceste cuvinte au constituit întotdeauna un îndreptar pentru scriitorii din toate timpurile, din toate colțurile lumii. Toți sîntem de acord că arta, literatura în special are ca suport aceste cuvinte scrise cu majuscule: Adevăr. Omenie. Dreptate. Dragoste. Sinceritate. Dar nu-i suficient atît. Cărțile se mai scriu și cu talent. Cu talent, cu adevăr și sinceritate. Nu-i vorba de orice adevăr, de orice sinceritate. Este vorba de expresia literară a adevărului și sincerității. Adevărul vieții poate fi reflectat, transfigurat, transformat în artă printr-un proces asemănător albinelor lucrătoare care prefac nectarul florilor în miere.

În încheierea cuvîntului său, vorbitorul a subliniat faptul că există azi în Uniunea Scriitorilor un climat în general bun, prielnic creației, că partidul a înlesnit condiții omeniești de muncă și de trai, acordîndu-se pensii, înmulțindu-se numărul caselor de odihnă și creație, adoptîndu-se noua lege a drepturilor de autor, înmulțindu-se numărul editurilor și revistelor literare etc. Toate acestea au fost făcute cu înțelegerea conducerii de partid, a tovarășului **Nicolae Ceaușescu** personal.

Referindu-se la climatul literar, vorbitorul și-a exprimat insatisfacția față de disputele neprincipiale, hrănite de orgolii, de lupta pentru posturi și poziții în ierarhia literară.

Noua conducere care va fi aleasă — a spus **Dumitru Corbea** în încheiere — are ca sarcină să transforme Uniunea Scriitorilor într-un stup de albine lucrătoare, într-o reuniune de oameni care să nu uite că **Romain Rolland** i-a numit conștiința lumii.

Adrian Păunescu

După ce, în începutul cuvîntului său, a făcut unele referințe critice la modul în care a fost pregătită conferința, poetul **Adrian Păunescu** s-a referit la necesitatea consolidării aceluși climat în care fenomenul literar să fie judecat în mod dialectic, ținîndu-se seamă de faptul că în literatură, în întreaga viață a societății pot apărea contradicții, împrejurări, cazuri care se cer analizate diferențiat, cu discernămint.

Referindu-se, în continuare, la raporturile din sinul Uniunii Scriitorilor, la unele adversități existente între membrii acesteia, **Adrian Păunescu** a spus: Pentru că nu pot exista mai multe uniuni ale scriitorilor, sîntem siliți să facem parte dintr-o aceeași uniune cu adversarii noștri personali, iar singurul lucru care ne consolează este că aceștia se simt și ei siliți, la rîndul lor, să facă parte dintr-o aceeași uniune a scriitorilor cu noi. Dar împrăjurarea aceasta schimbă și esența raporturilor dintre noi, scriitorii din România. Ne aflăm într-o barcă în care contează atitudinea fiecăruia,

pentru că de fiecare depinde dacă barca se răstoarnă sau dacă va atinge țărnamul spre care merge. În continuare a argumentat sale, vorbitorul a făcut apel la simțul echității, la respectul colegial și a respins goana, ca preocupare ce caracterizează pe unii membri ai breslei scrii-

toricești, de a acapara o poziție cît mai favorabilă în ierarhia instituției. Aceasta conduce la situația ca în Uniunea Scriitorilor dorința de a discuta deschis problemele creației să nu fie îndeajuns împlinită, iar dialogului elevat să i se substituie, uneori, preocupări mărunte.

Dacă vrem într-adevăr ca noi, scriitorii din România, să fim spirite ale acției țării, dacă ne interesează serios condiția scriitorului în socialism, atunci e cazul să spunem că așteptăm nu numai un consiliu de conducere nou, un consiliu mai drept și mai echitabil pentru toată lumea dar poate și o nouă structură interioară a unui noștri însăși, a spus în încheiere vorbitorul.

Horia Lovinescu

Dramaturgul **Horia Lovinescu** a spus: Se vorbește de ani de zile cu un fel de grijă și înduioșare paternalistă de „rămînera în urmă” a dramaturgiei noastre. Fraza a devenit o formulă rituală, neconformă adevărului. Propozițional vorbind — și nu se poate vorbi realist decît astfel — dramaturgia românească actuală are cîteva izbinzi ce nu stau cu nimic în urma reușitelor din celelalte domenii ale literaturii. Adevărul este că dacă literatura noastră dramatică nu și-a realizat în amploare și profunzime ambițiile la care

ar avea dreptul să rîvnească, aceasta se datorește serviciilor deosebit de grele și de tot felul la care e supus genul. Unele din aceste servitii, scriitorul de teatru le acceptă și chiar le revendică ca un titlu de mîndrie.

Dar fie că e vorba de greutatea fertile, care fac noblețea genului, fie că e vorba de carente ce trebuie înlăturate, cineva trebuie să le cunoască bine, să le înțeleagă, să pună umărul pentru a susține ceea ce e bun și a dărîma ceea ce e rău. În concluzie, vorbitorul a militat pentru împlinirea aspirației scriitorilor de teatru de a vedea refăcută vechea „Societate a autorilor dramatici”.

Dan Deșliu

În cuvîntul său, poetul **Dan Deșliu** a abordat o gamă largă de probleme ținînd de etica profesională, de ridicarea măies-

triei artistice a scriitorului, de ancorarea preocupărilor scriitorilor în realitatea ardentă a zilei noastre. El a enunțat unele aprecieri negative cu privire la tezele conferinței, precizînd că analiza operată de teze asupra fenomenului literar nu pătrunde todeauna în miezul problemelor, în esența lor.

Vorbitorul a arătat în continuare că aprecierea de suprafață a uneia sau alteia dintre creațiile literare poate duce la condamnarea pripită a unor lucrări, și a făcut apel la gîndirea matură, responsabilă a celor chemați să emită judecăți de valoare asupra operei literare.

Partidu, conducerea sa superioară, prin documentele sale, prin acțiunile hotărîte, aduse la cunoștința opiniei publice, luptă împotriva rămășițelor vechii mentalități pentru purificarea morală a societății noastre — a arătat vorbitorul. Cine oare să se ocupe de biciuirea năravurilor din societatea contemporană? Societate fără vicii, fără defecte, fără erori n-a existat, și e greu de presupus că va exista vreodată. Datoria scriitorului este să vorbească despre ele fără teamă, a spus **Dan Deșliu**, subliniînd prin aceasta că scriitorii sînt pe deplin responsabili pentru ceea ce aștern pe hirtie și adăugînd că pe terenul lor de activitate ei reprezintă în fond, partidul.

Din cuvîntul participanților la dezbateri

Sergiu Dan

În alocuțiunea sa, scriitorul **Sergiu Dan** s-a referit la condiția — nesatisfăcătoare uneori — a difuzării peste hotare a cărții și culturii române, subliniind faptul că unii dintre atașajii culturali de pe lângă ambasadatele noastre n-au pregătirea culturală necesară pentru a-și putea îndeplini, în condiții optime, mandatul de mesageri de factori de legătură între cultura română și culturile altor popoare.

Eu știu că nu literatura numește atașajii culturali, dar, tocmai de aceea vreau să adresez o întrebare viitoarei conduceri a uniunii, dacă nu s-ar putea ca și Uniunea Scriitorilor să fie consultată de forurile care numesc atașajii culturali tocmai pentru că sînt culturali — a spus **Sergiu Dan**.

El și-a exprimat convingerea că Uniunea Scriitorilor trebuie să aibă un

cuvînt de spus în alegerea aceluia care reprezintă în posturile acestea, la ambasadate, cultura noastră.

Romul Munteanu

Istoricul literar **Romul Munteanu** s-a ocupat pe larg de ceea ce numim scriitorii clasicizați în viață, militînd pentru ideea întreprinderii unor studii obiective asupra creației de ansamblu a clasicilor în viață, cît încă creatorii din această categorie se află în plină activitate.

Există — a arătat vorbitorul — o prejudecată mai veche, ca despre scriitorii clasicizați în viață să nu se scrie decît în mod foarte elogios, ca și cînd toate operele lor ar fi egale, ca și cînd n-ar fi cunoscut și ei momente de criză și reveniri pline de vitalitate. Așa s-a întîmplat foarte multă vreme cu Sadoveanu și Arghezi, care sînt niște titani ai culturii române, dar, la fel ca și Voltaire, Goethe și alții, aceștia au scris și opere slabe, manieriste, care se situează la periferia activității lor. Modul acesta de comportament continuă și astăzi, deși aduce mari prejudicii scriitorilor de reală valoare. Far cînd anumiți critici sau istorici literari nu optează pentru această atitudine apologetică preferă să tacă.

În continuare, vorbitorul s-a referit la condițiile promovării valorilor, la rolul editorilor în depistarea și promovarea talentelor autentice.

O altă problemă abordată de vorbitor a fost aceea a căilor de propagare a valorilor noastre literare peste hotare, a-

precizînd că o literatură nu ajunge să fie receptată în mod organic și în alte arii de cultură atunci cînd un singur scriitor sau doi străbat printr-o propulsare, fie ea și bine organizată, diverse meridiane ale globului. O literatură se impune prin scriitorii care sînt exponenții unor școli naționale, ai unor direcții literare care pot întreține un interes firesc al cititorilor din alte țări.

Mihai Beniuc

În scurta sa intervenție, scriitorul **Mihai Beniuc** a pledat pentru partinitatea literaturii, subliniind deosebita însemnătate a conducerii de către partid a întregii activități economice, sociale și cultural-educative din patria noastră. În acest sens, referindu-se la afirmația poetului Dan Deșliu, potrivit căreia în literatură, în profesiunea literară, partidul sîntem noi, scriitorii, Mihai Beniuc a subliniat că, privind în acest fel problema,

lucrurile se îngustează foarte mult și se poate chiar greși. Patria de mîine, mai frumoasă, mai bogată decît cea de azi, va fi opera clasei muncitoare, a întregului popor, în frunte cu Partidul Comunist Român, a cărui prezență este o vie

permanentă în toate domeniile, inclusiv în profesiunea literară. Partidul este absolut în toate; el reprezintă forța conducătoare a societății noastre, el hotărăște cum trebuie să se desfășoare activitatea în industrie, în agricultură, în literatură, el hotărăște drumul nostru spre o patrie fericită — a subliniat în încheiere vorbitorul.

Alexandru Ivăsiuc

Trebuie subliniat un fapt pozitiv privitor la lucrările acestei conferințe — a spus scriitorul **Alexandru Ivăsiuc** — acela că s-a putut discuta liber și s-au spus foarte multe lucruri interesante. În mod firesc, pe lângă probleme de literatură, în conferința noastră s-au discutat și probleme social-politice, între care raportul dintre literatură și societate. Obștea noastră se ocupă cu acest lucru luat în totalitatea lui. Este cu adevărat o problemă

esențială pentru creație problema libertății de expresie, forma cea mai specifică în care noi ne raportăm la societate. Și mi se pare firesc să se fi discutat o asemenea problemă.

Mă obsedează un titlu de capitol din Istoria literaturii române a lui Călinescu, cel în care vorbește despre strămoșii spiritali. Mi se pare, în același timp, sugestiv pentru că indică în mod deschis o atitudine, și anume o atitudine politică, o atitudine și pozitivă, și constructivă, care duce la crearea unui curent de opinie.

Dar pentru ca o idee să-și afle întreaga împlinire este necesar un permanent efort pentru aplicarea ei. Acest lucru se poate realiza numai prin renunțarea la o serie de racile care există și în obștea noastră literară. Iată de ce consider necesar să ne întrebăm justificat despre posibilitățile noastre de expresie, să luptăm pentru lărgirea lor continuă. În al doilea rînd, să vedem ce facem noi acolo unde sîntem puși, la locul nostru de muncă, astfel încît principiile în care credem să știm a le apăra cu toată fermitatea.

Liviu Călin

Funcția artei este aceea de a scoate chiar din efemer elementul de durată — a spus scriitorul **Liviu Călin**. Din acest punct de vedere, scriitorul contemporan aspiră la fixarea în forme perene a faptului semnificativ, propriu reliefului realităților socialiste. Cred că fiecare dintre noi reflectează și va reflecta mai intens la acest adevăr esențial, din dorința îndrituită ca vocea sa, ca scrisul său să nu rămînă în anacronicul turn de ivoriu. Sînt convins că fiecare scriitor a meditat asupra tezelor conferinței și a raportului, înțelegînd spiritul înaltei responsabilități ce ne revine. În primul rînd este vorba de aspirația comună de a contribui prin scrisul nostru la îmbogățirea culturii cu opere durabile în care să vibreze de la prima pagină pulsul epocii contemporane. Numai în felul acesta devine legitimă mîndria de a fi scriitor atașat idealurilor nobile ale societății socialiste. Avem toate condițiile, așa cum s-a văzut, pentru a dezbate oricare problemă majoră a literaturii, care știm cît valorează. În modelarea conștiințelor, prin mesajul ei uma-

nist, prin însușirile artistice deosebite. Tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, ne-a vorbit cu deosebită căldură și de nenumărate ori despre îndatoririle și drepturile noastre, a făcut totul pentru a-l simți preocupat fierbinte de sensul și finalitatea activității noastre. Realitatea vremii oferă infinite subiecte și ele trebuie să-și găsească expresia elevată, demnă de un popor înzestrat, din mijlocul căruia s-au ridicat scriitorii de valoare universală. Climatul vieții literare are nevoie de mai mult oxigen, însă — și aceasta trebuie să rămînă me.eu în atenția conducerii uniunii noastre — are nevoie de mai mult spirit de răspundere pentru a releva echitabil, așa cum spuneau unii din antevorbitori, multiplele sale sarcini. Afirmăm că scriitorului i se oferă subiecte și teme de o mare complexitate. Modalitatea a ordării artistice poate și trebuie să fie diversă. Dar modalitatea o determină materia v. e. clocotitoare, care se vrea cristalizată estetic și nu risipită în zeci și zeci de pagini inutile, amorfă, mimetică, exerciții desușe, cum întîlnim nu rareori în cărți sau mai cu seamă în numărul enorm de manuscrise prezentat editorilor. Iată de ce îmi îngădui să cred că însuși creatorul matur trebuie și poate fi cel mai aspru critic în propria sa operă.

După prezentarea unor opinii privitoare la activitatea editorială, la responsabilitățile editorului comunist, vorbitorul a spus în încheiere: Scriitorul contemporan trebuie să fie pe deplin convins că numai talentul și cultura, gîndirea limpede, modestia îl pot face stimat și prețuit. Orgoliile deșarte sînt străine celui care își dedică întreaga sa creație, întreaga sa energie năzuinței de progres în domeniul artei. Un scriitor autentic respinge veleitarismul, arivismul agresiv, egoismul exacerbat, sînd aplecat ca un benedictin asupra mesei sale de lucru, dorind ca opera lui să poarte emblema de aur a epocii, a timpului cînd poți trăi plener satisfacția de cetățean al unei epoci noi, socialiste.

Alexandru Paleologu

Criticul **Alexandru Paleologu** a insistat asupra responsabilității ce revine delegaților la conferință prin mandatul cu care au fost învestiți. Referindu-se la ideile expuse în cuvîntul unor antevorbitori, la aspectele privitoare la climatul în care se dezvoltă creația literară, vorbitorul a apreciat că vor trebui găsite în continuare căile prin care să se ajungă la soluționarea cea mai corespunzătoare. De asemenea, el a făcut cîteva succinte considerații asupra profesiei de editor, a criteriilor care guvernează editarea unor cărți, criticînd tendința de simplificare și vulgarizare a acestor criterii.

Ioanid Romanescu

Poetul **Ioanid Romanescu** a apreciat că în ultimii ani s-au scris la noi numeroase cărți de prestigiu. El a arătat, totodată, că, în același timp, au fost publicate și multe scrieri mediocre, situație, după părerea sa, firească, întrucît nici o literatură nu este constituită numai din opere de extraordinară valoare: chiar și în creația unui singur autor, oricît de mare ar fi el, există sinoizitații. Aceasta nu înseamnă că nu trebuie să ne preocupe procentul de scrieri nereușite tipărite la un moment dat.

De asemenea, vorbitorul a apreciat că, pe bună dreptate, în tezele publicate în întîmpinarea Conferinței naționale a scriitorilor un capitol distinct a fost consacrat realismului, umanismului, de la care trebuie într-adevăr să plece scriitorii în creația lor, ca, de altfel, și în relațiile umane dintre ei.

El a pledat, totodată, pentru introducerea unor criterii mai riguroase, atît în stabilirea scării valorilor, cît și în acordarea premiilor literare.

„A spune despre cineva că este scriitor este suficient pentru a denumi în primul rînd și un om: un om generos, conștient de rolul său, de dăruirea pe care o implică munca sa nobilă” — a afirmat în încheiere vorbitorul.

Alexandru Piru

După cîteva succinte referiri generale la discuțiile purtate în cadrul conferinței, criticul și istoricul literar **Alexandru Piru** a spus: Deși stimez toată lumea scriitorilor și citesc cu cea mai mare interes pe orice scriitor, totuși mi se pare ciudat ca cineva să-și dea singur un calificativ de geniu. Și au fost cazuri cînd s-a făcut aceasta.

Chestiunea valorii este foarte importantă. Uniunea Scriitorilor poate da multe lucruri utile și bune pentru scriitorii. Un singur lucru nu poate da — talent. S-au invocat cîteva cărți pe care puțini le-au citit. Eu, care sînt obligat să citesc mai mult decît alții, le cunosc și mă întreb de ce se face atita caz de niște opere

mediocre. Sînt multe cărți despre care nimeni nu scrie nimic, nimeni nu vorbește despre ele.

Personal sînt perfect de acord cu acei editori care resping pe temeiuri ideologice anumite cărți, pentru că noi nu putem să publicăm orice și trebuie să fim de acord cu acest lucru. A publica niște cărți dubioase în ceea ce privește conți-

nutul cred că este de neacceptat. Și tot trebuie să aderăm la acest punct de vedere. Nu putem îngădui să apară asemenea cărți. Dacă ele au fost refuzate de un editor, mă declar perfect de acord. Și eu aș fi făcut la fel. Dacă se iau măsuri de a nu se încuraja autori care vor să facă prin cărți scandal, nu literatură, ele vor fi oricînd justificate. Mă voi declara perfect de acord cu ele.

Darie Novăceanu

Amintind că „Ion” a fost scris de Liviu Rebreanu la 35 de ani, că marele nostru Caragiale a scris „O noapte furtunoasă” la 27 de ani și „O scrisoare pierdută” la 32 de ani, poetul **Darie Novăceanu** a propus conferinței ca în pe ioadă ce va urma să se mediteze cu atenție la faptul că astăzi tinerii scriitori pînă la 35 de ani și chiar mai mult nu au oferit literaturii noastre titluri de valoare egală cu cele citate. Este o întrebare la care nu se poate da un răspuns imediat. Dar este o întrebare pe care avem obligația să ne-o punem.

În acest spirit, vorbitorul a expus o seamă de opinii privitoare la o mai eficientă promovare a literaturii valoroase, contemporane, în edituri și în reviste, la condițiile de creație ale tinerilor

scriitorii, precum și la crearea unui climat moral pe măsura nobelității implicată de misiunea scriitorului.

Vintilă Corbul

Scriitorul **Vintilă Corbul** a făcut în cuvîntul său unele referiri la munca editorială, a propus să existe mai multă rigoare în încheierea contractelor cu editurile sau alte instituții culturale, să se asigure respectarea prevederilor acestora.

Cezar Ivănescu

Despre tendința nefirească de a se crea un regim preferențial în jurul unor autori, despre prezența în unele lucrări a unor pasaje licențioase, a vorbit poetul **Cezar Ivănescu**. El a insistat, de asemenea, asupra necesității de a se sprijini și încuraja creația tinerilor, de a nu se produce imixtiuni extraliterare, funcționărești, în domeniul creației. „În numele colegilor mei, tineri poeți — a spus vorbitorul — doresc să afirm că participăm cu tot sufletul la lucrările acestei conferințe”.

Dumitru M. Ion

Venind în fata conferinței, poetul **Dumitru M. Ion** și-a exprimat satisfacția participării la lucrările acesteia, a adresat mulțumiri celor care, luînd cuvîntul, au adus în dezbateri probleme reale ale vieții literare și au militat pentru buna lor soluționare.

CUBA — „această insulă e cea

SENTIMENTUL ultim, cel mai profund, de o difuză generalitate cu care te întorci dintr-o țară străină, este întotdeauna intraductibil. Poți comunica, poate, cel mult, câteva impresii precise, dar disperate, cu speranța, de obicei vană, că prin alăturarea lor vei putea sugera ceva din acel adevăr esențial și pecetluit pe care ți l-ai adus doar ție. Dar oare câștigul cel mai de preț al călătoriilor nu este tocmai această senzație inefabilă, însă specifică, permanentă și de neconfundat, care ni se răspindește, fluidă, până în colțișoarele cele mai ferite ale eului? Așadar, singurul lucru pe care îl voi putea face eu, aici, e să clatin puțin, în chipul cel mai desuet cu putință, un mic caleidoscop de imagini. Prima imagine intenționez însă s-o „caut”, pentru a respecta un scrupul de minimă cronologie.

Coborând din avion la Varadero, pe țărmul golfului Mexic (singura emoție înregistrată pe parcursul unui zbor fără peripeții, desfășurat în condiții excelente — la Havana era ceață!), am avut senzația că pătrund într-o imensă seră de palmieri: aerul, cald și umed, irespirabil în primele momente pentru plămânii noștri învățați cu un alt regim atmosferic, te ducea imediat cu gândul spre micile paradisuri artificiale ale unor asemenea încăperi exotice văzute, în miniatură, în

țară. Peste câteva zile, vizitând, într-un oraș de provincie, o grădină botanică am încercat un sentiment de superfluitate absolută: întreaga insulă, sau, în orice caz, cea mai mare parte a ei, fi pare europeanului, sosit la tropice, o uriașă, magnifică grădină botanică.

Dominând cu acuitatea sa deșănțată, împinsă până foarte aproape de limita suportabilității, orchestrele cele mai puternice, peste al căror ritmic vacarm se înalță mereu, cu o disperare voioasă, flautul cubanez a fost unul dintre lucrurile care m-au impresionat cel mai mult în timpul scurtei mele călătorii. În amestecul de ațîțare senzuală, detașare umoristică și contagioasă veselie cumva puerilă în fondul ei nealterat de candoare pe care sunetele ascuțite și tăioase, dar în același timp calde și melodioase ale acestui instrument electrizant în care se descarcă parcă toate fulgerele unei vitalități exuberante îl reprezintă, am crezut că pot descoperi o valoare simbolică. Poate nicăieri altundeva, din antichitatea greacă pînă azi, acest instrument nu a mai avut o semnificație mai mare ca în Cuba, o capacitate de expresie mai complexă și mai deplină. Pentru mine, flautul cubanez, prin frenezia sa luminoasă, cenzurată de ironie și luciditate și trecută prin filtrul unui optimism ingenu, a fost un adevărat flaut fermecat care mi-a re-

velat ceva din sufletul unui popor minunat.

Nu mai puțin incitantă decît muzica este arhitectura, stilul construcțiilor. Predomină acoperișul plat, de fapt o terasă, colonadele, la parter și etaj. Culoarea fundamentală e albă. Dacă goticul ne copleșește și ne „umple” dintr-o dată, acoperindu-ne ca un val uriaș, stilul mauro-spaniol, preluat și în Cuba, fascinează și exasperează în același timp. Prin secționarea bruscă a trunchiului clădirilor, prin albul obsedant și dureros, el ne lasă un sentiment de neîmplinire, o nostalgie, un aprig dor de ducă. Forța de reținere a unor asemenea așezări (așezări care chiar astăzi, în unele locuri din provincie, mai par încă oarecum neverosimile într-un peisaj și într-o natură care prin însăși generozitatea lor tind parcă să le excludă) e mai mică decît forța lor de propulsie. Contemplându-le, înțelegem mai bine de ce ațîția navigatorii au plecat din Spania de odinioară și de ce, din aceeași Spanie, în zorii unei zile memorabile, Don Quijote a pornit în eterna sa aventură...

Numai în Cuba (și, probabil, în Mexic, America Centrală și de Sud) poți simți cu adevărat răsuflarea virilă a Spaniei de altădată, creatoare de noi

seminții (gîndindu-ne mai bine, constatăm că spaniolii au dat naștere unui număr mai mare de popoare decît înșiși romanii) și poți realiza ce mari energii s-au consumat pentru a repopula, adeseori prin foc și sabie, jumătate, cel puțin, din Lumea Nouă. Reconquista spaniolă s-a oprit tocmai în America de Sud. După ce un secol de mari navigatori și cuceritori, ce au impus vocația laptelui, nebunia cavalerului Tristei Figuri nu putea fi decît una activă.

La Playa Giron, la muzeul de eroică istorie recentă deschis chiar pe locurile decisivelor lupte din aprilie 1961, printre mașini de război carbonizate și parașute de fabricație nord-americană, desfăcute pe pămînt ca niște steaguri ale înfrîngerii, am văzut fotografia unui tînăr mort, cu torsul gol, frînt în două ca un Crist coborît de pe cruce, și al cărui ochi, deschiși, iluminau brusc întreaga încăpere cu reflexele unei purități nemaivăzute. Pentru mine, Playa Giron va însemna, de acum încînt, explozia acestei priveri.

La un nivel mai superficial al gîndirii, noțiunea de vitalitate se leagă, aproape exclusiv, de o formă tumultuoasă, uneori chiar dezagreabilă,

„Casa de las Américas”

UNA din marile surprize pe care capitala cubaneză le oferă omului de cultură, sosit din orice parte a globului, se află închisă între zidurile înguste și înalte ale unui edificiu de lingă țărmul Oceanului. În lăuntru acestor ziduri, noul venit va descoperi, poate, cel mai de seamă punct de convergență al întregului spirit latino-american. Este „Casa de las Américas”, care concentrează contribuția creatoare a popoarelor de limbi romanice din Lumea Nouă. De peste tot, prin uriașele artere ale continentului, se îndreaptă circulația luminii către acest focar și de aci radiază pretutindeni. Este inima întregului dinamism creator al Americii Latine.

Aci, „Centrul de Investigații Literare” organizează conferințe, colocvii, discuții, la care participă cele mai marcante figuri ale umanismului din această regiune a lumii — învățați, scriitori, artiști. „Casa de las Américas” dispune de o publicație periodică cu același nume, publicație densă și masivă, scoasă în excelente condiții tehnice și estetice. Colecția ei constituie singură o enciclopedie a actualității creatoare latino-americane. Numărul jubiliar — zece ani de la apariție — 1960-1970 — prezintă o oglindă integrală a activității sale din acel răs-timp, printre altele reproducînd antologic unele din studiile și eseurile apărute acolo de la înființare și pînă la împlinirea decenalului. Oferim, de curiozitate, câteva titluri din cele ce privesc mai îndeaproape literatura: Julio Cortázar — *Unele aspecte ale povestirii*, Angel Rama — *Zece probleme pentru romancierul latino-american*, Alejo Carpentier — *Rolul social al roman-cierului*. Fiecare din celelalte numere se află dedicat, cu o documentare bogată, cîte unei probleme speciale. Iată, bunăoară, unul ne instruiește cu acribie în privința unui strălucit gînditor ca argentinianul Martínez Estrada, altul ne face cunoscută „literatura peruviană, astăzi”, iar altul ne dă indicații prețioase despre prezența femeii în viața socială și cea artistico-literară din America Latină.

Pe lingă aceasta, „Casa de las Américas” publică volume întregi consacrate unor probleme literare și culturale. În care se reproduc conferințe, colocvii, studii ale celor mai eminente personalități din acea vastă regiune a planetei. Cărți ca „Avangardismele în

America Latină” (1970) sau „Actuala artă narativă latino-americană” (1969) cuprind documente și materiale unice pentru cercetător. În ultimul volum menționat aflăm locul pe care-l ocupă unii scriitori, care au marcat cotituri esențiale în literaturile respective, cum ar fi Roa Bastos, García Márquez sau Julio Cortázar. „Casa de las Américas” instituie premii anuale pentru cele mai bune lucrări literare din întreaga Americă Latină.

Sediul instituției, în cadrul „Galeriei latino-americane” adăpostește expoziții ale artiștilor reprezentativi din acel continent. Reținem, printre altele, remarcabila expoziție de gravuri a argentinianului Antonio Berni, care a avut loc în februarie 1971. „Casa de las Américas” acordă premii anuale și celor mai de seamă lucrări grafice din America Latină. În sălile sediului se află expuse operele premiate. Mai păstrez încă un splendid album cartonat unde, pe lingă reproducerile pieselor distinse între 1962 și 1967 inclusiv, ni se pune la îndemînă, în mod sistematic, anul, țara, numele autorilor și titlurile lucrărilor respective.

Indiciile menționate subliniază toate funcțiunea de prim ordin și imensa utilitate a acestei instituții, nu numai pentru America Latină. „Casa de las Américas” se integrează ca un incontestabil factor constitutiv în întregul ansamblu al culturii de astăzi. În acest ansamblu ea este purtătoarea de voce a Americii Latine. Putem realiza cît de anevoioasă ar fi munca de documentare de-a lungul acestui vast continent, plin de atîtea valori. „Casa de las Américas” vine, însă, să concentreze energia și timpul cercetătorului. Ea face să converge în lumina sa întregul potențial de activitate spirituală al Americii Latine. Habana a devenit, astfel, unul din marile centre de cultură ale lumii, un indispensabil sediu de inițiere pentru toți cercetătorii ce și-au fixat ca obiectiv de studiu această importantă parte a planetei, care este continentul latino-american.

Neuitata vizită pe care am făcut-o anul trecut la „Casa de las Américas”, însoțit de poetul Elizeo Diego, și primit cu amabilitate de profesorul Roberto Fernández Retamar, mi-a dat senzația vie că mă aflu într-unul din focarele creatoare ale actualității mondiale.

Edgar Papu

Vedere aeriană a Havanei

Centrul turistic Guariguá (Provincia Las Villas)

mai frumoasă

se manifestare. Vitalitatea extraordinară a locuitorilor Cubei se însoțește cu o nu mai puțin uimitoare ecență. Acești oameni cu singe clopotitor sînt senini ca niște filozofi, calmi în manifestările lor, plini de îndură unii față de alții, de o demnitate matură în familiaritatea lor opilărească. Cuba e o lume fără nervi (dar cu nervi). De-a lungul vederii noastre acolo nu am putut auzi doi oameni certîndu-se. Nu mi-aș fi putut niciodată imagina că pasiunea ardentă și bunul simț se pot conjuga într-o formulă atît de ericită. Vulgaritatea, produs al structurilor sociale mai complexe, puternic stratificate dar permițînd în același timp o mai vie circulație a divizilor pe treptele unor ierarhii restabilite, este un fenomen necunoscut în Cuba. Luînd de la spanioli îndria, cubanii le-au refuzat orgoul. Doar unele nume ample, cu vechi rezonanțe istorice, a căror simplă delinare se transformă aproape într-o scandare poetică, îl mai amintesc. Unul dintre însoțitorii noștri, intrupînd într-un chip de neuitat toate calitățile locuitorilor Cubei e numerate de noi mai sus (și, încă multe altele) se numește: Iesus Manuel de Armas y de la Rivera.

Cele 90 de mile care separă Cuba de coastele Statelor Unite sînt sufi-

ciente pentru a face din plaga rasismului o îndepărtată și sinistră fantomă. Albi, negri, indieni, asiatici, mulatri, mețiși trăiesc într-o armonie desprinsă parcă de pe filele unor vechi și nobile utopii.

Citesc în Jurnalul de bord al lui Cristofor Columb (cap. „Descoperirea și recunoașterea Cubei”): „această insulă e cea mai frumoasă dintre toate cele văzute vreodată de ochi omenești” și mă gîndesc că dintre toate cuvintele, acela la a cărui rostire fondul meu obscur de impresii începe parcă să palpate este cuvîntul paradis. Un interpret al operei lui Faulkner spunea că Lumea Nouă a fost oferită umanității ca un al doilea paradis: prin violență, sexualitate morbidă și lăcomie, omul a ratat însă această nouă și nesperată șansă. Prin peisajul, clima și calitatea umană a locuitorilor ei, Cuba îmi apare ca un paradis pe care, în ciuda vicisitudinilor istoriei, omul a reușit, în parte cel puțin, să-l păstreze. Și îmi place atunci să-mi imaginez că, pornind în căutarea tabuloaselor Indiei, Columb a descoperit, poate, fără să știe, paradisul.

Valeriu Cristea

Piața Revoluției din Havana

Cîteva întîlniri literare

INDREPTÎNDU-NE spre sediul U.N.E.A.C. (Uniunea Scriitorilor și Artiștilor din Cuba) simțeam infiltrîndu-se în mine o senzație de ușoară tulburare: urma să întîlnim o personalitate de prim ordin, pe predecelele Nicolas Guillen, poetul revoluției cubane și militantul social de primă internațională. Primul contact mă destinde însă instantaneu, fiindcă omul acesta e cum nu se poate mai prietenos și mai volubil, totul în comportarea și în privirile lui trădînd căldura interioară, nesfîrșitele resurse de simpatie umană ce îl însuflețesc. Aflat în fruntea breslei, ne apare limpede că în jurul său nu va face niciodată să se ivească formele înțepenirii protocolare, modul lui propriu fiind acela al expansivității și comunicării spontane, al directejtei, atitudinii atît de caracteristice, de altfel, spiritului cuban pe care Nicolas Guillen îl transpune generos nu doar în opera poetică, dar și în manifestarea sa cotidiană.

„Ce face Jebeleanu?” — sînt primele cuvinte pe care ni le adresează, abrupt și familiar, de parcă sîntem vechi cunoștințe ce nu s-au văzut o vreme și acum, reintîlnindu-se, se informează despre prietenii comuni aflați încă departe. Iar depărtarea e într-adevăr o realitate, sînt peste 10 000 de kilometri. Cu atît mai mult ne surprinde și ne încîntă concretețea și vigoarea imaginilor pe care Guillen le păstrează despre România, despre prietenii pe care îi are aici, despre lumea noastră de care mărturisește că se simte legat prin numeroase fire. A fost de patru ori în România și crede că în vara aceasta va reveni, căci are mulți prieteni pe care dorește să-i revadă și multe amintiri ce îl recheamă stăruitor. Vorbește despre numeroasele afinități sufletești dintre România și Cuba, dintre culturile celor două popoare, decurgînd din latinitatea comună, și constată că acordul de colaborare între Uniunile noastre, pe care urmează să îl semnăm la sfîrșitul vizitei, nu face decît să continue și să îmbogățească vechi relații de prietenie și solidaritate. Acest bărbat aproape septuagenar, clocotitor de nesecată energie sufletească, prezență dintre cele mai stimate ale lumii cubane de astăzi, este un mare prieten al României!

Călătoria prin insulă o facem împreună cu poetul Luis Marré, intelectual de întins orizont, companion plin de umor și de bunăvoință, ideal sfîtuitor în contemplarea vestigiilor istorice și a monumentelor de cultură de pe traseul nostru. Domnia sa conduce *Gaceta de Cuba*, revista principală a Uniunii, dar

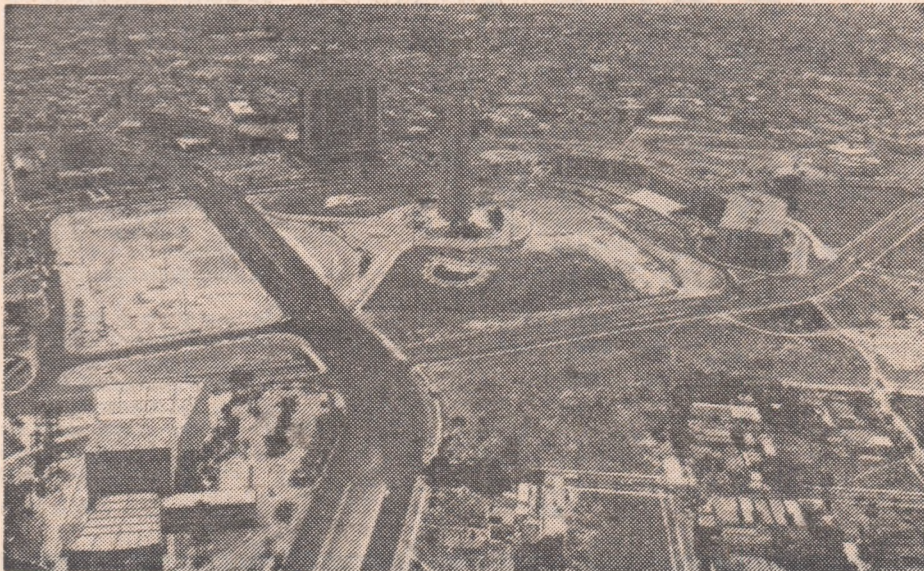
pasiunea cea mai adîncă se simte că este poezia. Deși încă nu ne-a vizitat, deține numeroase cunoștințe despre literatura și istoria noastră, a citit, în diverse traduceri, pe Eminescu, Argezezi, iar din poezia nouă, pe Nichita Stănescu, Blandiana, Sorescu. Face studii romanistice și asta îi facilitează apropierea de limba română. Îmi mărturisește că deși nu poate conversa, înțelege aproape tot ce vorbim în românește.

Desideriu Navarro este un tînăr confrate, critic literar de la *Gaceta de Cuba*, pasionat și el de studiul limbilor. Învață acum românește, după ce a luat în stăpînire celelalte limbi romanice, apoi engleza, germana, bulgara și rusa — concurredînd-l în poliglotism pe Aurel Covaci al nostru. Ne solicită, mie și lui Valeriu Cristea, o întîlnire în trei pentru a discuta despre situația criticii. Ce îl preocupă este posibilitatea de a da o statutare științifică acestei discipline, cum să aplice niște criterii exacte în evaluarea unei opere fără a-i distruge timbrul particular și emoția specifică, unicitatea, chestiuni care se pun și la noi. În acest context se interesează de structuralism, cunoscînd, printre altele, *Poetica matematică* a lui Solomon Marcus și cite ceva despre lucrările unor V. Nemoianu și Sorin Alexandrescu. Dar și cercetări românești ce se revendică altor orientări, cum este *Introducere în critica literară* de Adrian Marino. Se interesează de opera de

estetician a lui Tudor Vianu și ar dori să-i trimitem cîteva lucrări. Promitem.

ÎN CAMAGÜEY, vechi centru de cultură din zona centrală a insulei, petrecem o după-amiază la Clubul scriitorilor și artiștilor, situat într-o veche clădire în stil colonial. Mai multe încăperi sînt săli de lectură și întrunire, iar curtea interioară e amenajată pentru expoziții de pictură. În jurul pratorului Gonzales Cascorro — din a cărui operă s-a tradus și în românește o culegere de nuvele — s-au grupat mulți tineri literați și artiști ce întregesc o activitate remarcabilă. Tipăresc publicații volante, organizează lecturi și conferințe, expun desene și caricaturi, patronază o interesantă revistă scrisă și ilustrată în întregime de copii. Fără să aspire la formule organizatorice prea complicate (și atît de incomodante cel mai adesea), acești tineri se reunesc spontan în albia unei mișcări artistice reale, ce nu va întîrzi să-și afirme valorile. În genere, de altfel, un contact chiar și sumar, precum al nostru, cu viața spirituală a Cubei impune impresia unui mare dinamism al culturii, vizibil în toate domeniile. Fără îndoială că el își are izvoarele în vitalitatea atît de explozivă a unui popor robust, activizată fericit de revoluție.

G. Dimisianu

Vedere aeriană a centrului Havanaei.

„UNIÓN”

„UNIÓN”, revistă trimestrială a Uniunii Scriitorilor și Artiștilor din Cuba, propagă consecvent în rîndul cititorilor săi literatură cubaneză și literatură străină, impune cunoașterii fenomene artistice contemporane, elucidează probleme teoretice mereu vii, supuse dialogului într-un context universal. Numărul 4-71, pe care l-am primit de curînd, se înscrie pe linia de promovare proprie, cunoscută, prezentînd interes totemic prin actualitatea și modernitatea textelor literare publicate, cit mai noi, cit mai inedite, și prin stringența opiniilor exprimate.

Scriitorul cubanez Gustavo Eguren, cunoscut prin romanul „La Robla” și o culegere de povestiri, este prezent cu schița „Pinguinii”. Felix Guerra, redactor la revista „Cuba”, publică o schiță închinată lui Hector Eroul, cel care „n-a putut vedea asaltul final al caverlei pentru că soarele, singele celor căzuți și propriile lacrimi îl împiedicau să vadă”.

Un studiu comparativ, pe ideea stabilirii unor similitudini între Pușkin și Heredia, — „fiecare dintre ei a fost punct de plecare pentru o literatură într-adevăr națională, herald al secolului de aur al literelor din țara respectivă” —, prezintă Mary Cruz în articolul „Pușkin și Heredia”.

Revista include de asemeni scriitori străini ca Marcel Béalu cu „Bolul peștelui auriu”, o bucată modernă, ușor alegorică, Flannery O'Connor cu „Comoditățile vieții de familie”.

Din opera lui Amos Tutuola, care cu romanul „Băutorul de vin din palmă” a deschis un nou drum prozei africane, se publică nuvela „Animalul care a murit, însă ochii săi trăiesc”.

Leo Brower, unul dintre cei mai importanți compozitori cubanezi actuali, analizează pe larg în articolul „Improviata aleatorie”, fenomenul de creație în societatea actuală: „inspirația și-a schimbat vestimentația, nu numai că s-a schimbat, ci s-a și scindat în două faze extreme: rigoarea științifică pe de o parte și fantezia cea mai deschisă și debordantă pe de alta”.

Sergio Chaple, eseist și povestitor, cunoscut prin cartea de povestiri „Și dumneavoastră puteți avea un Buick”, este prezent cu o povestire dedicată lui Eduardo Galeano, compașneru.

Paginile sînt presărate, de asemeni, cu versurile a numeroși autori. Poeți cubanezi: Rafael Alcides, Cleve Solis, Felix Contreras, Manuel Vidal, Adolfo Suarez, Rodolfo Lopez del Amo, Omega Agüero, Mercedes Santos, Stein Mehren — poet norvegian; Rabinder Ravi — poet kenyan; alți poeți de diferite naționalități.

Claudia Samoilă

NICOLÁS GUILLÉN

Ana Maria

Ana Maria,
cosița ce-ți cade
pe piept mă privește
cu ochi de șarpe
din pielea ei răsucită.
Eu între toate farmecele tale
semnalez zîmbetul
prin care, arzîndu-l, ascunzi
propria-ti flacără.
Se întimplă cînd te bintuie
nourii meditativi
și peste metalicul tău trup
furtuna se întinde
asemenea unui leneș și dulce
șarpe suspendat.

Ghitara

S-au dus să vîneze ghitare
sub luna plină.
Și au adus-o pe asta,
palidă, fină și zveltă, —
ochi de neistovită mulătră,
mijloc de lemn arzător.

E tinăra, abia dacă zboară.
Dar iată-o cîntînd
cînd aude în alte cuști
zboruri de reîntineri și de cuplete.
Sunete-umbre și cuplete-valuri.
Pe cușca ei inscripția :
„Atențiune : visează !”

LUIS MARRÉ

Mic cîntec diurn

Am să vorbesc despre fericire,
nu despre vise nici despre cabale.

Am să vorbesc despre fericire
— iartă-mă dacă nu-mi las
treburile,
baltă.

Am să vorbesc despre fericire.
Mai mult decît vorbire este cîntec
de muncă :
ascultă-mă
uitîndu-te la mîinile mele.

SAMUEL FEIJÓO

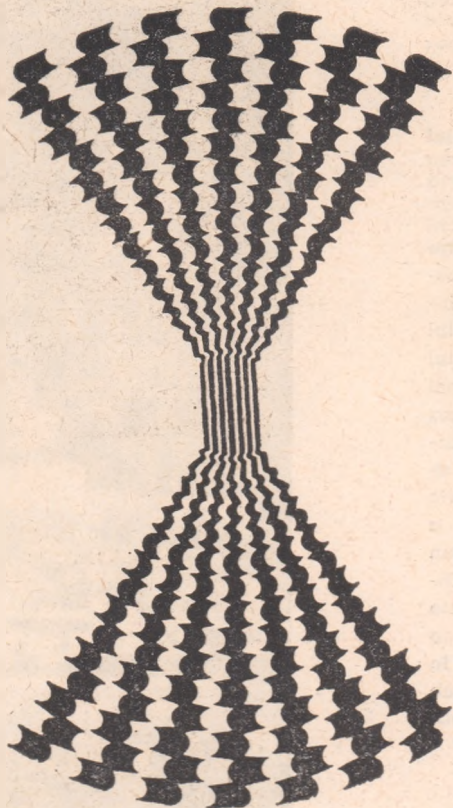
În codrul sihastru

Țăranul înveșmîntat
într-o bundă de oale,
care ne-a spus în pădure :
„duc o sarcină de vreascurl
căzute”, are tot aștepta
mii de ani ca și trunchiurile
ce dau ramuri
pentru căminul lui.

Asemenea lor,
se repetă și el, din veac în veac.
Își repetă chipul cum țace și trunchiul,
glasul precum copacul culoarea,
ochiul precum copacul frunza.
Este genetic și așa trebuie să-l fi văzut
Ștefan cel Mare în 1490,
sau stîncă muntelui albăstru
grav.

Dar ochiul meu de astăzi nu este
o singură geneză a singelui ;
ochiul meu, care-l vede, este un nor,
iar glasul meu, care-l cîntă, este vîntul
fără chip, fără culoare și fără patrie.

(Într-un codru moldovenesc, octombrie 1968)

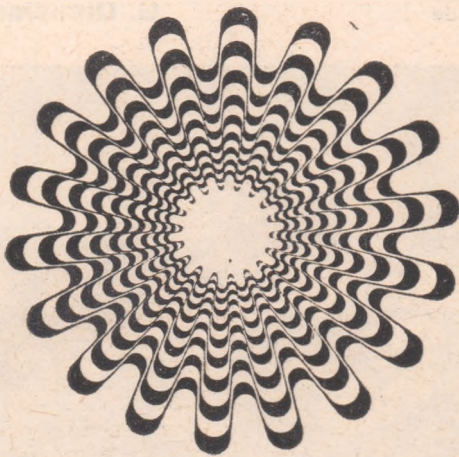
FELIX PITA RODRIGUEZ

Sărmani prieteni

Peștii subțirei pe care
zorii proaspeți îi înșeală,
care armele-și aruncă
fără luptă, totdeauna,
sînt din fină stirpea celor
ce sînt pururea învinși,
însă derutați nicicînd,
ce cu zel înarmă vise
nevisate niciodată.

Au aflat de prin algebre
Că, întorși din viitor,
sînt pînziți de riscul mare
de-a nu mai găsi trecutul.
Ei prin tablele obscure,
Tablele dezamăgirii,
printr-un logaritm absurd,
fără vrere dovedit-au
doi cu doi că nu tac patru
cînd adună moartea cifre.

Și-n Tarocul lor amar —
dezolante cărți de joc —
trudnic conjugînd apururi
viitorul cu trecutul
ei pierdut-au viitorul
ne-ntîlnindu-l vreodată.
L-au pierdut fără să joace,
și pierzînd ei ciștigă
și urcără coborînd
și, urcînd, se molipsiră
de această moarte-viață —
cea de care-au și murit.

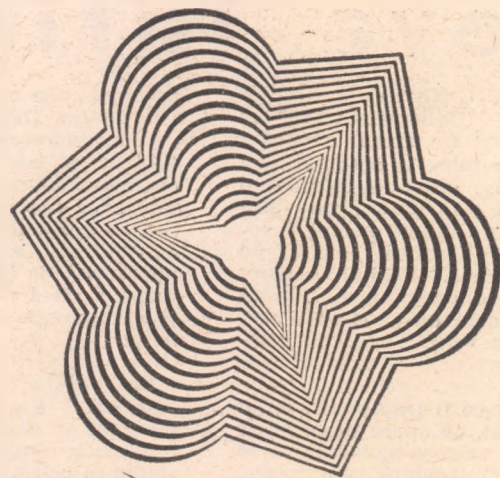
Desene de Ernesto Briel
(Din „Union”, revistă a
Uniunii scriitorilor și artiștilor din Cuba,
numărul 4, 1971)

FAYAD JAMÍS

Pentru această libertate

Pentru această libertate a cîntecului în ploaie
va trebui să dăruim totul
Pentru această libertate de a fi strîns legați
de dulcele și puternicul pîntece al poporului
va trebui să dăruim totul
Pentru această libertate de floare a soarelui deschisă
în zorii fabricilor încinse și ai școlilor iluminate
și ai pămîntului foșnind și ai copilului trezindu-se
va trebui să dăruim totul.
Nu există altă alternativă decît libertatea
Nu există alt drum decît libertatea
Nu există altă patrie decît libertatea
Nu va mai exista nici un poem fără violenta muzică a libertății!

Pentru această libertate care este acum spaima
acelor ce au călcat-o neconștient în picioare
în numele unor fastuoase mizerii
Pentru această libertate care este noaptea asupriturilor
și dimineața definitivă a întregului popor astăzi de neînvinș
Pentru această libertate ce iluminează ochii adînciți în orbite
și picioarele desculțe
și acoperișurile țuguiate
și ochii copiilor ce vagabondau prin colbul drumurilor
Pentru această libertate care este împărăția tinereții
Pentru această libertate
frumoasă ca însăși viața
va trebui să dăruim totul.
Pînă și umbra noastră
va trebui să ne-o dăruim dacă ni se va cere
și niciodată nu va fi de ajuns.

ANGEL AUGIER

RITM INSULAR

Singurătate

Singurătate pentru soarele și valurile tale ;
insulă singură: soare și valuri
contopindu-se încruntate, mingîindu-ți
pielea mulătră a coapselor,
pielea aceasta feminină cu arome de tutun
și pielea țărîmului,
caldă și tremurătoare cu nisipul-i de zahăr.

Din tine

Din tine însăși pornește și în tine însăși se reinscrie
linia mișcătoare a nemișcătoarelor tale țărîmuri
acest voluptuos
hotar ce-ți parcurge dimensiunea exactă
hîrjonindu-ți cu veselie lui
verdea goliciune înflorată.

În tine naște și renaște,
învăluit înconjurîndu-te nauticul tău profil,
această inundată umbră plutitoare,
această plutitoare umbră cufundată în mare
marcîndu-ți prezența
în punctul precis unde apa
își usucă straietele călătoriei ei maritime
iar văzduhul se oprește să-și spele tunca.

În românește de Aurel COVACI

Cronica literară

Reportaj și cultură

REPORTAJE se scriu multe; despre reportaj se scrie mai puțin. Apariția culegerii lui Paul Anghel* constituie un prilej nimerit pentru a repune în discuție câteva din problemele genului. Paul Anghel este autorul unui reportaj de o factură particulară, între chestionar, interviu și anchetă, pe care, de altfel, și-l definește singur, într-o scurtă prefață, în termenii următori: „Interlocutorii au fost chestionați uneori la modul interviu, alteori au fost angajați într-un dialog în scopul de a lumina cât mai amănunțit un cerc de probleme. Problemele nu-i privesc nominal [...], nu sînt portretele unor preocupări la modă, dar nu sînt nici în afara interesului actual... Aici este, nici vorbă, o inocentă săgeată aruncată unor publiciști de tipul Adrian Păunescu, să zicem, din **Sub semnul întrebării** sau din mai noile interviuri din **Contemporanul**, care caută să stoarcă și ultima picătură de actualitate dintr-o convorbire și cultivă în interlocutor o vedetă posibilă. Prin pretenții, dar și prin amploare, reportajele lui Paul Anghel sînt, pe lângă acestea, aproape niște studii de etnologie sau sociologie a culturii. Amintirea lui Brâncuși în satele de la Dunăre e urmărită pe un itinerar complicat și

*Paul Anghel, *Convorbiri culturale*, Ed. Eminescu, 1972.

sinuos, care trece prin istorie și geografie, deopotrivă, prin tradițiile locale și prin folclor. Imaginea lui Shakespeare în teatrul englez contemporan rezultă din patru convorbiri cu oameni de teatru, din vizionarea unor spectacole, din impresii culese întâmplător. Nota caracteristică o dă minuția reconstituirii: reportajul seamănă cu dosarul unei anchete, întocmit piesă cu piesă, pus într-o ordine relativă (niciodată, prea strictă). Reporterul intră rareori de-a dreptul în temă; de obicei, o ocolește pe departe și fiecare certitudine e țesută din multe aproximații, ca un fel de mozaic.

Există, în al doilea rînd, la Paul Anghel, o vie preocupare pentru aspectul cultural al lucrurilor. Trei din cele patru reportaje ale cărții au ca temă o problemă artistică. Dar aceasta nu înseamnă încă totul: perspectiva generală e culturală. „Stăm pe un pămînt cultural — notează autorul într-un loc — cu un destin aparte, care ne-a silit să răspundem existenței într-un anume fel. Răspunzînd, ne-am înțeles natura și ne-am luat măsura“. Farmecul reconstituirilor lui Paul Anghel tocmal de aici provine, din tehnica dificilă și numai pe jumătate reportericească, din amestecul de referință livrescă și de evocare. Autorul are cunoștințe de istorie (**Arhiva sentimentală** de acum cîțiva ani era o dovadă) și de literatură,

de etnografie și de folclor. Este un observator al moravurilor și al instituțiilor, înainte de a fi unul al oamenilor sau al peisajelor. Emoția culturalului e incontestabilă, chiar și acolo (mai ales în convorbirea despre Shakespeare) unde se face și o anume paradă de cultură.

Cel mai neinteresant din carte este un reportaj pur, **Civilizația pămîntului**, consacrat inundațiilor din 1970. Recunoaștem imediat clișeele fundamentale ale genului, începînd cu tonul sentimental. Acest sentimentalism congenital (care era și al prozei de acum două decenii) se explică prin lipsa prizei la real (cursur paradoxal, în reportaj). Oamenii se mișcă fals, vorbesc fals, ca într-un spectacol naiv. Melodrama a luat locul dramei: încă înainte ca înfruntarea cu natura să se fi sfîrșit, protagoniștii poartă pe buze un zîmbet, pentru clișeele atroce prin care au trecut. Nu e vorba aici de încrederea pe care am avut-o cu toții că omul trebuie să învingă natura; e vorba de a transforma o luptă teribilă într-una convențională. Ce poate fi mai inautentic decît acest zîmbet prematur, decît acest devotament pe care nici o clipă de îndoielă sau de panică nu-l clatină, decît acest eroism festiv și literar? În locul tragediei, convenția; în locul vieții, clișeele. Mi se pare surprin-

zător cum a căzut victimă Paul Anghel unei mentalități reportericești care a compromis cîndva genul ca atare. Reportajul trebuie să fie o incizie în viața socială, să dezvăluie, să pună un diagnostic. Idilismul contravine spiritului esențial critic al reportajului. Reporterul e un observator al realului, dar și un ideolog, el descrie în funcție de o idee, face o demonstrație socialmente valabilă, descoperă un caz, pătrunde în miezul actualității. El este scriitor exact în măsura în care interpretează viața, fără s-o falsifice. Întreprinde o radiografie morală a actului cotidian, fără să ignore semnificativul. Reportajul nu numai relevă faptul de viață, el și revelă sensul lui interior.

Scriind despre cronicul Picu Pătruț de la Săliște, poet și, mai ales, pictor miniaturist, Paul Anghel se află din nou în elementul lui. Întreagă discuția despre Săliște ca centru cultural acum un veac, despre cărțile venite de pretutindeni pe „drumul oilor“ spre satul din marginea Sibiului, apoi aceea despre strania influență a manuscrisului lui Picu Pătruț asupra artei iconarilor din Laz constituie pagini captivante, amintind de eseurile din **Arhiva sentimentală**. Spre deosebire de reportajul despre Brâncuși, unde multe lucruri au un caracter prea conjunctural, aici mediul în care a trăit pictorul devine revelator; arta miniaturilor, în legătură cu acest mediu și cu cultura autorului, care ofereau subiectele, nu e ocolită de Paul Anghel, care devine, astfel, cel dintîi critic al operei lui Picu Pătruț.

În cazul reportajului consacrat lui Brâncuși se mai poate ridica și o altă obiectie de fond. Există o viziune ortodoxă (în sensul pe care-l avea cuvîntul în epoca interbelică) asupra sculpturii lui Brâncuși care mi se pare greșită. Un interlocutor, preot, sugerează autorului legătura dintre trîmbițatul mut al cocoșului lui Brâncuși și formula creștină de la Înviere: Veniți de luați lumină! Însă Brâncuși e mai degrabă păgîn și pre-creștin, mai aproape de Kesarion Breb și de Peceneaga ai lui Sadoveanu decît de mitologia ortodoxă. Chestiunea ar merita să fie examinată mai îndeaproape.

În ansamblu, cartea e instructivă și agreabilă, sub nivelul **Arhivei sentimentale**, punctul cel mai înalt rămînd „convorbirea“ despre pictorul de miniaturi de la Săliște.

Nicolae Manolescu

P.S. — Fraza următoare din articolul nostru din nr. trecut se va citi: „Așa se explică prețuirea **Amintirilor** colonelului Locusteanu publicate în „**Revista Fundațiilor**“ cu o lungă prezentare de Camil Petrescu“.

Proza

Corneliu Rădulescu

Vara

Editura Dacia, 1972

● FOARTE FRUMOASE calități de prozator arată Corneliu Rădulescu în acest volum de debut al său; **Vara** este o culegere de schițe și povestiri de factură ușor poetică, dar în care atmosfera se obține mai puțin printr-o tensionare a limbajului (așa cum se întâmplă, îndeobște, la prozatorii cu respirația scurtă), și mai mult din anumite detalii secundare ale subiectului. Pentru că, în linii generale, subiectele lui Corneliu Rădulescu sînt destul de banale (în **Întoarcerea în primăvară**, de pildă, se povestește moartea unui bătrîn; în **Ta-ram-ta-ta sau cinci băieți și dulcea libertate** — ultimele faze ale unei camaraderii de liceeni; etc.); autorul are, în schimb, facultatea de a inventa în detalii, de a prezenta unele amănunte ieșite din comun. Iată o dovadă inatacabilă că, în cazul său, nu avem de-a face cu o inspirație de tip

livresc, ci cu un adevărat simț al observației. Cu totul memorabile sînt, astfel, notații ca acestea: vacile roșii, insecte ale primăverii, pe care femeile de la țară (în schița **Întoarcerea în primăvară**) le folosesc ca afrodisiac: „le usucă, le sfarmă, și fac un praf mărunt, ca cenușa, pe care-l pun în mîncarea bărbatilor“. În **Cioburi** sînt pescuți în gheața rîului pești surprinși de îngheț chiar la suprafață: „Sparseră șanț îngust în jurul peștelui și-l scoaseră într-o bucată de gheață, cu grijă, să nu se rupă“. În **Vara**, povestire care dă și titlul volumului, există o femeie (Sabina), care „avea obiceiul să plîngă atunci cînd făcea dragoste“. Etc. Impresia cea mai puternică pe care o lasă lectura acestei cărți este tocmai aceea de autenticitate a inspirației; și nu mă gîndesc doar la insolitul unor detalii, ci și la faptul că — în desfășurarea subiectului — importantă nu este voința personajelor (ceea ce ar putea da loc unei construcții schematice și banale), ci întîmplarea. Nu mi se pare exagerat, de aceea, să susțin că **Vara**, de pildă, are o structură narativă aproape picarescă; eroul se deplasează neconștient într-un loc într-altul, luînd mereu de la capăt o altă aventură (cuvîntul de ordine al lui Aldan este chiar: „punct și de la capăt“). Același caracter de improvizatie superioară îl are și **Ta-ram-ta-ta sau cinci băieți și dulcea libertate**.

Pe de altă parte, însă, există și numeroase semne — în această carte — ale lipsei de maturitate a scriitorului; astfel, nu se poate vorbi (încă) de o imaginație personală, de existența anumitor obsesii morale specifice, de o viziune îndeajuns de bine elaborată; narațiunile din **Vara** se semnifică de cele mai multe ori pe ele însele și doar rareori mai semnifică și un autor, o subiectivitate. Constantele psihologice ale culegerii (atîtea cîte sînt) ar putea fi cuprinse într-o formulă

lapidară, care aparține de fapt scriitorului însuși: „În toate dospea ceva între senzualitate și agonie“. Dar accentul va cădea, totuși, mai apăsător, pe cel de al doilea termen al relației, pe elementele de destrămare sau de disprețuire; astfel, în **Întoarcerea în primăvară**, autorul descrie agonia bătrînului Prisloean, care „rămăsese în sat ultimul dintre cei care fuseră de o vîrstă cu el“. În **Cioburi** este descrisă înstrăinarea subită între doi prieteni (deci tot o agonie): „Vorbele lui Suru îl puseră din nou în gardă, îl treziră larăși sentimentul acela nedefinit de rezervă și de jenă și gîndul că-l va uita curînd pe Suru“. În **Plînsul**, autorul surprinde clipa în care sînt spulberate niște iluzii și o adorație pe care Ioana o avea pentru tînărul ei profesor de naturale. În **În parc** se reproduce dialogul dintre doi tineri îndrăgostiți care au venit la ultima lor întîlnire; o întîlnire de adio, așadar. În **Ta-ram-ta-ta sau cinci băieți și dulcea libertate**, subiectul îl constituie tot o agonie: cinci camarazi nedespărțiți în timpul anilor de școală se descoperă, mulțumită unei singure nopți, totalmente străini unul față de celălalt. În **Vara**, autorul povestește o iubire care nu se va împlini niciodată, o iubire curmată înainte de vreme: cea dintre eroul principal și Sabina; dar tot o iubire care a murit este și aceea dintre Aldan și soția lui necredincioasă.

Toate aceste particularități de construire a subiectului s-ar părea că indică prezența unei anumite viziuni generale a autorului; dar, în realitate, ne aflăm dinaintea unor simple manifestări involuntare ale sensibilității. Pentru a compune o viziune, era nevoie ca scriitorul să le fi dăruit și un înțeles absolut, ceea ce nu se întîmplă, din păcate.

Dintr-un alt punct de vedere, povestirile lui Corneliu Rădulescu sînt și un exercițiu de abilitate; prozatorul se

străduiește să construiască o narațiune printr-o combinație de planuri variate. În **Întoarcerea în primăvară** se alternează planul clipei prezente cu imaginile amintirii, care „luminează scurt, ca un fulger“ mintea obosită a bătrînului Prisloean. Rezultatul acestui procedeu nu mi s-a părut, aici, prea convingător: o astfel de tehnică nu era adecvată dimensiunilor atît de modeste pe care le are schița (5 pagini). Construirea narațiunii prin combinarea mai multor planuri redevine o preocupare a autorului și în **Toamna în defileu**; întîmplări trecute sînt reconstituite din amintirile a doi martori, fiecare dintre ei cu „unghiul său propriu“. Dar, în realitate, alternarea celor două perspective este pur convențională, ea nu aduce cu sine o varietate adevărată de viziune. În sfîrșit, și în **Vara** pot fi întîlnite asemenea exerciții (dar de data aceasta cu rezultate admirabile; de altminteri, și sub alte aspecte, povestirea **Vara** este net superioară tuturor celorlalte proze incluse în volum); se alternează aici perspectiva momentană a eroului cu perspectiva finală pe care el o are asupra întîmplărilor și asupra oamenilor pe care i-a cunoscut: „Mi-am amintit de vorbele lui tocmai cînd încerc să-mi dau seama ce a însemnat acea perioadă pentru mine“; „N-am înțeles ce l-a făcut pe Dedu Săvan să ne primească [...] Abia mai tîrziu am început să bănuiesc adevărul“ Etc.

Corp aparte în sumarul volumului îl formează povestirile **Pictura pe zid** și **O fară** parabolice în stil borșesian. Este o întrebare totuși dacă în fantastic se află în fond vocația adevărată a acestui povestitor.

În tot un volum inegal, cu evidente neîmpliniri, dar și cu promisiuni dintre cele mai frumoase; Corneliu Rădulescu trebuie să se verifice neapărat în roman.

Liviu Petrescu

Francisc Munteanu

Testamentul și alte povestiri

Editura Cartea Românească, 1972,
172 pag., lei 4,75

● FRANCISC Munteanu, autorul romanului în orașul de pe Mureș, nu-și dezmente nici în ultimul volum de schițe și povestiri apărut de curând la Editura Cartea Românească — *Testamentul și alte povestiri* — cea de a doua profesie a sa, de cineast, exercitată cu aplomb. Descoperind la timp posibilitatea unei valorificări mai eficiente a talentului său de prozator, acreditat în producții filmice inegale, care au stîrnit la vremea lor discuții aprinse, regizorul Francisc Munteanu este poate la noi ultimul adept și fidel al modului de a „construi epic” cu ajutorul unei „viziuni cinematografice”. „A scrie” cu „camera de luat vederi” sau a opera prin selecții succesive asupra unui bogat material de viață acumulat de-a lungul timpului, mizînd numai pe evidențierea senzaționalului și pe supralicitarea amănuntelor „strict autentice” este, totuși, „o modă” ca oricare alta, nespunînd nimic în absența unei problematice grave și a unei reale încălcări afective structurată în jurul unui nucleu epic. Recentul volum, afișînd o neglijență voită în ce privește organizarea arbitrară a „pieselor” adunate la dosar este un „mozaic cinematografic” compus din cele mai neașteptate alăturări de fapte banale sau iesite din comun, de medii insolite sau monotone de pretexte epice în jurul cărora autorul divaghează sau de întîmplări reale pe care le redă cu acuratețe. Autorul practică un fel de „verism” sui generis înglobînd în corpul narațiunilor sale: date legate de descoperirea țiteiului și de prelucrarea sa, amănunte despre folosirea asfaltului de către incași, notații subtile asupra mediilor autohtone sau de aiurea pigmentînd monotonia țîngurilor bănățene din perioada interbelică cu momente dramatice din existența, pentru noi, exotice, a indienilor din junglă ori a proprietarilor solitari de localuri publice din Punta del Frio; alcătuieste biografii încărcate de neprevăzut, peste care bîntuie un aer de extravaganță chiar cînd aceste biografii se ocupă de destinul unui ilegalist cu experiență, și își transcrie amintirile din călătoriile efectuate în străinătate, totul purtînd pecetea provizoratului și a unui spirit capricios care își ignoră și își minează vocația, cu inspirații de moment. Unele întîmplări, nu dintre cele mai captivante, sînt niște povești sentimentale despre singurătate, vizînd modelul prozei americane prin mîmarea citorva procedee cunoscute, și a nume: absența totală a „regiei”, simplitatea dialogului, transcrierea unor monologuri și descrierea nuda a comportamentului. Ceea ce îi lipsește însă lui Francisc Munteanu este tensiunea nervoasă maximă la care se consumau conflictele în proza comportamentistă și acel ton unic inimitabil care se confundă cu personalitatea atît de controversată a „povestitorului” care a fost Ernest Hemingway. Autorul știe totuși să creeze situații pline de tensiune pe care însă nu le speculează îndeajuns, ratînd adesea chiar și un efect minim

de adeziune spontană a cititorului. În-torsătura neprevăzută pe care o dă narațiunii nu numai că derutează, dar și dezamăgește prin soluțiile banale sau triviale care compromit un motiv epic, inițial, promițător. Cînd caută să dea schițelor sale o turnură reflexivă, cultivînd la diferite personaje, aflate în situații limită sau predispușe spre melancolie, momentele de meditație și interiorizare, rezultatul este și mai discutabil prin vacuitatea spirituală a personajelor respective. „La ce-ar putea oare să gîndească o tînără indiană, cu un corp unduit, plin de sănătate, cu dinți albi și buze cărnoase, aici la marginea pămîntului? Poate s-a născut aici prin împrejurimi, poate n-a fost nici măcar pînă la Montevideo și, în afară de pereții aceștia cenușii și palmierii de pe mal, n-a văzut nimic care să-i fi încîntat ochii. O fi avut bucurii, e fericită?...”

Înzestrarea lui Francisc Munteanu pare neîndoielnică și depinde numai de voința sa să-și clarifice în viitor opțiunile, stabilindu-se definitiv la unul din cei doi poli ai vocației sale.

Viola Vancea

Aurel Grușevschi

Din jurnalul unui cascador

● *Din jurnalul unui cascador* nu este proză de ficțiune (menționez acest lucru pentru că în ultimii ani s-au scris la noi două romane inspirate din viața cascadorilor, semnate de Mircea Popa și Cornel Omescu). Autorul cărții este un tînăr cascador, care notează în volumul său întîmplări din meseria pe care o practică, el ține adică un jurnal, pe care ni-l „arată” și nouă. Spre deosebire de confratele său francez, Aurel Grușevschi nu vrea să scrie o carte despre risc, el își refuză orice intenție spectaculară cu ... riscul chiar de a-și dezamăgi cititorii, el vrea în schimb să ne vorbească despre modul în care se poate învăța o meserie foarte grea, cum e cascadoria, atunci cînd te poartă spre ea o mare dragoste. Ceea ce e foarte frumos în această carte e, deci, iubirea pătimașă pentru o meserie periculoasă spre care Aurel Grușevschi se îndreaptă, metaforic vorbind, cu „sfințenie”. Cartea, deci, este cea a unei „ucenicii”, cu victoriile și cu eșecurile pe care nu le exclude nici o ucenicie. Și, totuși, Aurel Grușevschi nu ne apare, în urma lecturii cărții sale, numai ca un pasionat cascador minat de cele mai bune intenții. Citindu-i volumul am fost într-adevăr emoționat văzînd cum cele mai cotidiene întîmplări — chiar dacă ele sînt din lumea cascadoriei, pentru că nici acolo excepționalul nu apare la fiecare pas — relatate cu simplitate, neadăugînd nimic, pot da naștere la

Margareta Sterian

Castelul de apă

Editura Cartea Românească, 1972,
144 pag., lei 4,75

● *Castelul de apă*, micul roman autobiografic al distinsii pictorițe Margareta Sterian, în același timp poetă și „eminentă traducătoare” a lui Eugen O'Neill, cum a numit-o însuși Miron Radu Paraschivescu, este o piesă unică în felul ei, prin arta cu care, în cazul de față, „prozatoarea” reușește să-și convertească emoția și freamătul afectiv al confesiunii, prin simplitate și spontaneitatea desăvîrșită a rostirii, într-un fermecător „roman” al copilăriei și adolescenței. Întrebarea de o insuportabilă tristețe a unui plămuitor de tărîmuri imaginare cum a fost Alain Fournier: „Dar trecutul poate să renască?” pare să fie unicul fir conducător al acestei narațiuni care nu se îndepărtează nici un moment de fiorul faptelor trăite sau imăginate, fie ele dureroase frustrări ale elanului adolescentin sau fascinante transfigurări ale oamenilor și locurilor în mijlocul cărora artista a simțit pen-

tru prima dată „duhul naturii” și l-a deslușit „chemarea”. Castelul de apă, aflat în mijlocul lazului de la marginea urbei provinciale, pe care eroina Margaretei Sterian îl descoperă într-una din după-amiezele monotone este talismanul unei copilării triste și sigurate care își disimulează dezolanta melancolie, țesînd din fantezie și imaginație un „domeniu misterios” invulnerabil și etern tămăduitor, ca o oază de verdeață într-un deșert dogoritor. Pe ecranul fulgurant și ușor vetust al Bucureștilor începutului de veac urmăm filmul unei captivante aventuri interioare care coincide pînă la un punct cu un itinerar sentimental, compus din evocări nostalgice, sugestia unor stări intime sau pure efuziuni lirice dincolo de care „acel oraș al amintirilor mele” — simburile miraculoase al copilăriei — este readus în prezent prin precizia și justețea timbrului cu care autoarea se istorisește pe sine. Acea voluptate a renunțării și pleadoarea voalată pentru „bucuria amară” pe care le întîlnim la „stăpînul” domeniului de la Sablonnières, sînt înlocuite de Margareta Sterian, grație ironiei și unui har înnăscut de a recupera din memorie momentele fundamentale ale biografiei sale, prin sentimentul unui prezent continuu în care bucuria și durerea, sacrificiul și fericirea vremelnică, fascinația și repulsia se neagă și se potentează reciproc, sentiment care se confundă cu însuși mitul adolescenței. Cele câteva nuclee epice ale romanului: Căsătoria bunicii, Moartea mamei, Dinastia marilor lăutari, Clara — în fiul dricariilor, Emoție și încintare la „Cercul sub apă”, Soția tatii și neamurile ei, Zilele de vacanță în pasajul Vren, în provincie la veriș mamei etc. sînt dominate de figura mamei a cărei absență tragică este învăluită în poezie și mister și de afecțiunea care o leagă pe eroină de înțeleapta și blînda sa bunică evocată în paginile romanului cu tandrețe și duioșie. Impresiile vii din anii de școală, gustul dulce-amar al risipei și zaiafeturilor, petrecerile de pomină cu lăutari, amestecul de rafinement și grotesc, de suplete și bătărie crasă, pe care-l intuiește autoarea la personajele sale, unele rude apropiate, plăcerea „pălăvrăgelii” și a sterilelor discuții prelungite, „copios argumentate”, purtate între „grandomani ratați”, refac profilul moral al unui București pitoresc, vegetînd în parfumul amețitor al leandrilor, trezit din inerție numai cu prilejul nunților „ca-n basme”, stricate, în preajma războiului, de crime care se petrec la lumina zilei. „Fiorul povestirilor din salonul vechi”, unul din ultimele capitole ale cărții, îndepărtează pentru o clipă vălurile ce ascundeau, cu o explicabilă pudoare, firea tainică și ciudată a artistei „care își țesea învelișul cu propriul ei fir”. Imaginea sa ideală se apropie de aceea a mamei, tînăra fermecătoare, iubită și răsfățată de toți, „care a lăsat totul la voia întîmplării, adică la voia altora, nefiind în stare decît să ardă, să viseze, să îndure”.

Sorin Titel

Simina Darie

György Beke

Ghiocuri cu murmur de mare

(Antologie de aforisme) Editura Kriterion, 1972

● *Ghiocuri cu murmur de mare* se cheamă culegerea de aforisme românești apărută la Editura Kriterion, pe care prozatorul György Beke le-a cercetat și talmăcit timp de ani de zile (aceasta e ediția a doua lărgită a aforismelor apărute în 1967). Un cald omagiu adus inteligenței unui popor, concentrată în acele miniaturale ghiocuri care păstrează în ele ceva din vuietul marilor experiențe. Nu e de mirare că, într-o literatură atît de bogată în proverbe populare, s-au adunat, cu veacurile atîtea aforisme culte. A le cerceta, pentru a le redescoperi apoi unor noi cititori, în altă limbă, e mai mult decît o simplă talmăcire. Un zest, un crez al prieteniei, o invitație de a cunoaște și pătrunde resorturile acelei virtuți fundamentale,

le, înțelepciunea, desprinsă din sfaturile unor domnitori luminați ca Neagoe Basarab, din operele unor savanți de talia lui Dimitrie Cantemir și Iorga, unor poeți ca Eminescu, Anton Pann, Arghezi, Blaga etc., unor prozatori ca Alecu Russo, Caragiale, Sadoveanu, G. Călinescu și alții, unor critici ca Ibrăileanu, Vianu, sau chiar a unor aforiști populari ieșiți din anonim, cum a fost Cilibi Moise.

Că, niciodată, o antologie personală nu e un dat obiectiv e un lucru limpede. În cazul de față, caracterul subiectiv e afirmat răspicat în cuvîntul înainte al autorului care se intitulează: „Cui recomand cartea?” „Să n-o ia în mîna cel ce așteaptă să găsească în aforisme doar spirit, științe, umor liniștitor, ● clipă de destindere, și alt-

ceva nimic. Să cauți dreptatea, omnia, onestitatea, valorile etice, nu e niciodată o distracție, un joc mental ușor, o recreație, o deconectare, e o luptă aprigă dusă cu alții și cu noi înșine. Nu pot recomanda lectura ei nici celor care speră să găsească în aforisme sfaturi înțelepte, totdeauna valabile, în orice împrejurare, pentru uzul zilnic. Meditația nu ne cruță gîndirea de chinurile facerii. Cum ar oferi aforismele un loc de odihnă sufletului sensibil, care tresare înfiorat de suferințele lumii, de triumful prostiei, de lipsa de caracter, de ispitele oportunismului? (...) Totuși, aforismele nu sînt un gen care predică resemnarea, descurajarea, ci, dimpotrivă, stimulează omnia, simțul dreptății (...). Aforismele ne descoperă lumea și ne fac să ne descoperim și pe noi înșine, (...) comprimînd uneori într-o frază experiențe milenare”.

În același cuvînt înainte, György Beke formulează necesitatea colaborării intelectuale a cititorului, cu atît mai necesară acestui gen, cu cît aforismul „nu oferă preparate de adevăr, ci incită la ceea ce s-ar putea numi uzul rațiunii (...). Cui îi place să gîn-

dească, îi pot deci recomanda cu curaj acest volum”. Nici cititorul, cu atît mai puțin autorul, nu poate fi spectator pasiv al vieții. Urmărind istoria succintă a genului, autorul antologiei descifrează în bătălia pentru aforisme un reflex al luptei între progres și conservatorismul retrograd, dar și între „gîndirea rigidă și elasticitatea inteligenței”. Aducînd un elogiu genului peren, născut înaintea epopeilor, cartea de față salută renașterea sa în epoca în care vechea virtute a înțelepciunii devine promotor de istorie.

Și în „argument”, ca și în selecție, se simte deci autorul: un reporter ager, totdeauna interesat de nervul social al realității; un prozator care își gîndește umanist vremea și rosturile sale în timp. Merită amintit, de asemenea, că fiecare din cele 23 de personalități cuprinse în antologie se bucură de o prezentare succintă care descoperă necunoscătorilor, ori mai puțin familiarilor literaturii române, profilurile unor scriitori care au îmbogățit tezaurul aforismelor.

Veronica Porumbacu

VLADIMIR STREINU

NĂSCUT la Teiu-Argeș, în ziua de 23 mai 1902, Vladimir Streinu ar fi implinit vârsta de 70 de ani. Evenimentul va fi sărbătorit la sfârșitul acestei săptămâni în satul său natal, unde locuința în care a văzut lumina zilei va fi transformată, din inițiativa localnicilor și cu sprijinul consiliului județean, în casă memorială.

Amintirea lui Vladimir Streinu, ca profesor, a rămas vie atât la Pitești, unde a urmat liceul și a predat mai târziu limba română, cât și la liceul din Găești, al cărui director a fost scurtă vreme. Ea va dăinui de asemenea printre absolvenții Facultății de limbă și de literatură română de la Universitatea din București, unde a finit, la sfârșitul vieții lui, un strălucit curs de poezie. Debutase cu poezii, încă din primul an de studenție (1920 — 1921), la „Adevărul literar și artistic” și la „Sburătorul literar”, în al cărui cerc s-a fixat cu statornicie, intrând și în comitetul de conducere al ultimei serii (1926 — 1927). A condus, însuși, revistele „Preocupări literare” și „Kalende”, în anii 1940 — 1944, impunând o serie de poezii noi, fapt pentru care îl poreclisem „cloșca cu puii de aur a poeziei”. Rămăsese poet, deși între anii 1930 și 1950 nu mai scrisese și publicase poezii afirmându-se ca unul dintre criticii literari marcanți dintre cele două războaie. Călduros primit de majoritatea criticii, volumul său postum de poezii *Ritm immanent* (București, 1971, Editura Eminescu) nu strânge localitățile totalității creației lui lirice. Spirit retracții — cum l-a intitulat E. Lovinescu — sever față de sine ca și față de ceilalți, făcându-și despre poezie o părere foarte înaltă, pină la oficierea unui cult, Vladimir Streinu evoluase lent, de la expansiunea tumultuosă directă a primelor lui compuneri, la cristalizări de răcea-

la roci, spre a se înălța, la urmă, în acele pure cantice de o savantă muzicalitate: *Întoarceri, Diana, La o Veneție, Vis sau viață, Pe semne, Texte și Noul Saturn*.

Așa după cum poetul a fost avar cu el însuși, în căutarea absolutului, criticul de mare circumspecție, atent la unicitatea fenomenului estetic major, se arăta neîncredător în afirmațiile de ordin general, străduindu-se să aproximeze specificul operei de artă sau al talentului individual, prin judecăți de o rară stringență, cărora poetul le aducea în ofrandă intervenția metaforei cu virtuți, credea el, definitorii. A fost, alături de Perpessiciu, reprezentantul prin excelență al criticii, derivată din poezie, din acea poezie conștientă de mijloacele ei și trecută prin mai multe filtre, înainte de a obține cea de a cincea esență. Alături de cursul său, din păcate neredactat, o carte substanțială despre versificație atestă erudiția în domeniul poeziei, a criticului și profesorului, rămas credincios „Himerei”. Monografistul lui Hogaș și al lui Creangă a știut să desprindă portretul fiecăruia dintre modelele sale din cadrul provinciei natale, a Moldovei în care, adolescent de 16 ani neîmpliniți, fusese primit în școala militară de la Botoșani, ca elev, în timpul în-
tiului război mondial.

Paginile de critică ale lui Vladimir Streinu se citesc ca și literatura de creație, pentru farmecul cuvintului, nu fără să și instruiască și să orienteze. Poetul artist a fost și un mare critic artist. Filologul și stilisticianul găsesc în opera lui un șantier de cercetare și de alese desfășurări. Puțini critici au avut ca Vladimir Streinu darul formulărilor scurte și memorabile, al lapidarității elegante, pe tiparul vorbirii sale *ex-cathedra*, care i-a câștigat numeroși discipoli și admiratori.

Scriitorul acestor rânduri a pierdut în ziua neastă de 26 noiembrie 1970 un prieten de cincizeci de ani, de pe băncile întiului an de universitate, un partener de necontenite dialoguri și peripatetizări, un tovarăș nedespărțit de seismele vieții și ale istoriei, resimțindu-le în același ritm ondulatoriu. Cuvintele aproximează ideile și se inhibează înaintea afectelor. Poetul *Ciulinilor* viețuia „sub platoșă de ghiță”, ca într-un „neverosimil fiord”. El trăiește în inimile celor ce l-au apropiat, în inimile spărgătoare de gheață. Metafora aceasta, desigur, i-ar fi smuls un suris de îngăduitoare condescendență.

Șerban Cioculescu

Vocația universalității

POET, critic și eseist, traducător, editor și istoric literar, comparatist și mesager al culturii române pe diferite meridiane, Vladimir Streinu a exemplificat prin opera și activitatea sa un tip de scriitor pentru care corelațiile dintre literatura națională și cea a altor popoare se impunea cu evidență unui postulat. De aceea, oricine parcurge un text al său observă nămaidecât chipul firei și constant, plăcerea superioară, cu care raportează el fenomenele și ideile discutate la fapte asemănătoare din alte culturi, ținând în jurul lor o inextricabilă și semnificativă rețea de relații. Dinu-și seama de timpuriu de această vocație a sa, el și-a „lucrat-o” necontenit, făcând din ea chiar o trăsătură generală a complexei lui personalități. A ajuns, în timp, să citească în mod curent în franceză, engleză (pe care a învățat-o singur după ultimul război, paralel cu fiica sa, actrița Ileana Iordache, pe atunci elevă), italiană și germană, descifra ușor texte latinești și alucea ades pe sub zarea unor cuvinte, descoperindu-le etimologiile și evoluția cu o intuiție ce depășea nivelul obișnuit.

Cît erau de adineci și convergente cunoștințele lui în această direcție ne dăm seama parcurgându-i eseurile intitulate *Etimologii fanteziste*, în care tămurea, între altele, înțelesul și istoria unor cuvinte folosite de Rabelais, și mai ales din lectura aparatului critic enorm și a interpretărilor date unor pasaje din Hamlet, piesă pe care a echivalat-o în românește într-un mod care le-a dat, lui Tudor Vianu și lui Edgar Papu, impresia că iau cunoștință înția dată de ea prin traducerea lui. Vladimir Streinu este, de altfel, și autorul ultimei ediții critice în engleză a acestei piese (bine primită de specialiștii din „perfidul Albion”) și cel dintîi român care s-a încumetat la o asemenea faptă. El folosea însă cu deosebire aceste mijloace (trai ales idiomul francez și englez) pentru a se informa asupra mișcării literare a lumii, pentru a stabili filiații de teme și motive tipologice și note specifice, devenind cu vremea unul dintre cei mai avizați și reprezentativi comparatiști ai noștri. Il interesau cu precădere tiparele de cultură (vezi, de pildă, esul *Atic și asiatic*) și chiar cele mai generale ale omenirii, rădăcinile și

destinul acestora. În vederea reliefării cărora nici un argument nu i se părea de prisos.

Dintr-o atare perspectivă avea el să propună acel sugestiv *aesthesis* carpatodunărean, să evidențieze o seamă de Valori universale în literatura română, să vadă Clasicismul ca formă specifică de participare românească la literatura universală, să punteze convingător Universalitatea liricii argezeiene, ori să-l situeze pe M. Sadoveanu în familia scriitorilor universalii.

Altă latură a activității lui Vladimir Streinu a fost, în ultimii ani, propagarea culturii noastre în lume. La Napoli și Florența, unde a vorbit despre Valorile universale și permanentele spirituale românești, la Paris (odată relevându-li-i autorilor pe Baudelaire critic literar, precursor în unele privințe al criticii de astăzi), la Varșovia, unde a luat parte la constituirea Asociației internaționale a criticilor literari, la Barcelona și în alte locuri el propunea auditorilor o imagine sintetică și convingătoare asupra literaturii române, asupra originalității și „sincronismului” acesteia cu cea a lumii întregi.

Cu incredințarea flexibilă a autenticului om de atitudine că „n-am confiscat noi singuri adevărurile criticii literare, lăsînd altora numai erorile”, nu ezita o clipă a asalta și reasalta opera de artă, în care vedea „o realitate-limită a inteligerii noastre”. Astfel, Vladimir Streinu s-a manifestat mereu în dubla calitate de cercetător și propagator al literaturii universale în plan național și deintegrator lucid al celei române în planul mișcării mondiale al literaturii. Alături de alte „studii de critică și istorie literară pline de pătrundere și finețe” (G. Călinescu), preocupările lui de universalist l-au impus de timpuriu ca pe o autoritate de prim rang în cîmpul esteticii, istoriei și criticii literare românești din ultimii 50 de ani. Sau, cu cuvintele lui G. Călinescu dintr-o recomandare făcută în vederea reintegrării lui Vladimir Streinu în învățămînt („ar ridica nivelul cursurilor în orice ramură a învățămîntului ar fi întrebunțat”, intuiție călinesciană deplin adevărită prin cursul de estetica poeziei ținut de el la Facultatea de limbă și literatură română din București), „finețea sa de poet

și literar, orientarea științifică pe o rază largă, aptitudinea sa de a se aplica și la lucrări migăloase și de exactitate” etc. au făcut din el „unul din cei mai străluciți intelectuali din generația mai vîrstnică”. Este și rațiunea pentru care, imediat ce a putut, Călinescu l-a adus la Institutul de istorie și teorie literară, prezentîndu-l celor de față ca pe cel mai de seamă colaborator. Deși scurtă și, prin urmare, fără putința de a se impune cu pregnanță și puterea de sigilare a destinului unora, care l-a fost dată lui Călinescu, trecerea lui Streinu prin institut a resigilat câteva suferite mai tinere sau numai le-a atins cu aripa lui într-un chip ce nu va înceta a rodi, pentru a realiza, mai cuprinzător sensul contribuției lui Vladimir Streinu la dezvoltarea domeniilor în care s-a manifestat, sfera ar trebui mult lărgită. În orice caz, chiar dacă ne restringem numai la semnificațiile acesteia pe tărîmul literaturii universale și comparate, al eseurilor de teoria culturii și artei, va trebui să avem în vedere neapărat bogata lui publicistică, îndeosebi cea desfășurată la *Sburătorul*, *Kalende*, *Gazeta*, *Viața literară*, *Gîndirea*, *Revista Fundațiilor Regale*, *Semnalul*, *Timpul*, *Luceafărul*, *Viața Românească*, *România literară* etc., etc., numărul ziarelor și revistelor la care a colaborat de-a lungul agitatei lui vieți fiind în jur de 60. Însă nu cantitatea acestei activități interesează în primul rînd, deși ea nu-i deloc oarecare. Semnificația ei primordială stă în voința de a surprinde substanța fenomenelor discutate, în a găsi înțelesul lor cel mai convingător, atît în sine, cît și în raport cu momentul respectiv, cu cultura noastră și cu cea europeană, pentru ca examenul critic și istoric literar să fie astfel cît mai la obiect. Seta de originalitate era concurată în cazul lui de o aspirație nemărginită către exactitatea expresivă și situarea istorică și axiologică fără greș a celor cercetate. Asta nu exclude vocația universalității și specificul, nevoia de inovație, văzute atît în plan individual, cît și în cel al întregii literaturi: „O literatură sau inovează, sau moare”, afirma el într-un *Carnet* cu aforisme despre natura artei.

George Muntean

Cronica limbii

Cuvinte și expresii noi și vechi

● **ORICINE POATE CONSTATA**, prin observație directă, cum încep să fie folosite, în limba curentă — vorbită și scrisă — cuvinte și expresii noi, cum dispar, sau își schimbă sensul, altele, Atît aparițiile noi, cît și schimbările de sens, sînt însoțite, în general, din partea vorbitorilor, de reacții afective: de acceptare sau de respingere.

Semnalăm câteva dintre aceste fapte lingvistice:

În ultimele decenii, a avut multă circulație, în limba română, cuvîntul lipsă, cu sensul de „neajuns, de defect”: are lipsuri, are unele lipsuri, are multe lipsuri, sau, în glumă: băiat bun, dar cu lipsuri. Cuvîntul, deși popular, a început, ca urmare a prea deseji lui întrebunțării, să piardă terenul, în favoarea neologizărilor latino-romanece: „deficientă” și „defect”.

Numai cu cîțiva ani în urmă, avea o largă întrebunțare, potențată de instituțiile oficiale pe care le denumea, cuvîntul sfat: Sfat popular, în toate comunele din țară. Sfat regional, în toate fostele regiuni ale țării. Era, în fapt, o revenire la denumiri ca Sfatul domnesc sau Sfatul negustoresc, pe care le-am avut altădată. De cînd se folosește denumirea neologică de consiliu, cuvîntul sfat și-a restrîns sfera de întrebunțare, aproape exclusiv, la relațiile intime: îți dau un sfat, te sfătuiesc, dar și aici a început să fie concurat de expresiile neologice: îți recomand, îți dau ideea, îți sugerez, îți atrag atenția, te fac atent, preferate, instinctiv, de o tot mai mare parte a vorbitorilor.

Este frecvent întrebunțat astăzi cuvîntul finalizare, cu sensul propriu de „punere în practică a unei invenții sau inovații în scopul precis pentru care au fost create”. Recent, a început însă să se facă confuzia cu finalizare, operația de „terminare, desăvîrșire a unei lucrări începute”, — confuzie care trebuie evitată, pentru a se menține distincția reală dintre cele două noțiuni.

O circulație obsedantă are, în prezent, cuvîntul problemă. Pe lîngă numeroase titluri de cărți, studii, reviste și articole, în cele mai diferite domenii: Probleme economice, Probleme de logică, Probleme de filozofie, de tehnică, de agricultură, Probleme de gramatică, aproape nimeni nu mai are „greutăți” sau „necazuri”, ci toată lumea are probleme, grele sau ușoare: „re rezolvat”, „de pus”, „de ridicat”, „de dezbătut”, „de studiat” etc. Folosirea, în cazuri prea numeroase, a acestui cuvînt, fără nuanțarea necesară a specificului noțiunilor, situațiilor și acțiunilor la care se referă, constituie o sărăcire a vocabularului, iar cuvîntul este expus, în mod inevitabil, uzurii, banalizării.

Se folosește foarte des, deși este chiar neplăcută, expresia: a desfășurat activitate, care denotă aceeași sărăcire de vocabular, ca problemă. În locul ei, se poate spune mult mai sugestiv: „s-a afirmat”, „s-a impus” sau „s-a distins” prin realizări — dacă este cazul, „remarcabile” —, într-un anumit domeniu de activitate sau în altul.

Folosirea mecanică a expresiilor gata-făcute, fără efortul de a adapta limbajul și gîndirea la situații concrete, se manifestă pregnant în necrologe. Deși este vorba, uneori, de încetarea din viață a unor savanți, la vîrsta de 90 de ani, și chiar mai mult, care n-au mai putut face nimic de seamă, de cel puțin un deceniu, se spune, aproape invariabil, despre fiecare, că „moartea lui este o grea pierdere pentru știință”, cînd situația se poate nuanța prin „lasă” sau „a lăsat”, în urma sa, o „mare” sau „importantă” moștenire științifică în domeniul în care a lucrat.

În revistele literare și științifice de astăzi se întîlnesc frecvent cuvinte și expresii noi, luate din celelalte limbi romanice, ca: alert, dezvoltat, fiorituri, florilegiu exponențial, interferență, dimensiune afectivă s.a., care sînt înțelese ușor de orice cititor cu o cultură medie. Folosirea lor nu întîmpină, în general, nici o rezistență afectivă, ele corespunzînd tendinței de neologizare, cu termeni latino-romanece, a vocabularului nostru, de urbanizare și intelectualizare crescîndă a unor mase tot mai largi de cititori.

D. Macrea

POUR UNE THÉORIE DU NOUVEAU ROMAN

Edition du Seuil;
collection „Tel Quel“, 1971

● Romancier și critic, J. Ricardou se bucură în prezent de o apreciaabilă popularitate în Franța. Ultimul său volum cuprinde zece eseuri unde sint dezbătute probleme privitoare la literatura modernă (E.A. Poe, G. Flaubert, M. Proust, R. Roussel, P. Valéry) și contemporană (A. Robbe-Grillet, C. Simon, J. Pinget, J.L. Baudry, Ph. Sollers etc.)

Exaltind virtuțile productive ale textului literar, J. Ricardou își asumă o poziție polemică față de critica tradițională; este vizat de asemenea și J.-P. Sartre, care, și el, conține literatura ca expresie a unei doctrine sau experiențe sau ca reprezentare a unor diferite aspecte ale lumii. Or, pentru J. Ricardou literatura nu este decât un text autonom și posedă diverse funcțiuni critice: 1) critică a vizibilului; 2) critică a imaginății; 3) critică a limbajelor coerei i.e.; 4) critică a limbajelor neutre; 5) critică a Universității; 6) literatura este critică a literaturii.

În analizele pe care le întreprinde, J. Ricardou studiază (și ilustrează) productivitatea textului considerat ca totalitate, îl descompune și supune aceleași operații fragmentele, frazele, metaforele; apoi textul e recompus într-o ordine esențială, formală. De altfel, influența formalizărilor ruși este recunoscută de autor.

Pornind de la afirmarea a două caracteristici contrarii ale ficțiunii (una iluzionistă, prin care se încearcă să se reducă prezența textului, fascinandu-l pe lector cu evenimentele; cealaltă, prin care textul se purifică de succesivitatea anecdotică și se oferă ca o „avenură a scriiturii“), J. Ricardou ajunge să stabilească trei tipuri de texte literare: romanul iluzionist de tip balzacian, noul roman francez, romanul practicat la Tel Quel. Foarte interesantă ultima distincție. Noul roman se caracterizează prin existența personajelor, prin faptul că ficțiunea este formalizată și prin tendința de autoreprezentare („Romanul nu mai este o oglindă purtată de-a lungul drumului; este un efect de oglindă acționând pretutindeni asupra romanului însuși“). Pe de altă parte romanul practicat la Tel Quel — ca cele ale lui Jean-Louis Baudry (*Personnes*), Philippe Sollers (*Nombres*) — este caracterizat prin înlocuirea personajului cu persoana gramaticală, prin formalizarea narațiunii, prin tendința de anti-reprezentare (spațiul narațiunii devine plural).

Premiul Médicis 1971 pentru Pascal Lainé

● Publicarea celui de al doilea roman (primul, în 1967, „B. comme Barabbas“) i-a adus lui P. LAINÉ premiul Médicis pe 1971. Într-o perioadă dominată de încercările inovatoare ale **noului roman**, cartea aceasta reactualizează atmosfera și tehnica romanului existențialist.

Un profesor de filozofie, proaspăt absolvent al facultății, este repartizat într-un orașel din apropierea Parisului. În timpul studenției participase la evenimentele din mai 1968, nutrise speranța că generațiile de tineri imediat următoare se vor angaja în mișcarea revendicativă care eșuase generației sale. Dar iată că tinerii în mijlocul cărora își exercită meseria sint de o pasivitate exasperantă, nu vor decât să treacă un număr de examene obligatorii pentru a ocupa un post oarecare, pentru a obține, ca și părinții lor, o situație socială; nu înțeleg cum un profesor (deci tot un „burghez“) poate să le vorbească de revoluție. De cealaltă parte, mulțumiți și așezați, oamenii orașului; nu se poate apropia de ei decât dacă își recunoaște apartenența la o pătură socială pe care o detestă, adoptând toate însemnele ei morale și sociale.

Utopiile reformante ale prietenilor săi din Paris îi apar sterile și zadarnice; nu mai poate avea nimic comun cu ei. Negăsindu-și locul, tânărul profesor trăiește maladia aceluia ce înțelege că „existența este cea care îl alege“, este năpădit de greața existenței fără sens într-o lume unde nimic nu poate fi ales ca scop. „Aceasta este boala mea — conchide el — și poate, cum se spune. **Le mal du siècle**; este irevoluția: mișcarea contradictorie a unei neliniști și a unei critici atât de profunde, atât de totale poate, încât nici ele însele nu scapă propriului lor acid și se dizolvă în reflecția asupra lor însele și se șterg“.

I. C.

Cartea străină

NARAȚIA LATINĂ

AM PUTEA SPUNE — asemenea lui Descartes vorbind despre bun simț — că duhul povestirii este lucrul cel mai egal repartizat între popoarele acestei lumi. Elinii, nu mai puțin decât vechii egipteni, latinii, decât elinii, nordicii, decât mediteraniienii au posedat un *ingenium* al narației. „Cine trage clopotele Romei?“ — se întreabă Thomas Mann la începutul romanului său *Der Erwählte*, care se deschide printr-un joc de clopote deasupra Cetății Eterne. Iar cronicarul său fictiv răspunde: „Duhul Povestirii“. Aceasta e prezent peste tot și în toate timpurile, adevărată permanență umană, făcând punte între fapte și cuvinte.

Procedind la o analiză structurală a narației, Roland Barthes remarca un fel de ubicuitate a acesteia: „internațională, transistorică, transculturală, narația e prezentă ca viață“. Desigur, aceste determinative nu sint justificate decât în parte prin fapte. Există demarcări, spații „naționale“ (lingvistice și literare) ale narației, istoricitatea ei nu poate fi neglijată, cit despre transculturalitate aceasta trebuie să o înțelegem doar sub aspectul unor rădăcini extraculturale, în structura antropologică a narației. Nu există, astfel, o relație între *vorbărie*, între acea *Gerde* a lui Heidegger și între esența narației. Ne apropiem de această esență atunci când înțelegem în ce măsură narația se întemeiază pe ceea ce „se zice“, „se povestește“, pe relatarea impersonală a francezului *on*, a germanului *man*. Duhul povestirii se intrupează uneori în indivizi în naratori, dar chiar și atunci când aceștia sint de fapt viguroase personalități literare, structurile deloc subiective ale povestirilor lor pun în evidență o universală gramatică a narației.

Foarte judicios, riguros erudit și plin de sugestii, studiul (ca și micile prezentări de specii și autori) care acompaniază volumul antologic de *Proză narativă latină*. Autorul, Mihai Nichita, ne oferă o adevărată introducere în poezia narației. *Narratiuncula romana* are (ca orice narație) o sorginte orală și consemnarea, elaborarea cărturărească nu elimină întru totul stigmele acestei origini. Vorbaria precupețelor care își trec timpul pe lângă tarabă cu istorisirea celor mai banal-cotidiene sau a celor mai fantasmagorice întâmplări aparține, cum spuneam, unei constante generale umane. În narația latină se observă intenția relatării unor fapte ce pretind creditul ascultătorilor, fapte prezentate ca petrecute cu adevărat: *res gestae, factae, sau als ob*, „ca și cum“ ar fi adevărate — *ut gestae*. Acest ca și cum, categorie esențială a ficțiunii, determină o modalitate a narației ca „mimesis“. Dar a proceda „ca și cum“ nu înseamnă doar a intra într-un raport de imitație, cu lucrurile ci înseamnă a privilegia jocul. Activitatea ludică a omului are ca temei ficționalismul lui „ca și cum“. De aceea nuvelistica romană pe care Mihai Nichita, pe drept cuvânt, o caracterizează printr-un „amestec de vitalitate și pedanterie, de prozaism și retorică, de realism sec și imaginație libertină, de stadiu folcloric și elaborare doctă“ poate fi considerată, în același timp, rezultanta unei propensiuni spre autentic și certitudine, ca și a unei apetențe spre imaginarul de natură ludică.

Dar să deschidem cartea cu narații latine. Spicilegiul este alcătuit cu metodică rigoare. Șase categorii mari: istoriografie, oratorie, retorică, filozofie, erudiție, fabulă și roman. Printre scriitorii antologați sint clasici bine cunoscuți (Titus Liviu, Cicero, Tacit) și scriitori minori. Textele sint anecdote (paradoxuri, vorbe de spirit, stratageme), exemple (parabole, fabule, controverse retorice), nuvele dramatice și fragmente de roman — ca să urmărim tipologia prezentată de îngrijitorul ediției.

Textele sint de o delectabilă varietate. Multe dintre ele corespund categoriei modern publicistice a „faptelor diverse“. Căci întâmplările pe care le istorisesc vechii autori sint surprinzător de asemănătoare cu acelea pe care le citim la rubrica „Diverse“. „Din toată lumea“, „Meridiane“, a ziarelor și revistelor noastre. Iau un număr recent dintr-o publicație de mare tiraj și citesc pe o asemenea coloană titluri ca

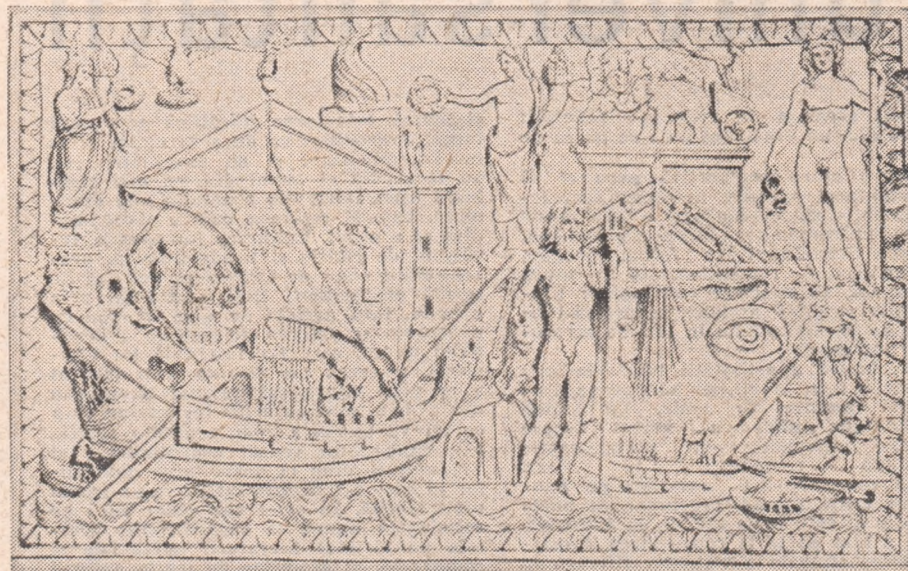
„A supraviețuit unei căderi de la... 300 metri“, „Mutarea furnicarelui“, „Mușcătura șarpelui“ etc. Nici o deosebire în structura narației față de *narratiuncula romana*. Acum, ca și atunci, ne interesează *întimplarea extraordinară, uluitoare, acel thaumaston* al elinilor. Acum, ca și atunci, ni se oferă pilde, istorioare moralizatoare. Thomas Mann se amuza citind, în 1944, într-un ziar american o scurtă știre privind ceremonia funebă a unui onorabil cetățean mort la 73 ani, ceremonie la care urma să cînte canarul său preferat, acompaniat de un harfist. Dar iată în Pliniu cel Bătrîn o știre privind funeraliile naționale ale unui corb. Dresată să vorbească de un cizmar, pasărea își lua zborul în toate dimineațele spre for unde saluta pe nume pe împăratul Tiberius, pe cezarii Germanicus și Drusus, „apoi poporul roman care trecea prin piață și după aceea se întorcea la prăvălie“. Un alt cizmar omoară corbul, din gelozie ori pentru că se găinășe pe sandalele lui. Revoltă a mulțimii care alungă, apoi linșează ucigașul păsării. Aceasta e îngropată solemn: „...patul funebru a fost purtat pe umeri de etiopieni, precedați de un cântăreț din flaut și de tot felul de coroane pină la rug, care era ridicat în dreapta căii Appia, la două mile de Roma în cimpul numit Rediculus“. Pliniu nu se poate abține să nu remarce că fastuoasa îngropăciune a corbului a avut loc într-un oraș în care nimeni „nu urmăse cortegiul funebru al altor cetățeni de frunte și în care nimeni nu răzbnunase moartea lui Scipio Emilianul, distrugătorul Cartaginei și al Numantiei“.

Uneori anecdota este de un admirabil laconism. De pildă, iată, în controversele lui Seneca retorul, una: „Un om silui două femei în aceeași noapte: una alese moartea lui, cealaltă să-l ia în căsătorie“. Narațiile sint îndeobște de o admirabilă economie. Chiar și scriitorii minori știu să evite prolixitatea, dezvoltările inutile, excrescențele parazitare. Glumele din *Saturnaliile* lui Ma-

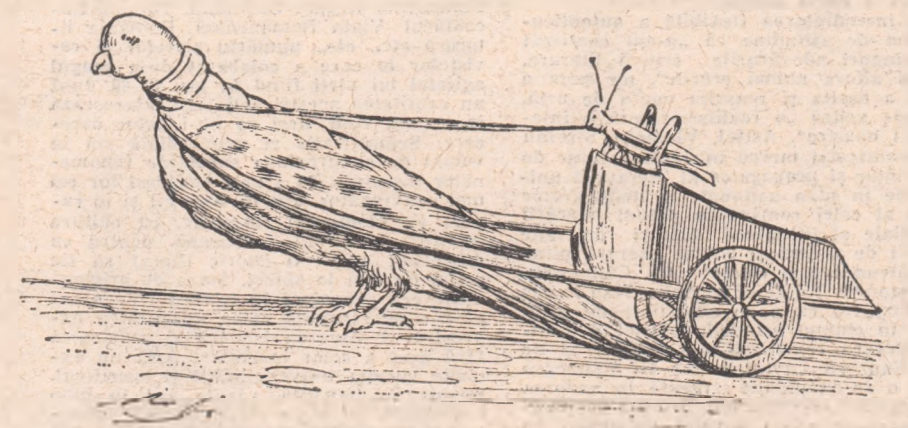
crobius sint exemplare în acest sens. Laconismul creează uneori efecte stilistice deosebite. Cîte un fragment din controversele și suasoarele lui Seneca retorul (precum textul intitulat în antologie „Feriți-vă de trădare“) se aseamănă cu parabolele scurte din caietele lui Kafka ori cu unele finaluri din Borges. Îndeosebi arta povestitorului sud-american ni se revelează în anticele sale surse erudite, dar totodată populare, atunci cînd citim cîte un text, precum acela al lui Aelius Lampridius privind moartea împăratului Heliogabulus. Intrucît niște preoți siriieni îi preziseseră acestuia că va muri de moarte violentă, el și-a pregătit diverse instrumente pentru a-și lua viața dacă nevoia l-ar sili. A pus să se răsucească lațuri din mătase purpurie și stacojie; și-a pregătit săbii de aur; a închis otrăvuri în pietre scumpe de culoarea fulgerului, de culoarea zambilei violete și în smaralde; și-a clădit un turn foarte înalt, la temelia căruia a așternut plăci de aur și pietre scumpe, peste care să se arunce „spunînd că și moartea sa trebuie să fie magnifică, și făcînd paradă de lux, ca să se spună că nimeni n-a murit ca el“. Dar — cum adaugă istoricul: „toate acestea au fost inutile căci... a fost ucis de garda sa personală, tîrît în mod rușinos pe străzi, dus la canal și aruncat în Tibrul“.

Narratiuncula are virtuți estetice, ca și profunzimi de apogol, de observație morală, tilcuri de parabolă care o face prețioasă peste veac. Dar dincolo sau dincoace de orice valoare artistică ori morală rămîne în narația latină fondul etern umane relatări despre om. Căci povestitorului nu-i e străin *nil humanum*. Nici chiar cele mai bizare ori mai năstrușnice bazaconii. Ca, de pildă, povestea lui Valerius Maximus care începe astfel: „Midas, care a fost rege al Frigiei, era încă un copil cînd niște furnici i-au pus în gură, pe cînd dormea, o grămadă de boabe de grîu“.

N. B.

Basoreliev descoperit la Ostia

Pictură din Pompei numită curent „caricatura lui Seneca“, în care, după unele interpretări, poate fi recunoscut Nero (papagalul) condus de cunoscuta otrăvitoare Locusta

Premiere cu piese originale

„Iadul și pasărea” de ION OMESCU (Teatrul Național)

STAGIUNEA CURENTĂ (aproape terminată) nu-mi oferise încă prilejul să văd o nouă piesă românească bună. Nu merg la toate spectacolele, am presupus deci că printre cele care mi-au scăpat se va fi aflat și ceea ce doream. O particulară nemulțumire stăruia totuși, mai risipită acum, în urma premierei de la Național cu **Iadul și pasărea** de Ion Omescu. Nu cu multe luni în urmă autorul a tipărit o carte, deosebită prin informație și ținuta expunerii, intitulată **Hamlet sau ispita posibilului**. Împreună cu o altă carte, aceea despre Dostoievski, tratând chestiuni de universal interes, lucrarea lui Ion Omescu a constituit o apariție pe cât de așteptată la noi, pe atât de surprinzătoare. **Iadul și pasărea** se recomandă deci drept opera cuiva care (amănunt: fiind și actor) știe bine ce va să zică teatrul. Cu toate acestea n-aș spune că întâmplările de pe scenă m-au impresionat de la început. Ca și replicile (sunând deseori „ca din carte”) ele mi s-au părut destul de convenționale. Sculptoriță, Simina Sticlaru și-a sacrificat iubirea conjugală de dragul vocației. Moartea bărbatului i-a lăsat un aparte sentiment de vinovăție, pe care numai fiul ei cel mare, actor, îl înțelege și îl condamnă. Acest fiu, la rîndul lui, răpește iubita fratelui mai mic, făcînd din ea o artistă (dezvăluindu-i, mai bine zis, ceea ce Ina încă nu știa: că e o artistă). Descoperindu-se, Ina îl părăsește însă, tot astfel cum Simina refuză (după ce, din slăbiciune, mai întâi, consimțise) un al doilea soț. Privite superficial, ca relațiile între un frate blazat și egoist și unul generos, ca relații, mai întâi, între adolescenta sfioasă și obiectul adorației ei, apoi între femeia ingrătă și bărbatul pe care nu-l mai iubește, toate acestea, recunosc, nu pot părea decît melodramă. Mă tem chiar că o bună parte dintre spectatori a și crezut astfel. Solicit, prin urmare, o altă privire asupra personajelor, privire ce dezvăluie o relație nouă, de altminteri cu mult mai simplă: între artiști și acei oameni cumsecade, netorturați de demoni. Chipurile luminoase ale piesei, Sergiu (fratele cel mic) și doctorul Vladimir, sînt oameni pur și simplu, sănătoși și capabili de fericire. În vreme ce, simetric, Simina și Damian, cei care îndură **iadul**, sînt artiști. Ina, **pasărea**, oscilează între două lumi, vrea să împerecheze o eașă cu existența fericită. Adevăratul conflict al piesei este unul „secund” și cheia lui se găsește în scrierile ilustrului cetățean al portului Lübeck, pe nume Thomas Mann. Iată ce-i spune ARTISTUL (Tonio Kröger): Lisavetei Ivanovna „Trebuie să fii în oarecare măsură ceva în afară de ceea ce e uman, să fii chiar neuman, să fii, față de ceea ce este omenească, într-un raport ciudat, impersonal și depărtat, ca să fii în stare și mai cu seamă să fii ispitit să-l reprezinti, să-l minuești după voie și să-i dai o formă și plăcută, și de efect”.

Substanța dramei lui Ion Omescu este tocmai raportul „ciudat, impersonal și depărtat” al unor oameni cu semenii lor. Nu există vinovați.

Departate de a copleși prin materie, teatrul lui Ion Omescu este unul subtil și abstract, ceea ce, sincer vorbind, poate fi socotit un defect. Poate de aceea, dacă aș fi silit să aleg între dramaturg și comentatorul lui Shakespeare, l-aș prefera pe al doilea. Sper că nu-mi va fi luat în nume de rău... Spectacolul în sine va fi poate un succes. O excelentă echipă supravegheată de regizorul Alexandru Finți și bănuiesc, de autor, a revelat virtuțile textului. Despre temperamentul actoricesc al Ilincăi Tomorroweanu nu aveam o părere sigură. Majoritatea profesioniștilor mari ai scenei împresionează din primul moment. Au o personalitate ireductibilă, izbutesc aproape în fiecare rol. Ilincă Tomorroweanu aparține unei alte categorii, cu exemplare mult mai rare, aceea a aclo-

rilor fragili, depinzînd, în egală măsură, de felul cum sînt distribuiți și de propria lor dispoziție. Oricînd primejdii de eșec, interpretarea acestora este, atunci, cînd reușește, un moment de profundă, muzicală emoție. În rolul Inei, tînăra actriță s-a aflat tocmai într-un astfel de moment. Alături de ea, inchipuind parcă fețele succesive ale personajului, apar Ovidiu Moldovan (proaspăt, exuberant) și George Motoi (sumbru în rolul lui Damian, puțin fals, așa cum îi stă bine eroului). Apariția, de fapt străină de esența dramei, a numitei Carmen (o Ziță în actualitate) prilejuiește Rodicăi Mandache o reușită compoziție.

Mai presus de toate, Irina Răchiteanu-Șirianu pune în interpretarea personajului Simina Sticlaru sobrietate și distincție, aspecte ce merg cum nu se poate mai bine cu încordarea tragică a eroinei.

Marius Robescu

George Motoi (Damian) și Irina Răchiteanu-Șirianu (Simina) în piesa „Iadul și pasărea” de Ion Omescu pe scena Naționalului bucureșt. an.

„Simfonie pentru destinul meu”

de NELU IONESCU (Teatrul Mic)

SIMFONIE PENTRU DESTINUL MEU de Nelu Ionescu se dorește o dezbaterie vie, umană, avînd în centru acel mult dorit personaj al realității noastre socialiste, un contemporan, un ins vibrînd pînă-n cele mai intime spații ale conștiinței de patos și cinste. Așadar, un om care-și trăiește destinul într-un spațiu comunist, al cinstei și al onoarei liber înțelese.

Dar ce păcat că în perioada aceasta de mari dezbateri teoretice în literatura noastră, prea des ceea ce se scrie contrazice ceea ce afirmăm: căci unde trebuie să se ascundă arta? În noi, sau în petiul de adevăr care există pe scenă? Nu-i de ajuns ca spectatorul să transfigureze el singur — astfel inversăm total rolurile: scena devine stal și invers. Nu exclud că omul zilelor noastre din **Simfonie pentru destinul meu** nu este înțeles, dar ochii mei nu vede unde este drama; unde să-lăsluiește ideea dramatică și unde se consumă ea.

În sufletul oamenilor se petrec fluxuri

mari, bătălii între diferitele aspecte ale adevărului: omul, chiar și în socialism, e capabil să trăiască drame. Să moară, să iubească, să creadă și să nu creadă decît în ceea ce-i dictează conștiința sa de om și cetățean al unei realități liber consumite.

Despre adevăr, trăiri, sentimente, drame, nu poți vorbi într-un limbaj limitat: e ca și cum ai vorbi despre o pornire romantică numind-o puerilitate sau invers.

V-aș spune povestea aceea ciudată (inventată poate de mine) cu pălăriile care plecau să cumpere capete și n-au găsit în cetate ceea ce căutau și a unei, nepăsînd umbra prin vînt și ploaie fără a fi ajuns la naftalină. Același lucru se-nîmplă și-n piesa de care ne ocupăm: enunțul, valabil, interesant, își caută acel creștet foarte greu de găsit: existența artistică. Eu spun cu mina pe inimă că **Simfonie pentru destinul meu** este un exemplu de cum nu trebuie să se scrie teatru, un exemplu de schematicism, de confecție

ieftină, de însurire inabil gazetărească, de întimplări voit zguduitoare, pline de durere, care se consumă undeva la mii de loghe. Naivitățile, însășiile dramatice sînt atît de evidente încît te întreb, cu adîncă mîhnire, dacă aceasta e calea găsirii cheii acelui adevăr fundamental căutat și chiar necesar oricărui literatură de calitate.

Robiți unei scheme, prea mulți campioni avîzi ai facilității ne aruncă în ochi cu dezinvoltură prafurile nerealizării artistice.

Filipica mea, să ne înțelegem, nu-i îndreptată împotriva realismului, împotriva unei dramaturgii care să vorbească despre noi, muncitorii acestei țări, aici și acum, ci împotriva grabei celor ce cred că arta se naste odată și în aceeași clipă a rostirii unui text. Evident, și adevărul nu-i poți instrăina de artă, dar acest lucru, precum bine se știe, nu-i totuna cu celălalt, enunțat mai sus. De altfel, fie-mi iertat că, voindu-vă de o nerealizare, voi pune atît de tîrziu punct.

Despre regie — Ion Cojar — nu pot adăuga decît că a fost atît de exact în nota facilă a piesei în it pentru început am crezut că e vorba de mina unui diletant. Stîmna mea în continuare actorilor, care s-au chinuit atît de mult spre a naste un șoricel.

Dumitru M. Ion

Teatru

Spectacol compus :

„Trepte”, „Ana” și „Autograful” de PAUL EVERAC (Pitești)

ÎN CADRUL insolitei și temerare **Săptămîni Everac**, organizată de teatrul piteștean „Al. Davila” (8-15 mai), instituția-gază a prezentat, în premieră absolută două dintre piesele într-un act ale dramaturgului, **Trepte** și **Autograful**. În seara în care am fost invitați, acestora li s-a alăturat și o altă piesă scurtă, cunoscută de noi încă de acum trei ani **Ana**.

Lăsînd la o parte aplaudabila inițiativă a acestui colectiv — consecvent admirator al dramaturgiei originale — trecînd peste virtuțile scriitoricești incontestabile dovedite de Paul Everac în majoritatea lucrărilor sale, nu putem să nu ne întrebăm: de ce pentru omagierea unui dramaturg consacrat au fost alese tocmai piese de-ale sale mai puțin reprezentative? Considerăm că materializînd scenic (în modul în care a făcut-o!) aceste lucrări și nu altele, amabilul teatru argeșean nu i-a făcut autorului un serviciu Dimpotrivă. După cite știm, Everac are și alte piese care n-au văzut lumina rampei (**Discurs despre o floare**, de exemplu, sau **Circuit pe două voci**), mai interesante.

Ana, o demitizare (a cîta, oare?) a legendei Meșterului Manole, pornește de la o idee teatrală (în accepția pozitivă a termenului): aceea a neîmplinirii artistului, a imposibilității lui de a finaliza. Aici ne este prezentat un Manole „fără saț lumes”, dar și fără „puterea de a zgudu cerul” și o Ană voluntară, cerebrală, dezamăgită de omul abulic de lîngă ea.

Cea de-a doua piesă a tripticului, **Autograful** (publicată nu de mult în revista noastră), blamează nu doar mecanismul indiscret și umilitor al birocrăției, ci și meschinăria, falsa superioritate a posesorilor abuzivi ai acestui aparat, deformat și deformant în egală măsură.

În fine, **Trepte**, ultima piesă a reprezentăției (apărută în colecția „Teatru” a Centrului de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de m_să), re-abordează, cu mai puțină strălucire și consecvență, cîteva probleme existente și-n **Simple coincidențe**: raporturile dintre generații, responsabilitatea multiplă a taților cu situație conjugală incertă etc., divagînd uneori în minore dialoguri absurde, sau aluziv-obscene. Sîntem uimiți de faptul că un dramaturg de o binecunoscută exigență profesională ca Paul Everac a aprobat alcătuirea unui asemenea spectacol-compus, repetăm, nerepresentativ pentru talentul său (mai ales într-un context festiv, omagial).

Desigur însă că și realizările regizorale pripite, cenușii, nepersonale semnate de Constantin Dinischiotu (altădată mult mai inspirat decît acum) și decorurile urite, jilave, sărăcăcioase (excepție făcînd doar prima scenografie) aparținînd Beatricei Perişanu-Mateescu (și ea parcă mai interesantă altădată) și interpretările lui Petre Dinuliu, C-tin, Stavril, Ion Focea, Cornel Poenaru, atenți mai puțin la nuanțele filozofice și lirice ale textelor, au dezavantajat partiturile dramatice. Din fericire, nu același lucru se poate spune despre jocul nuanțat, expresiv, al interpretelor celor trei piese Dora Chertes ne-a oferit o Ană sensibilă, copleșită de o nobilă durere, împrumutîndu-i personajului ceva din farmecul ei personal; Marta Savciuc și-a particularizat eroina (Sanda Cernea) cu sobrietate, prin tăceri semnificative, prin priviri de un tragism hieratic, iar Ileana Zărnescu (Valencia) ne-a oferit dese momente de umor robust, stenic, realizat prin mijloace de bună calitate.

Bogdan Ulmu

P.S. Din fericire (atît pentru dramaturg, cît și pentru participanți), **Săptămîna Everac** s-a bucurat și de aportul unor spectacole mult mai semnificative: **Camera de alături** (în interpretarea colectivului Teatrului Național din București), **Cine ești tu?** (Teatrul de Stat Constanța), **Ape și oglinzi** (Teatrul Mic).

„Zilele filmului cehoslovac”

Cinema

VOCILE

Este bine, este firesc și corect ca atunci când se produce un act artistic să fie cunoscuți — mărturișiți și relevați — toți cei care au colaborat. Măcar pentru motivul foarte important că astfel se poate alcătui o viziune reală și completă asupra intențiilor și realizărilor echipei. Acum, când despre Felix și Otilia s-au spus lucruri destul de pertinente, când părerile sînt totuși împărțite, poate ar fi timpul unei ușoare redistribuiri a meritelor. Căci se întâmplă, cu filmul acesta, lucrul ciudat că în compartimentul interpretării actricești se produce falsificări (pozitive sau negative) datorate unor... voci. Indiferent de satisfacții sau retineri, există o reușită apreciată unanim. dată creațiilor lui Arpad Kemeny și Herman Chrodower, interpretii neprofesioniști ai bătrînilor Simion Tulea și Costache Giurguveanu. Fără a le minimaliza meritele, ne întrebăm însă cum ar fi arătat aceste personaje fără... vocile lor. Căci e bine de știut și nedrept de ținut în secret că moș Costache și moș Simion vorbesc prin glasurile lui Marin Moraru și respectiv Mihai Pălădescu, care — s-o recunoaștem — îl dublează atât de bine pe cei doi bătrîni încît pot fi considerați adevărații interpreți ai celor două roluri. Și, ca să înțelegem mai exact valoarea contribuției „vociilor”, putem conveni că, dacă pentru Pascalopol al lui Sergiu Nicolaescu vocea lui Cornel Coman pare mai „lipită” decît însăși vocea celui care-l încarnează (poate pentru că se aseamănă cu acesta pînă la confuzie), iar Rodica Mandache o completează fericit, din cabina de sonorizare, pe Elena Dacian, cea surprinzător de dezinvoltă în dificilul rol al Auricăi. În schimb, Șerban Cantacuzino nu reușește să-și acordeze glasul la fizionomia pe care Radu Boruzescu o împrumută lui Felix. Să conchidem, așadar, că știința de a vorbi e un dar actriceștii nu tocmai omniprezent, și că dificultatea de a alege „măști” potrivite unor personaje și „voci” adecvate acestor „măști” poate deruta chiar și regizori docti ca Sergiu Stelian.

Sergiu Selian

TREI filme cehoslovace au fost prezentate în cadrul festivalului din săptămîna trecută: o dramă psihologică, un polițist și un basm. Primul conține o problemă morală destul de interesantă: conflictul dintre adevărul juridic și echitatea mai umanitar concepută, cu riscul ca această dreptate mai largă să devină delict de tribunal. Povestea se numește: *Bărbai cumsecade*. E vorba de un șef de echipă care trișează la semnalarea cantității de muncă a fiecărui muncitor. Le marchează mai mult decît făcuseră. La toți. Ca să nu se observe. Și ca să poată, în ultimă instanță, să mărească venitul unuia din camarazi, care avea de făcut niște plăți oneroase, drept daune civile fixate de tribunal. Acest nenorocit bătușe crîncen pe un tînăr crăi care li luase nevasta. Este condamnat la un an închisoare, cu suspendare. Rupe orice legături cu soția și muncește din greu ca să-și plătească despăgubirile stabilite de tribunal. Prietenul său, șeful echipei, vrea să-l ajute încercîndu-l, îngroșîndu-l salariul. Cînd el află, nu vrea să primească. Ceilalți tovarăși află și ei cum au încasat sume ilegale. Le repugnă și lor această situație. Dar nu vor nici să-l lase pe camaradul lor să se denunțe, cum acesta avea de gînd să facă. Pînă la urmă, vor găsi soluția. Șeful echipei, cînd le va măsura munca, va trișa în sens invers: va însemna pe state mai puțin decît munciseră ei efectiv. Asta pînă se va compensa surplusul de încasări anterior. Printre ei există și un tovarăș insuportabil, obraznic, înfumat, care mereu le pune bețe în roate, dar care pînă la urmă se raliiază la părerea celorlalți. Nu este propriu-zis o reeducare, dar este o dovadă că binele, ca și răul, poate fi contagios; că virtutea e uneori molipsitoare ca o boală. Interpretii sînt admirabili: Vlado Müller (eroul principal), Karol Machata în rolul șefului de echipă, Ian Triska în acela de pușlama cinică și egoistă. Filmul are ceva de dramă cehoviană: tragism și complicații morale țîșnind din viața cenușie a unor oameni oarecari; eroism și conflicte corneillene apărînd în niște suflute simple. Pe scurt: un film de înaltă calitate etică.

În schimb *Anchetă la Hotel Excelsior* e un film polițist slab. Asta se poate dovedi. Într-un hotel foarte șic are loc o crimă. Vreo zece oameni ar putea fi vinovați. Dar nu pentru că au făcut lucruri suspecte, ci tocmai pentru că nu făcuseră niciunul nimic care să îndreptățescă învinuirea. Ergo, neputînd alege pe unul, li alegem pe toți. Dar iată și a doua delicioasă performanță tehnică de dramă polițistă. Comisarul încearcă să convingă pe unul din suspecți că, deși nevinovat, el știe cine a fost ucigașul. Acesta cade în cursă și consimte să descrie „re-

Un modern film-basm: „Prințul Baiaia”

constitutiv” scena omorului pe care el o văzuse, chipurile, cu ochii. Apoi se autodemască.

În schimb filmul-basm: *Prințul Baiaia* este foarte reușit. E greu să fii original în acest gen. Basmul e același la toate popoarele. Aceeași poveste o găsim sub toate longitudinile și latitudinile. Iată însă că oarecare modernitate (și deci originalitate) găsim și în filmul celuiui Antonin Kachlik (scenariu de Eva Koslesova, după basmul Boženei Nemkova). Făt-Frumos este, desigur, prinț. Pleacă de acasă, ca să se facă, „self-made-man”. Dacă hotărăște să iubească pe fata Împăratului nu o face din snobism și spirit de șleahță, ci pentru că fata avea mari supărări și risca să devină soția unui balaur cu trei hidoase capete. Ca s-o salveze, intră el în joc, omoară monstrul și cucerește inima fetei. Cu vitejie și mai ales cu discreție. Căci nu se declară. Nu se arată. Adică se arată, ba încă tot timpul, dar sub chipul unui tînăr grădinar chior și mut. Pe care totuși fața îl îndrăgește și-l ridică la rangul de măscărici personal. Aici intervine un alt personaj principal: calul, năzdrăvan, calul sonor și vorbitor. El inculcă în permanență tînărului nostru sentimente de elegantă modestie, de generoasă dezaprobare a oricărei îngimfării, a oricărei egoism. Între altele, această subtilă și civilizată idee: să nu se ducă la iubită ca și cînd ar veni să-și încaseze recompensa actelor lui de vitejie. Să aștepte ca frumoasa să vină să se arunce în brațele lui, în brațele modestului grădinar chior și mut. Foarte modernă, de asemenea, ideea că

animalele au unele calități morale. De pildă, spune marele psiholog, doctorul Pierre Janet: „dobitoacele nu omoară, ci mîncă; omul a inventat actul de a ucide”. Sau (asta o poate spune oricine): animalele nu cunosc sentimentul vanității, fuduliei, orgoliului van și orb, sentimentul teribil, capabil să anuleze toate calitățile bune: inteligență, talent, hărnicie, sentiment distrugător ca o crimă. Or, calul din basmul ceh este un admirabil profesor de modestie, de umilitate, de onestitate sentimentală și de eleganță morală. Felul cum povățuiește, apoi felul cum aranjează „organizatoric” lucrurile, în sensul decenței și frumuseții de caracter, toate acestea sînt ingenios și agreabil realizate în filmul nostru ceh. La care calități se mai adaugă două: o frumusețe picturală fascinantă, peisaje de văzduh vibratili, ca în pinzele unor Monet, Sisley sau Signac. În sfîrșit, paralel cu evenimentele de vrăjitorie (care-s puține, ceea ce este iarăși ceva de bun gust) — avem altele de vrăjitorie, ca să zic așa, adevărate. Eroul (interpretat de Ivan Paluch) este mai mult decît un perfect acrobat. Gimnastica lui nu e „Kunststück”, ci balet. Toate gesturile sale sînt dansante, spontan dansante, nu exhibitionist coregrafic. Această grație seamănă a vrăjitorie mai mult decît ar semăna niște trucaje cinematografice. Unul din mijloacele de a umaniza un basm este de a exprima, prin suplețe corporală, ideea de supranatural, de miraculos. Duceți-vă și vedeți această încîntătoare și modernă poveste cu zmei.

D. I. Suchianu

Responsabilitatea cinematografului politic

REVITALIZATA numai, și nu cum uneori greșit se crede abia acum inventată, circula frecvent în anul din urmă noțiunea de „film politic”, stimulator de fertile discuții, dar și de mai puțin fericite confuzii. Generate, acestea din urmă fie de o superficială citire a istoriei filmului, fie de eriterii axiologice eronate, ce tind să acorde unui film, aprioric, certificate de valoare, prin numai faptul apartenenței lui la categoria așa-numitelor „filme politice”. Sînt tot mai mulți regizori, din păcate și mediocri, care, pornind la realizarea unui film, declară că fac „film politic”, cu intenția nemărturisită de a atrage încă din start atenția publicului și a criticii asupra viitoarelor opere. Este un fel de „captatio benevolentiae”. Se întâmplă însă ca expunerea, fie și sumară, a subiectului viitoarelor pelicule „politice” să pună sub semnul întrebării un atare calificativ Revitalizarea actuală a filmului politic, probată de câteva valoroase asemenea opere produse în ultimul deceniu cinematografic. Nu implică nicidecum apartenența de acum înainte a oricărei comediere nesărate sau dramoletă sentimentale, sferei poli-

ticului. Filmul politic, în măsura în care există ca „specie” cinematografică aparte, are trăsături proprii, neconfundabile, în ciuda unor formule cinematografice ce pot diferi de la creator la creator. Și, mai cu seamă, se cuvine a eluda noțiunea de „modă” atunci cînd vorbim de „filmul politic”, știut fiind că, pentru cinematograful politic este un prezent continuu și nu doar o descoperire de ultimă oră. În fond, amnezia periodică a cinematografului față de istoria proprie disimulează, cel mai adesea, o nedezmîntită vitalitate. Exemple la îndemîna oricui, fie că ele se numesc *Nașterea unei națiuni* sau *Greva*, pot dovedi, de mai este cumva nevoie, că filmul politic este pentru cinematograful vechi descoperire, cel puțin de la Griffith și Eisenstein citire. Lucrurile, cum se vede neechivoce din punct de vedere istoric, se complică atunci cînd se încearcă a numi care filme sînt propriu-zis „politice” și care nu.

Cinematograful în afara politicului, astăzi, mai cu seamă, nu poate exista. Oricare film dezvăluie, în ultimă analiză, o concepție politică fie ea mărturisită sau nu, directă sau nu. Ceea ce nu în-

seamnă însă că nu importă care film este, în primul rînd, un film politic. Căci există filme politice explicite — acestea sînt, vom vedea, acelea care se încadrează în noțiunea reală de „film politic” — dar și altele, în care politicul este implicit, topit în substanța dramatică, difuzat în semnificații secunde. Aici, politicul este subiacent, integrat în corpul unui mesaj artistic ce nu vizează cu deosebire un scop politic, nu-și propune a ilustra o idee politică. Între „filmele politice” explicite și cele implicite nu se pot stabili criterii valorice, altele decît cele care se aplică oricărei opere de artă în general. Altminteri, ar fi greu de demonstrat că, bunăoară, *La Dolce Vita* este mai puțin valoros decît *Z* pe motiv că acesta din urmă e „mai politic” (lucru, de altminteri, inexact) sau că *Salvatore Giuliano*, film politic, îi este superior *Cetățeanului Kane*, pentru aceleași considerente.

Numim „film politic” propriu-zis, aceste pelicule în care totul, la nivelul intrigii, situațiilor, mediilor sociale, personajelor, poartă amprenta clară a politicului. Într-un „film politic” apar personaje politice în situații politice, se vehiculează concepte politice, conflictele sînt politice între grupuri sau partide politice, limbajul este politic, concurînd, acestea toate, în a ilustra limpede o teză politică. Sînt filme în care politicul grevează fiecare fotogramă, în care teoriile politice se încorporează în personaje și situații politice tipice. Într-o dialectică a raportului particular-general. Numai făcînd această delimitare între politicul explicit și cel implicit vom înțelege de ce filme atît de diferite

ca formulă cum sînt *Z*, *Bătălia pentru Alger*, *Cu mîinile pe oraș*, *Sacco și Vanzetti*, *Puterea și Adevărul*, *Copiii minune* aparțin categoriei „filmului politic”, în timp ce *Iubirile unei blonde*, *Lanțul*, *Urmărirea*, *La Dolce Vita*, *Cer senin* sau *Cenușă și diamant*, deși nu mai puțin „politice” la o analiză atentă, nu sînt socotite și citate, în primul rînd, ca filme politice, în accepțiunea stabilită.

Se poate lesne observa că filmul politic își stabilește fizionomia, urmînd nu un anume stil, ci, mai degrabă, un conținut precis. Un „film politic” este, prin definiție, o operă didactică, în care istoria se face, cum declara Costa Gavras, „la nivelul publicului”. Cu alte cuvinte, se urmărește o explicare clară a evenimentelor politice la nivelul de înțelegere și acceptare a unui public cît mai larg, fapt ce explică și marelui succes al unor asemenea pelicule.

A face istorie politică „la nivelul marelui public” implică un înalt grad de responsabilitate ideologică și morală, capacitate de selecție și expunere, stăpînire perfectă a unor mijloace cinematografice a căror finalizare într-o operă „politică” este un lucru nu la îndemîna oricui. De aceea, poate, ar trebui să fim mai circumspecți, regizori și critici, cînd declarăm, uneori prea grăbiți, că facem „film politic”, atunci cînd scriem prea ușor și în pripă, că mai fiecare film, astăzi, este un „film politic”. Căci nimănui nu-i folosește confuzia de termeni.

Petre Rado

Muzică

VIZIONARII

PREZENTA lui Igor Markevitch la pupitrul Orchestrei Radioteleviziunii în *Egmont* și *Simfonia a IX-a* a fost cel mai memorabil fapt dirijoral al stagiunii, cel puțin cea care stă să se încheie. Mai trebuie consemnată că din nou conducerea muzicală a Radioteleviziunii are meritul acestei inițiative. Markevitch nu ascunde în manșetă cine știe ce surprize; Markevitch nu refundamentează ceea ce am știut dintotdeauna că ne poate da *Simfonia* cu voci umane a lui Beethoven; Igor Markevitch este prinț din osul fenomenalilor povestitori de balade pe care toată colectivitatea le cunoaște de-a fir a păr. Puterea lui e să facă să sune aida ceea ce fiecare din noi ne proiectăm în planul ideal al capodoperei. Și știm cu toții cât de greu e să ajungi să te arăți publicului prin oglinda unei orchestre atît de neantrenată cît este în momentul de față Radioteleviziunea, cu atît mai mult cînd greul cade pe acei suflători de lemn cărora tare greu le vine să pășească afară din penumbră și să facă fraze de muzică, nu înșurire aproximativă de note. Dar minunea s-a săvîrșit. Tema primă s-a intrupat din misterul coardelor tremurate și fiecare revenire a ei a fost luminată în tonuri făcute mereu din alte culori și intensități. Timpul obiectiv al celor 70 de minute a fost absorbit în atîtea planuri de parcă toate simfoniile din lume ar trebui să dureze măcar 70 de minute. Multe pericole mai pîndesc toate aceste minute și ușor mai poate deraia *Scherzo*-ul într-o returnelă unde repetițiile nu se mai sfîrșesc! Execuția lui Markevitch a fost în primul rînd o răfuială cu timpul. Nu atît pentru că tempii ar fi fost accelerați (și accelerați au fost), dar ca să ne dea să distingem peste tot personajele tematice în trăsături incisive de basorelief. Chiar și în curgerea grandioasă a *Adagio*-ului, suflătorii și coardele au dialogat tot ca niște coruri de personaje foarte distincte. Sculptura aceasta de sunete se face din zăbava pe cîte un ușor accent, depășit de multe ori fără grijă, din migala cu care este tăiat un scurt atac general, din precauțiunea cu care trebuie să cadă arcușul pe o anume notă, din potențarea cantității de aer suflată în tub ca să dea o anumită curbă timbrală. Prin această știință divulgată cu o rară forță de comunicare a ridicat Markevitch edificiul *Simfoniei*. Fie ca această edificare, așa, în timp scurt, din atracția magnetică a unei mari personalități să nu aibă nestatornicia marelor, fiindcă prin ea, pentru cine a vrut, au rămas o sumă de învățăminte. O vorbă bună de despărțire pentru trăinicia reconfortantă a corului pregătit de Aurel Grigoraș și alta pentru vocile soliste care au trăit strălucit și expresiv spiralele bucuriei, chiar dacă nu toate vocile în respectul strict al notelor, numind, așadar, în ordinea acestei ultime împliniri pe Martha Kessler, Valentin Teodorian, Gheorghe Crăsnaru și Elisabeta Neculce-Carțiș.

În agenda unei săptămîni saturate de evenimente muzicale a intrat și turneul Orchestrei simfonice din Birmingham. Un program cu o nuanță ceva mai puțin popularizantă ar fi avut, paradoxal, darul să adune mai multă lume în Sala mare a Palatului, de altminteri destul de plină. Fără a intra în competiție cu cele 4-5 formații mari londoneze, orchestra din Birmingham pare să domine rivalitățile din provincia engleză prin calitate, prin gabarit (vreo 90 de instrumente) și prin performanțele atinse în ultimii ani, între care se cuvine amintită susținuta activitate discografică, răsplătită cu importante premii. Poziția aceasta privilegiată se datorează în bună parte conducătorului ei Louis Frémaux, șef de orchestră rafinat, stăpînind o gestică foarte deschisă, studiată cu nuanțe de limbaj coregrafic. În concluzia unui singur concert e greu de pus separat însușirile dirijorului de cele ale orchestrei — orchestrele au și ele un duh al lor. Impresionează la primul contact aspectul cultivat al formației din Birmingham tocmai în pofida faptului că, individual luați, după toate aparențele, instrumentiștii nu posedă însușiri tehnice excepționale, ceea ce

face ca acordajul orchestrei engleze să fie bun chiar dacă tonurile suflătorilor nu sînt decantate de impurități. O altă trăsătură distinctivă a părut a fi tensiunea cîntatului, care a făcut ca arhitectura *Variațiunilor lui Britten pe o temă de Purcell* să aibă o alură masivă și de strălucire, iar accentele tari din *Pasărea de foc* să sune impresionant. Cel mai satisfăcător compartiment la Orchestra din Birmingham par a fi coardele mijlocii (violele) și grave (violoncelii și contrabașii). Echilibrată cu o contrapartidă corespunzătoare a violinelor, formația și-ar schimba cu o clasă dimensiunea. Încă de la primele pasaje din uvertură, *Corsarul lui Berlioz*, s-a putut simți că orchestra are o mare varietate de trepte pentru a grada trecerile între forte și piano, în suavitatea și omogenitatea cu care coardelor le reușește atacul în tremolo e de-a dreptul perfectă. În *Concertul pentru pian și orchestră nr. 1* de Ceaikovski, formația din Birmingham l-a acompaniat pe tînărul John Lill, artist care deține un palmares impresionant, încununat cu un premiu întîi la penultima ediție a Concursului internațional de la Moscova. Lill are tonul enorm și acuratețea impecabilă a aleșilor, făcînd amănunțit viteza execuției. Discreția lui în fraza romantică merge mină în mină cu un proces de obiectivare, iar pe planul mai larg episoadele par a nu decurge într-o acuire necesară, fiind dimpotrivă fiecare o lume pe care pianistul o cercetează cu de-amănuntul într-o direcție în care talentul John Lill se vede că are un cuvînt de spus.

În recitalul său din Sala mică, tînărul Cătălin Ilea a arătat cît de trainic este filonul violonceliștilor cu care școala românească a pornit cîndva de la Dimitrie A. Dinicu. Ba găsesc încă la Ilea în muzica de cameră o disponibilitate pentru cele mai diferite stiluri care anunță încă o treaptă de desăvîrșire a școlii noastre. Programul, făcut din prime audiții, a fost interesant de la un cap la altul. O surpriză a fost acea So-

nată bizantină a lui Paul Constantinescu din 1940 care n-a ajuns pînă acum niciodată în concerte, măcar că s-a dovedit a fi o lucrare de căpătîi, nu numai în opera autorului, ci față de întregul repertoriu cameral. Dar cum să afli de ea într-o muzicologie care folosește atîta limbaj superlativ că ajunge să se anuleze pe sine? Extraordinară este respirația frazelor croite din bucăți asimetrice în ascensiune tensională și plimbate prin toate ipostazele registrelor grave pe care violoncelul lui Ilea știe să le flateze cum se cuvine. Și pe urmă Paul Constantinescu a fost printre puținii vizionari care au știut să ducă în unisonuri vibrante și să pună pe isoane o melodie bizantină, chiar dacă uneori s-a lăsat și el furat de mrejele armoniei occidentale cînd compune o măreție factice în miezul ultimei părți. O altă surpriză a fost *Sonata* lui Olah (1971), căci tare au mai fost rare noutățile compozitorilor noștri în această stagiune. Curiozitatea pentru desțelenirea unor noi universuri sonore, pe tehnica unui singur instrument, s-a arătat la Olah încă în urmă cu 10 ani (*Sonata pentru clarinet*). Și acum Tiberiu Olah s-a dovedit același spirit inventiv la concurență cu alte lucrări de referință *Nomos alpha*, pentru același violoncel de Xenakis, față de care nu are comun decît ideea de prospectare, nu și stilul, unde rămîne același spirit aprins mănărind magia obiectelor sonore. O altă *Sonată*, pentru violoncel și pian, de Wilhelm Berger, datînd de acum 10 ani, ne-a revelat o frumusețe care la Berger nu trebuie căutată în vreun conflict tematic beethovenian — deși două teme există și nu se despart pînă la finele compoziției — nu în avatarurile melodice și ritmice destul de convenționale, ci în voluptatea culorilor, mare meșteșug al compozitorilor, pe care Ilea, secondat cu grijă la pian de Marilena Dobre-Ilea, le-a intuit cu mare inteligență muzicală.

Radu Stan

Ingres: „Domnișoara Rivière” (detaliu)
(„Chiar că ar fi fost mai mîndru de ceea ce realiza cu arcușul decît de cele ce punea pe pînză cu penelul”)

INGRES

● Se spune că lui Ingres cîntatul la vioară — pe care istoria muzicii nu l-a înregistrat — i-ar fi adus și mai mari bucurii decît pictura. Ba chiar că ar fi fost mai mîndru de ceea ce realiza cu arcușul decît de cele ce punea pe pînză cu penelul.

Deși nu există mărlurii despre arta violonistică a lui Ingres, ea și-a cîștigat o glorie nu mai puțin strălucitoare — doar că într-un alt fel — decît cea a unui Paganini, ilustrul său contemporan. E gloria cea mai pură ce se poate imagina, ea fiind cealaltă față a celei mai desăvîrșite modestii, al celei mai dezinteresate comuniuni cu arta. Iată sensul cel mai adînc — și de fapt singurul serios — al atît de controversatului concept de „artă pentru artă”. Să te dăruiești unei arte nu ca să te faci cunoscut prin ea, ci din cea mai ferventă iubire pentru ea, spre împlinire sufletească imaculată. De atunci expresia violon d'Ingres a rămas profund simbolică. Ea indică o indeletnicire mai mult sau mai puțin creatoare cu caracter intim, totdeauna secundă în raport cu profesia, dar de obicei oferind bucurii mai adînci și mai curate decît indeletnicirea principală (în care adesea medicul, inginerul, economistul vede înainte de toate o datorie, o obligație). „Vioara lui Ingres” odihnește sufletul în mod nobil după istovitoarea cheltuire în afară. Și nu mai puțin nobil este felul cum împlinește cerințele creativității, ale autoexprimării, căci manifestarea orgoliului — acest morb al artei profesionalizate — este prin definiție incompatibilă cu ea. Dacă arta violonistică a lui Ingres ar fi devenit printre contemporanii tot atît de celebră ca și pictura lui, dacă deci ar fi intrat în sfera profesionalismului și a succesului public, ea nu și-ar fi dobîndit gloria aceasta spirituală care o aureolează mai strălucitor decît pe aceea a lui Paganini, regele estradelor de concert.

Iată o mare problemă artistică și totodată umană. Situația generală a muzicii în cadrul spiritualității și culturii moderne este în declin și pentru motivul că practicarea ei ca „violon d'Ingres” scade vertiginos în favoarea profesionalismului cu perfecțiunile lui reci, cu ambițiile, interesele, concurențele care-l însoțesc ca umbra. Or, progresele fundamentale ale muzicii, adică cele aflate la temelie ei, nu au avut loc sub semnul profesionalismului și al Conservatoarelor, ci al pasiunii dezinteresate pentru muzică, al muzicii făcute pentru bucuria inimii și a celor intimi, al muzicii fără aplauze. Cei ce o iubeau în felul acesta au dat primele și decisivele imbolduri pentru constituirea limbajului ei. Cu cît înaintăm mai adînc în trecut, cu atît sunt mai rare operele muzicale care să poarte amprenta compromisului artistic. Și pe măsură ce practicarea muzicii se va profesionaliza, tînzind precumpănitor spre afirmarea și recunoașterea publică, integritatea ei artistică va arăta tot mai multe fisuri. Să nu ne inducă în eroare faptul că un Bach era exclusiv muzician. Unul din izvoarele inegalabilei lui mîre îi constă și în aceea că el slujea muzica și o iubea ca pe o „violon d'Ingres” (cu anticipație, desigur...): fără nici cea mai mică preocupare și grijă pentru succesul exterior. Ceea ce a făcut posibil ca fiii săi să cîștige o celebritate mai mare în ochii contemporanilor, și timp de aproape un secol, adică pînă după moartea lui Beethoven, el practic să nu existe pentru marea publică. Dar a cui glorie se poate compara azi cu aceea a lui Bach?

E în plină stingere vechiul și frumosul obicei de a avea o „violon d'Ingres”. Omul modern e absorbit de profesia sa, de specializarea acestuia. Și Muzica suferă, pentru că rațiunea ei de existență e nu să fie studiată în conservatoare de viitori compozitori, pianiști, cîntăreți (livrați astăzi pieții muzicale în cantități ce frizează supraproducția), ci să însoțească sufletele tuturor ca o „violon d'Ingres”, aducătoare de seninătăți și curaj. Și suferă și omul, pentru că pierzînd pasiunea pentru intima indeletnicire secundă, s-a văzut antrenat într-o dureroasă criză. Într-adevăr, practicînd dezinteresat, spre bucuria cea mai personală și mai pură, o ocupație pe care nimeni nu ți-o impune și care nu-ți aduce nici un profit material, fac să se dezvolte înăuntrul imense forțe și energii spirituale. Oamenii pot deveni ceea ce Camil Petrescu numea „suflete tari”, în măsura în care sunt capabili să se dedice unei idei, unei activități izvorite din cea mai liberă inițiativă interioară, și fără să fie stimulați în vreun fel din afară. Adevăr esențial și binecunoscut înaintașilor, dar de care omul modern e din ce în ce mai străin. Ce-i drept, a preconizat și el ideea de „hobby”. Lipsa de elevație a acesteia e însă izbitoare. Ea rimează cu televizor, meci, bar, și alte divertismente relaxante ale cetățeanului actual. Ii trebuie acestuia eforturi interioare foarte energice pentru ca de la „hobby” să se ridice iarăși la nobila „violon d'Ingres”. Măsura acestor eforturi ar putea fi sugerată cam așa: omul să devină în stare a vedea măreția lui Einstein nu numai teoria relativității, ci și în faptul că ilustrul savant era fericit și mîndru să poată cînta la vioară Mozart, pentru care nutrea un adevărat cult. Ca și Ingres.

George Bălan

Plastică

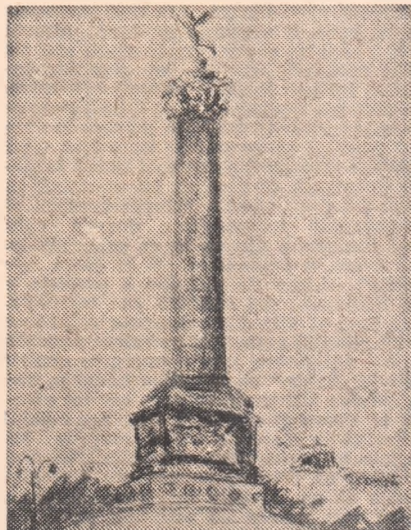
Valeriu Ciomacu : „Compoziție”
(Sala Bibliotecii centrale universitare)

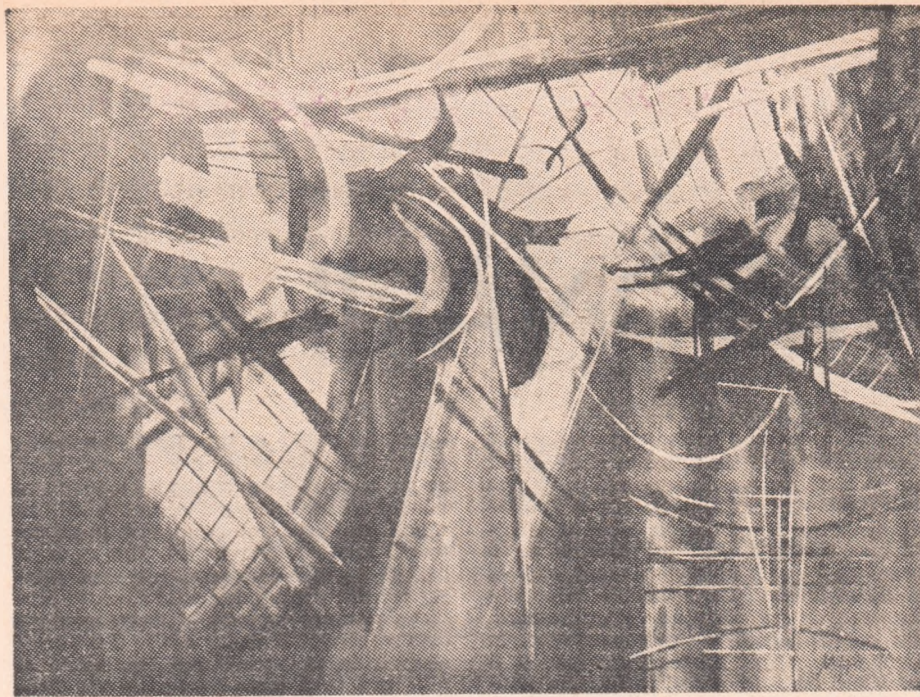
Ion Dumitriu : „Piscul calului”
(Sala Bibliotecii centrale universitare)

Cornel Sever Mermeze : „Tinerete”
(Sala Simeza)

Sabina Negulescu Florian : „Coloană”
(Sala Galateea)

Mircea Ionescu : „Mirifică V”

Jurnalul galeriilor

Valeriu Boborelu

● OSCILÂND între tentația figurativismului totemic de sursă arhaică și atracția armoniilor cromatice sugerând imense structuri geologice, **VALERIU BOBORELU** caută de fapt punctul la care posibilele analogii cu faptul real se permută în „aluzii imagistice” a căror valoare emoțională decurge exclusiv din faptul pictural.

Actuala sa „personală”, deschisă în sala **Simeza**, mărturisește o decizie în acest sens, detectabilă în renunțarea treptată la vechile sigle cu care ne obișnuise (arhetipuri purtând memoria repertoriului ceramic) în favoarea unor ritmuri de culoare și desen ce compun o dinamică a spațiului conceput ca un receptacul ale cărui limite pot fi extinse mental dincolo de convenția suprafeței pictate. În interiorul pretextului ales pictorul operează cu organizări cromatice, modulate în benzi având aceeași sursă tonală, de obicei în limitele gamelor calde și care introduc un coeficient de densitate datorat folosirii roșurilor grele și verdelui cu irizații minerale.

Translația de preocupări tematice despre care vorbeam atrage și modificarea modului de a compune suprafața, și dacă piese ca **Sărbătoare** sau **Datini** mențin încă aluzia antropomorfă, iar altele ca **Germinație** sau **Plutire** sînt gîndite ca viziuni aeriene ale scoarței terestre — cele intitulate **Peisaj cosmic-I și II** și **Amintire de primăvară** sînt organizate după o schemă care dinamizează dispunerea calmă de pînă acum prin introducerea contrapunctului orizontal-vertical, dar și prin noul regim cromatic gîndit mai mult pe griuri colorate ce poartă amintirea tonurilor reci. Apare astfel un sentiment al dezinsertiei din terestru și de transpunere într-un mediu rarefiat, oniric, căruia nu-i lipsește un vag accent dramatic, rezultat mai curînd din asociații mentale decît din structura picturală în sine.

Alimentată dintr-un fond spiritual echilibrat și care aspiră la certitudinea structurilor esențiale, pictura lui Valeriu Boborelu se află la stadiul la care decantările succesive au început să elimine tatonările într-un câmp imagistic monocord, ajutîndu-l pe artist să-și valorifice propriile disponibilități, vizibil structurate pe coordonatele abstracției lirice.

Cornel Sever Mermeze

● IN PICTURA lui **CORNEL SEVER MERMEZE**, al doilea expozant de la sala **Simeza**, putem descifra o certitudine cromatică, rezultatul unor prefe-

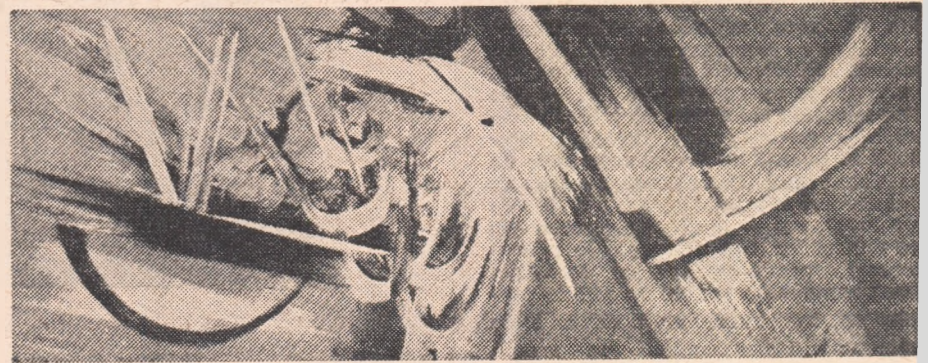
rințe de mult cristalizate, dar și o pendulare a soluțiilor grafice, de la abstracția semnului cu vigoare gestuală pînă la caligrafia aproape „clasică” a ductului.

Consecința unui temperament predispus către „strigătul expresionist”, ambele modalități de expresie — culoarea și desenul — se structurează divers de la tablou la tablou, fie în compoziții logic articulate după un sistem perspectival omogen, fie în montaje de suprafețe cromatice și imagini dispartate, unificate prin culoare și grafism. Preferînd gamele reci, cu accente dramatice și decise, pictorul lasă adeseori pensula să caligrafieze nervos și sugestiv siluete dinamice ce se suprapun peste fondurile vibrante (cazul tabloului **Victorie**), sau aplică tehnica „frotiului”, culoarea ultimă „ștergînd” reliefulurile pastei, în care descoperim și adaosuri de materie ce conferă prețiozitate (ca în lucrarea **Vis**).

Revine adeseori, ca un leit-motiv, tema cercului divizat de perpendicularitatea a două diametre, care izolează patru sectoare discret diferențiate. Aluzia la schema antropometrică leonardescă cu referire la micro și macrocosmos ni se pare posibilă mai ales în cazul lucrării **Victorie**, pe cînd în cazul pieselor **Primăvara**, **Spații luminoase** etc. se poate vorbi mai curînd de o referire la ciclul anotimpurilor sau la inserția omului în ciclul vital tradus imagistic prin quadratura astronomică.

Găsindu-se la punctul în care tentația exercitată de două modalități diferite de exprimare îi tensionează preocupările, Sever Mermeze trebuie să opteze ferm pentru una din ele, cea mai reprezentativă pentru adevărata sa structură spirituală, pentru ca elementele stilistice de certă calitate existente în lucrările sale să nu rămînă doar o premisă, ci să se transforme în certitudine unică.

Virgil Mocanu

Mircea Ionescu : „Pasajul cocorilor”

Mircea Ionescu

● IN CONFIGURAȚIA cadrului psihic al picturii lui **MIRCEA IONESCU** (Galeriile de artă „Orizont”) elementul acvatic are o importanță maximă. Această constatare ne duce cu gîndul la clasificarea artiștilor, făcută de Gaston Bachelard, conform temperamentului lor profund, ca aparținînd regnului aerian, apei, pămîntului sau focului, cele patru elemente primordiale.

Dialogînd cu acest mediu preferat — Mircea Ionescu nu caută să rețină doar ambianța, climatul, ci pătrunde în inima expresiei. Căci mai mult decît frumusețea, pictorul încearcă să găsească expresia.

Gestualitatea sa (impetuozitatea proiecției gestuale este caracteristică tuturor lucrărilor expuse), se leagă în mod indestructibil de elanurile naturii, nu contemplate, ci studiate cu pasiunea omului de știință : picturile lui Mircea Ionescu exprimă continuul organic, circulația sevei vitale, un ritm al formelor lipsit de eforturi, ritm care trădează o energie ce circulă pe dinăuntru fără obstacole.

De altfel, reprezentarea mișcării, ca esență a vieții în desfășurarea temporală, este o problemă generală a artei moderne ce și-a găsit multiple soluționări.

Prin comuniunea cu acest principiu energetic, pictorul a încercat să transcrie pe pînă „sinceritatea primordială a existentului”. Viguroasa influență a realității exterioare (majoritatea pinzelor au drept motiv interpretativ Delta Dunării), deci nevoia de subiect și conținut atît pe plan intelectual, cît și afectiv, nu se traduce prin imagini reprezentative, adică printr-o redare iluzionistă a mediului înconjurător. În pictura lui Mircea Ionescu lumea este trăită, nu privită ; trecută prin proprie experiență.

Afectivitatea sa violentă l-a condus în mod obiectiv spre expresionismul romantic. Expresionism, din punct de vedere al gestului, al scriiturii penelului ; romantism din punct de vedere al atmosferei și al subiectului.

Privindu-i pinzele, se observă cu ușurință îndelunga exersare a mîinii pentru stabilirea traseelor. Hazardul, greșeala, abandonul nu există (cel puțin intenționat).

Formele și culorile nu scapă ochiului pentru a se plasa pe o orbită înțiplătoare. Dimpotrivă : frapează echilibrarea lor pe pînă, aranjamentul ierarhic al tuturor părților componente. Nu sînt compoziții integraliste, în care detaliul ar juca un rol secundar.

Senzația de șoc pe care o provoacă asupra privitorului se naște din doza bine calculat al accentelor și al ecranelor de culoare, al texturilor (în treacăt fie spus, abundența acestora în unele lucrări ca, de pildă, **Peisaj din Delta Dunării**, **Epava lui Santonio**, **Primăvara** ș.a.m.d. distruge tonusul compoziției) și al zonelor netede.

Referindu-ne tot la tiparul compozițional (întîlnim adeseori un prototip, rezultat al relației varietate-unitate), coordonata principală pe care se dezvoltă, pendulează între cele două contrarii : liniște-neliniște (**Grindul lupilor** și **Săgeata roșie** sau **Omagiu lui Charles Mingus** și **Zonă suavă**). Ar mai trebui amintită reușita încercare de a spori atmosfera unor compoziții prin extinderea rezonanței dominantei cromatice dincolo de marginile pinzei. Rama nu mai este o sincopă, ci face corp comun cu pictura (**Dimineața la Uzină**, **Midia sud**, **Briza sudului**, **Zonă suavă**). Considerațiile asupra expoziției de la Galeria „Orizont” trebuie desigur raportate doar la o parte din lucrări, presupunîndu-se de la bun început o selecție a selecției.

Ruxandra Garofeanu

Radio Televiziune

Micul ecran

La revedere!

● DUPĂ APROAPE UN AN DE ZILE, perioadă în care omuleții au fost în casele noastre în fiecare duminică după-amiază pe măsura televizorului, luptându-se din răsuputeri cu uriașii, cu șiretenia și răutatea acestora, cel mai lung serial urmărit de noi s-a încheiat fără un rezultat precis, fără o rezolvare cât de cât onorabilă.

Steve și camarazii săi au rămas tot în pădurea plină de capcane, nici n-au fost înghițiți de ea, dar nici nu și-au găsit liniștea atât de mult visată. Scurta întoarcere pe pământ a fost doar de ochii lumii, pentru că timpul în loc să se scurgă și pentru ei în mod normal a luat-o razna, înapoi. Plecați în anul 1970, ei se întorc în anul o mie opt sute și ceva. Ceea ce nu este de ici de colo. Oricum, acest serial-mamut trebuia să se încheie odată. Ultimele episoade deveniseră plicticoase. Lurcurile se repetau, nimic nou nu mai intervenea, iar fabulația exagerată nu prezenta nici un interes. Săptămîna trecută ne-a părăsit însă și arhitectul Vincent, cel care s-a zbatut cu folos să scape omenirea de ființe reci, fără inimă și sentimente.

După ce s-a bătut ca un leu, Vincent s-a despărțit de invidierii în cele mai bune condiții îmbrățișări, stringeri de mîini, urări de sănătate și de prosperitate. De acum încolo degetul mic nu va mai speria pe nimeni. Acest complex a fost depășit. Putem să ne întoarcem deci la treburile noastre, la emisiunile noastre. Și ca atare, ne întoarcem la emisiunea **lașul... pe adresa dvs.**, una din cele mai penibile producții ale televiziunii, datorate celor doi realizatori Tudor Vornicu și Marin Traian. De multă, de foarte multă vreme n-am mai asistat la un asemenea spectacol vulgar, sărac, lipsit de orice urmă de umor, greu, dificil de suportat pînă la capăt, o însăllare fără noimă a unor numere parcă atunci încropite.

Cîteva excepții (orchestra Operei de stat și încă puține alte momente onorabile) n-au putut salva acest prea lung spectacol lipsit de orice valențe artistice.

Greu de-nțeles cum de s-a reușit această „performanță” în care au fost angrenați atîția actori înzestrați, urmăriți de noi cu alte prilejuri în roluri mult mai fericite.

Radu Dumitru

„MUȘATINII”

ȘTIM că însemnau în vechime zlele petrecute în teatrul de pe colina atheniană, ce înălțare înfiorată a omului în contact cu rădăcinile mitice ale culturii sale. Trăim zile și ani în care sensibilitatea nouă românească s-a deschis avidă, receptivă la ceea ce îi oferă sursele culturii naționale. Cît timp trecutul unui popor nu este abolit, cît timp el este revivificat prin cuvîntul poeziei, prin imaginile artiștilor acel popor are un viitor. Nimeni mai adine decît Eminescu n-a înțeles rosturile estetice și înalt pedagogice ale proiecției trecutului într-o operă de artă, el care nazuia să construiască un vast epos istoric. Dar cum să faci prezente gesturile și cuvintele demult incremenite în legendă, chipurile atinse de paloarea veacurilor defuncte? Generații succesive de scriitori, artiști, istorici și dascăli s-au străduit să infuzeze o viață nouă acestor chipuri exemplare. Delavrancea și Xenopol, Iorga și Sadoveanu sint doar cîteva dintre aceștia. Alături de ei, după ei au fost însă atîți interpreți și animatori dintre care cel mai puțin însemnat nu e, fără îndoială, acel modest dascăl al primelor clase de școală, cel care pentru iniția oare ne-a zugrăvit în cuvînte, în fața ochilor noștri încintat-înfricoșați, tablourile roșii de sînge, pline de fapte de vitejie ale bățăliilor de apărare a țării.

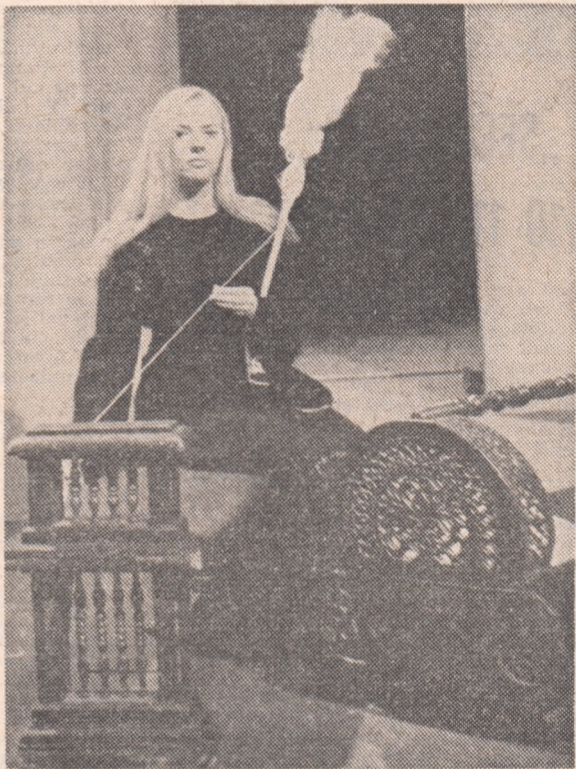
Prin cite filtre, mai apropiate, mai departate — lectură a după-amiczelor școarului, spectacol de teatru în interpretări diverse, de la amatorii stingaci, la marile nume ale scenei românești — ni s-a transmis trilogia lui Delavrancea! Nobilul patos al oratorului pus în slujba unei viziuni romantice se comunică pentru că opera aceasta are virtuți ce nu sint doar estetice. Un întreg etos național și-a găsit expresia în verbul dramaturgului.

În verb. A-i traduce însă într-un alt registru, acelu al televiziunii, constituită o experiență ce nu poate fi lipsită de învățămînte. N-am urmărit Mușatinii, desigur,

doar cu interesul celui care asistă la o experiență. Dar, pe măsură ce se desfășurau episoadele serialului, această transpunere într-un alt limbaj a ajuns să mă preocupe mai presus de orice.

Înainte de toate, ce satisfacție! Sorana Coroamă care, fără îndoială, are supremul merit al proiectării și construirii acestui serial, a știut să evite pericolele majore care-i pîndeau întreprinderea. Ea n-a căzut în cursa facilelor soluții ale filmelor de capă și spadă. Mușatinii nu sint o superproducție în care aventura își exercită tirania, nici o istorie romanțată. Nu sint însă nici teatru filmat, deși ideea serialului de televiziune a pornit de la aceea, inițială, a unui teatru-foilet. Tot ce ar fi putut să trădeze textul lui Delavrancea, degradîndu-l în vreun fel, a fost evitat. Exemplar respect al operei literare în care s-a intervenit doar pentru a asimila verbul dramatic unei alte modalități de expresie. Așadar, în Mușatinii nu avem o adaptare a trilogiei lui Delavrancea, ci o recompunere a dramelor, cu o rară fidelitate față de cuvînte, cu radicale intervenții în organizare (se respectă scrupulos ordinea cronologică a evenimentelor).

Textul este deci suport al unei gândiri rezizorale. Căci o asemenea gîndire a prezidat nu numai la organizarea tehnică a materialelor, ci, oarecum, la unificarea stilistică a celor trei opere ale lui Delavrancea. Autorii serialului pentru televiziune sint îndemnați, îndeobște, să urmeze panta lesnicioasă a minorei rezizente a publicului. Spectaculosul, aventura, pitorescul devin elementele de căpetenie în tumultul bățăliilor, în vinătoirile cu ciini și șoimi, în cavalcadele inevitabile. E mai greu să urmărești o idee. Or, serialul Mușatinilor este evident construit pe o idee, iar modul construcției este acela al unei tehnici a aluziilor. Ideia-axă este aceea a continuității istorice a poporului. Domnii se succed țara Moldovei rămîine. Trei generații închipuînd un ritm al evo-

Silvia Popovici în rolul OANA din serialul teatral al Televiziunii, „Mușatinii”

Telecinema

Decupînd la „Mantaua”

● N-AȘ INDRAZNI vreodată să ecranizez Mantaua nu pentru că aș crede în inferioritatea filmului față de literatură, ci fiindcă pur și simplu înaintea tuturor regizorilor și scenariștilor lumii această operație a făcut-o însuși Gogol, mai bine ca toți, mai halucinant ca oricine, mai cinematografic decît literatura N-aș îndrăzni să mai filmez Mantaua din cauză că acolo există recorduri de montaj panoramic și prim-planuri în fața cărora nu mai ai ce face, cum e această frază pe care îmi îngădui doar s-o decupezi și s-o numerotezi, ca în orice nevolnic scenariu rezizoral:

„(1) Chiar în ceasurile oînd cerul cenușiu al Petersburgului se întunerea de tot și (2) întregul neam funcționaresc și-a luat cina și s-a săturat, după leafă și poîă, (3) cînd toți se odihnesc după scîrțitul de peste zi al (4) penelor în cancelariile departamentelor (5) după alergătură, după tot felul de treburi personale și ale altora, pe care este de datoria lor să le facă, și mai cu seamă pe ale altora, pe care (6) cel ce-și caută singur de lucru și le ia pe cap — (7) ÎN SFÎRȘIT, (8) cînd funcționarii se grăbesc să se bucure de timpul liber. (9) unii mai dezghețați ducîndu-se la teatru. (10) alții tînuindu-se pe stradă după vreo pălărieuță, (11) unii petrecîndu-și seara făcînd curte vreunei fete drăguțe, steaua unui mic cerc de funcționari, (12) alții (și asta cel mai des) ducîndu-se PUR ȘI SIMPLU la vreun coleg care șade (13) în două odăite cu antret sau cu bucatărie, la etajul al treilea sau al patru-lea, (14) unde găsești cite un lucru cu pretenție de a fi la modă, (15) o lampă sau altceva care a costat o mulțime de sacrificii, renunțări la mîncare și la distracții, (16) INTR-UN CUVÎNT. (17) chiar atunci cînd toți funcționarii se împrăștiu prin micile apartamente ale prietenilor ca să joace whist, (18) să se certe, (19) să soarbă un pahar cu ceai, (20) să mîncească pesmeți de o copeică. (21) să pufoie din ciubuce și (22) să repete, în timp ce se împart cărțile, cancanuri aduse din lumea mare, iar (23) atunci cînd n-au despre ce vorbi să povestească iarăși și iarăși vechea anecdotă cu comandantul pieții căruia l se raportase că s-a tăat coada calului lui Falconet — (24) INTR-UN CUVÎNT. (25) chiar atunci cînd toată lumea căuta să se distreze, (26) Akaki Akakievici nu simțea nevoia nici unei distracții”.

Filmul acesta creînd suspensul sacru de groază și milă, ca nimeni altul, din cuvînt în cuvînt, din antret în antret, din etaj în etaj, sfișiat de urletul lui „în sfîrșit”, „într-un cuvînt” și „pur și simplu”, care proliferază în cea mai coerentă „sensation de folie” (cum ar cere Truffaut filmelor profund realiste), panoramicul acesta care transfigurează un jurnal de actualități al Petersburgului într-o metafizică explicație a inapetenței lui Akaki Akakievici pentru distracții — ar trebui să ne paralizeze ca o caracatiță și să ne interzică orice dorință împudică după o altă ecranizare. Filmul „Mantalei” are exact 130 de ani.

Radu Cosășu

luției istorice reprezintă oarecum trei epoci. Iată-l pe Ștefan, autocratul, stăpînul atotputernic chiar și atunci cînd geme din pricina neputințelor și necazurilor vîrstei. El este „împăratul”, „slăvitul”, „sfîntul”, prezentă luminoasă, tutelară, augustă, a cărei sacralitate îi înfioară de venerație pe fideli, de groază pe pușinii infideli. Fiul lui, Bogdan, nu are viitor tocmai pentru că este prelungirea brațului său. Reprezentînd un ev mediu românesc, Ștefan este domnul patriarhal, și tatăl prin excelență. După el, Ștefăniță închipuie vilvătăia, exacerbară individualismului în Renaștere, cel care vrea să surpe totul și să ridice totul de la început, care pune totul în discuție, pînă și autoritatea sacră a tronului lui Ștefan. În sfîrșit, Rareș este omul modern, cel care vrea să conducă împreună cu poporul, cel care urmărește lucid planuri economice și vrea să raționalizeze diplomația. În jurul celor trei Mușatini, doamnele, sfetnicii, boierii, toți urmează tiparul personajului-simbol. În mulcomeala, în demnitatea blindă, așezată a doamnei Maria recunoști grandoarea domnului Ștefan; doamna Tana, care-și otrăvește bărbatul, se modelează după acesta, iar Genunea îl urmează pe Rareș. Sorana Coroamă nu și-a urmărit ideea doar în profilarea personajelor, ci și în crearea atmosferei. Lumină de amurg, calm-somptuoasă în seriile corespunzătoare Apusului de soare, miez al zilei viפורos în Viforul, dimineată proaspătă în care purcezi la mari și noi fapte în Luceafărul.

EXCELENT alese, personajele acestui serial au alcătuit o echipă de înalță clasă. Domnii care coboa a din fresca Mușatinilor au efigii ce vor deveni mulă vreme obsesive pentru interpretii acestor roluri: Teofil Vilcu (Ștefan cel Mare) tit de cald-uman, a cărui amploare actoricească, ale cărui schimbări de ton revelează o incontestabilă prezență, George Motoi (Ștefăniță), care a reușit să dea nebănuite profunzimi unui rol de compoziție, în sfîrșit, Ștefan Iordache (Petru Rareș) izbutînd să fie tînarul naiv și bărbatul bine scotit. Doamnele și-au secundat domnii, una cu marea-și simplitate (Dina Cocea), alta cu

o rafinată notă de perversiune, unînd violența cu fragilitatea aparentă (Violeta Popescu), Valeria Seciu (Genunea), nerv. s-intelligentă, Violeta Andrei, de o elegantă plasticitate, Elena Amaria, cutremuătoare în bocetul ei de tragediană. Neuitată rămîne evoluția Silviei Popovici, în rolul pentru iniția oară, cred, realizat de una și aceeași persoană. Rolul, în această versiune, devine acela al unui patetic destin de femeie, de la puritatea copilăriei, într-o permanentă genuflexie în fața Tatălui, a Eroului, prin dușoia maternității frustrate, batjocorite prin explozia de demență, pînă la liniștea de dincolo de orice patimi a celei care a gustat din toate și nu mai rîvnește nimic, în elepciune de dincolo, apariție selenară. De la grația infantilă la această frumusețe astrală, Silvia Popovici întruchipează — într-un rol de maximă amploare a registrului — Femeia, ca o natură în diversele ei ipostaze.

Ar trebui să amintim, însă, pe toți cei care cu pasiune au participat la elaborarea acestui serial. Cîteva nume încă: Radu Beligan, care dozează rafinat umorul, înțelepciunea și devotamentul în rolul doctorului Șmil (acompaniat inteligent de Emerich Schäffer și Tudor I. Popa), Giurgiu, trecînd de la rolul bufonului în acela al țărănului credincios al lui Rareș, Mircea Albulescu în rolul lui Trotusanu. Dar pentru a transpune într-un alt limbaj trilogia lui Delavrancea, Sorana Coroamă a avut, desigur, dificultăți stilistice în domeniul decorului. Cu o voită rigoare care-i face cinste, ea s-a menținut în limitele unui decor-structură de teatru montat pe un platou. Foarte puține exteriore, utilizate doar pentru a încadra elemente subiective — rememorări, vise, fapte de imagine (o mențiune pentru acel frumos cal alb care evoluează cu atîta grație pe un cîmp de vis). În acest cadru sever îngustat rezizorarea a inserat o serie de rime plastice, de repetiții semnificative, structuri care organizează artistic întreg serialul.

Mușatinii, pe care o fericită inițiativă a Televiziunii române i-a oferit publicului, sint o operă de maturitate a acestei noi arte, ca și a celor care o propagă în țara noastră.

Nicolae Balotă

Ochiul magic

Dezbateri creatoare

in teatrele din țară

● Extinzându-și activitatea pe o arie din ce în ce mai amplă, A.T.M. caută să răspundă cu promptitudine și eficiență imperativelor actuale ale dezvoltării vieții noastre teatrale. În mai puțin de o lună, conducerea A.T.M. a organizat, cu sprijinul Uniunii sindicale de învățământ și cultură, o „masă rotundă” la Teatrul Tineretului din Piatra-Neamț (24 IV), alta la Teatrul „M. Eminescu” din Botoșani (5-6 mai — aici și cu sprijinul Consiliului județean de cultură și educație socialistă), prilejuri în intervalul cărora s-au desfășurat două acțiuni colective: Teatrului „Davila” din Pitești, în turneu la București, un colocviu colegial cu reprezentanții presei și alte personalități teatrale bucureștene (28 IV) la sfârșitul acestei săptămâni (13-14 V), sub egida aceleiași Asociații, în colaborare cu Consiliul de cultură și educație socialistă al județului Timiș, va avea loc la Timișoara o sesiune de comunicări pe tema Teatrului și cultură.

Dezbaterile suscitade de A.T.M., în teatrele din țară tind să depășească sfera formală, tind să sprijine și să stimuleze efectiv viața acestor colective. De fiecare dată, temele propuse de A.T.M. sînt axate pe problemele specifice teatrului respectiv. „Masa rotundă” de la Teatrul Tineretului din Piatra-Neamț s-a ocupat, de pildă, de relația Teatrului—public, problemă stringentă pentru un colectiv care evoluează în fața unui public ce se reînnoiește continuu pe măsură ce apar noi și noi obiective industriale.

Fluctuația obligă la un efort sporit pentru educarea, stragerea și cucerirea acestui spectator. După cum a reieșit din discuții, colectivul este preocupat de găsirea unor forme noi de permanențiere a relațiilor cu publicul și în același timp de autodepășire profesională, atât pe plan individual, cât și colectiv. Discuțiile s-au transformat într-o amplă dezbateri și au demonstrat că în rândurile colectivului de la Piatra-Neamț domnește un adevărat spirit de echipă și o sfîntă nemulțumire artistică, obligînd la perfecționarea

măestriei interpretative. Faptul a fost constatat de grupul de ziaristi și oameni de teatru bucureșteni și cu prilejul vizionării spectacolelor teatrului, vizionări premergătoare meselor rotunde.

Nu aceeași preocupare s-a reflectat, cu ocazia întâlnirii cu colectivul teatrului din Pitești, la încheierea turneului său bucureștean. Stimulați de atmosfera prietenească și deschisă în care s-au desfășurat schimburile de opinii, actorii și-au manifestat îngrijorarea față de simțitoarea scădere a propriei lor exigențe profesionale, datorată în bună parte numărului coplesitor de obiective propuse de teatru.

Sesizînd preocuparea majoră a trupelor piteștene conducerea A.T.M. a supus dezbaterii tema Profesionalitate și repertoriu. În urma discuțiilor, colectivul teatrului a fost sfătuit să reflecteze mai adînc asupra deficiențelor semnalate cu ocazia spectacolelor prezentate pe scenele bucureștene. Se pare că discuția purtată în incinta A.T.M. n-a rămas fără ecou. „Masa rotundă” organizată la Botoșani pe tema Dramaturgia originală

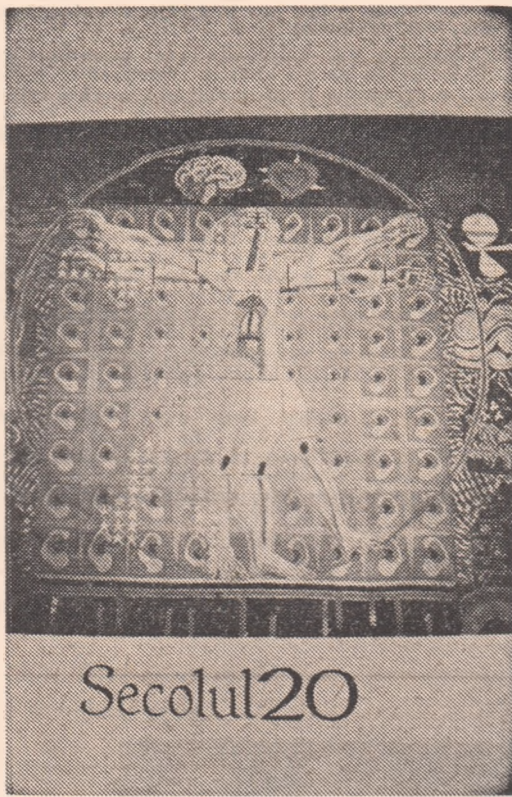
contemporană și repertoriul teatral a ridicat alte probleme în legătură cu particularitățile constituirii repertoriului unui teatru județean.

Actorii botoșeneni au semnalat faptul că întinderea programului repertorial (9 premiere cu un colectiv de 18 actori) se realizează în dauna calității spectacolelor. Vicepresedinta A.T.M., artistă emerită Dina Cocea, a făcut apel la calitățile care trebuie să caracterizeze profilul actorului contemporan — grijă pentru perfecționarea măiestriei, dăruire și pastune și, deosebit, respectul față de spectatorii săi.

Prin aceste confruntări critice deschise, A.T.M. a reușit să stabilească un nou raport între criticarii bucureșteni și colectivele teatrelor din provincie, să creeze un climat mai favorabil creației și dezvoltării artei interpretative românești.

I. A.

Revista revistelor

Secolul 20

„SECOLUL 20”

(nr. 10-11-12 — 1972)

● Insumînd peste 500 de pagini, acest număr triplu al mereu excelentei reviste „Secolul 20” este o veritabilă sinteză asupra unei probleme de cel mai acut interes pentru cultura contemporană: raportul dintre inedit și reluare în arta modernă sau, cu fericită formulare a publicației „Secolul XX, între livresc și originalitate”. Un material amplu, de o bogăție extraordinară, este prefațat prin remarcabile intervenții teoretice de către Dan Hăulică (Biblioteca — o fatalitate asumată), Theodor Enescu (Memoria figurativă), Ștefan Aug. Doinaș (Un epigonism major: traducerea imaginărilor), Edgar Papu (Ideea de „Reluare” în veacul nostru), Anatol Vieru (Artă, natură, metaartă) și Victor Ivanovici (Cartea ca simbol al vieții), cărora li se adaugă considerațiile lui Giancarlo Vigorelli (Dilemele mimetismului) și cele ale lui René Berger (Fenomen sau epifenomen?).

Universul imaginar al marilor creații moderne născute printr-o reluare în spiritul epocii noastre a operelor clasice este explorat prin traduceri de mari dimensiuni din James Joyce (fragment din Ulysses — cap. XIV —, în românește de Mircea Ivănescu), Hermann Broch (fragmente din Moartea lui Vergilius, traducere de Mihai Isbășescu), Gustave Flaubert (Correspondență și Dicționar de idei de-a gata, traduceri de Liliana Toța și Virgil Tănase), Paul Valéry (O seară cu domnul Teste, Caiete, Mon Faust, Prima lecție a cursului de poetică, Amatorul de poeme. Introducere la un dialog despre artă, în românește de Alexandru Băciu, Cornelia Ștefănescu, I. Igiroșianu, Alexandru Bucur, N. Argintescu-Amza, Geo Șerban, precum și cinci versiuni românești ale unui fragment din La jeune Parque datorate lui Ștefan Aug. Doinaș, Barbu Solacolu, Madeleine Fortunescu, Petre Solomon și Corneliu Belciugățeanu) și Picasso. Traducerile sînt însoțite de studii și articole exegetice semnate atât de autori străini de mare notorietate (J. G. Borges despre Flaubert, Marcel Raymond despre Paul Valéry, Alain despre „La jeune Parque”, Jules Supervielle, Léon Paul Fargue, T. S. Eliot despre Paul Valéry, Eugenio d'Ors despre Pablo Picasso), cât și de cunoscuți cercetători români (Andrei Brezlanu despre James Joyce, Mihai Isbășescu despre Hermann

Broch, Andrei Pleșu, Cornelia Ștefănescu, Irina Mavrodin, Virgil Tănase, Mircea Martin, N. I. Popa, Adriana Miteșcu și Ștefan Aug. Doinaș despre Valéry). Un bogat corp de reproduceri (Velásquez, Rembrandt, Delacroix, Manet, Cézanne, Van Gogh, Seurat, Vallotton, Derain, De Chirico, Duchamp, Picasso, Fontana, Del Pezzo, Saura, Sutherland, Guttuso, Grigorescu, Luchian, Petrașcu, Pallady) întregesc acest număr excepțional, conceput și realizat sub forma unei investigații în profunzime a uneia dintre cele mai tulburătoare trăsături ale artei contemporane.

L. M.

„Tomis”, nr. 5

● IATĂ CA, începînd cu nr. 5 (71) din 10 mai 1972, și revista constănteană „Tomis” s-a hotărît să urmeze exemplul acelor mensuale care, din dorința, mărturisită ori nu, de a deveni mai vii, mai la curent cu fenomenul cultural de imediată actualitate, și-au modificat periodicitatea, transformîndu-se în publicații bilunare (precum „Steaua”, „Convorbiri literare”, „Tomis” acum) sau chiar săptămînale („Orizont”).

O pagină inedită Panait Cerna (trei scrisori către V. Panaitescu, prieten brăilean al poetului, și poezia Glasul lui Adam — variantă), fragmentul de roman Intoarcerea la iubire de Radu Tudoran, versurile semnate de Mihail Sabin și Sorin Roșca (un debutant promițător), ca și Scurta itinerar românesc în Franța (autor Teofil Bălaj) pot constitui chiar și singure substanța unui număr reușit.

Al. Protopopescu își publică în continuare interesantul eseu intitulat Psihologismul feminin, V („Romanul psihologic masculin este cu precădere fenomenologic, vizînd echilibrul ideal al spiritului, cîtă vreme romanul feminin rămîne consecvent în țelurile sale organiciste...”). La cronică literară, M. Roznoveanu se declară în dezacord cu viziunea mai tuturor criticilor de pînă acum asupra operei lui Geo Bogza, propunînd în primul rînd o ingenioasă substituție de termeni: „jurnal literar” în locul atît de vehiculatului „reportaj”.

Se remarcă însă, răsfoind ediția de față, lipsa recenziilor, precum și a oricărui alt fel de comentariu la cartea curentă — fapt, după părerea noastră, în neconcordanță cu intenția de dinamizare a revistei.

S. M.

„Convorbiri literare”, nr. 9

Acest număr al bilunarului ieșean reunește câteva nume prestigioase. Aportul valoric este evident. Astfel, Tașcu Gheorghiu, pe mai mult de o pagină de revistă, traduce din opera fundamentală a lui Lautréamont, „Cinturii lui Maldoror”. Textul tradus este pe măsura sobrietății și a rafinamentului stilistic al autorului versiunii românești a „Ghepardului”. Un foarte avizat comentariu cu titlu de inițiere în opera și tulburătoarea biografie a lui Lautréamont însoțește traducerea: „De împrejurările morții lui Lautréamont — scrie T.G. — nu știm nimic. Această moarte [...] mărește miracolul în care se scaldă acest misterios destin”.

Constantin Noica își continuă ciclul O nouă pagină în istoria spiritului european, ocupîndu-se de personalitatea lui Teofil Coridaleu, ale cărui „Comentarii” — spune C. N. — „oricît de scolastice ar fi, sau tocmai de aceea, vin să pună cheia de boltă exegetice aristotelice...”.

Constantin Ciopraga publică eseuul Fantastul Heliade, din care reținem: „Deschis inovațiilor de ordin neologic, Heliade este un revoluționar al limbii poetice care-și compromite însă rezultatele prin exagerațiuni și extravagante”.

Revista publică literatură originală semnată de Constanța Buzea, Ben Corlaci, Radu Boreanu (versuri) și Sorin Titel (proză).

D. C.

● Un regal! un regal!
cazul Său pentru un regal!
sărga a doua și un
samsar pe străzi.

● Din ouăle găinii se
alese praful și plumberea,
deoarece căzu cloșcă de
la o înălțime prea mare.

● Capul plecat sabia
nu-l taie, ci îl așteaptă
să se-ntoarcă.

● Preconiza lichidarea
analfabetismului pe in-se-
rate.

● Pentru cei de jos
distanța pînă la vîrfurile
piramidei sociale se mă-
soară în tone.

● Omul prevăzător
stringe din răspuțeri bani
albi pentru zile negre, fo-
losîndu-se de menghină.

● „Locșitorul” este cel
care ține titularul în loc?

● Ce folos că zidurile
au urechi dacă nu le poț
urechea...

● Hipopotamul nu se
teme decît de hiperpota-
tam.

● Sinucigașul avea un
gît atît de solid și niste
picioare atît de firave,
încît, după ce se urcă,
pe scaun, își tăie funia.

● Știu că toamea e cel
mai bun bucătar, dar
prefer să-mi gătesc sin-
gur.

● Adaptarea plantelor
și animalelor la mediul
înconjurător se cheamă,
în ce ne privește, dalton-
ism.

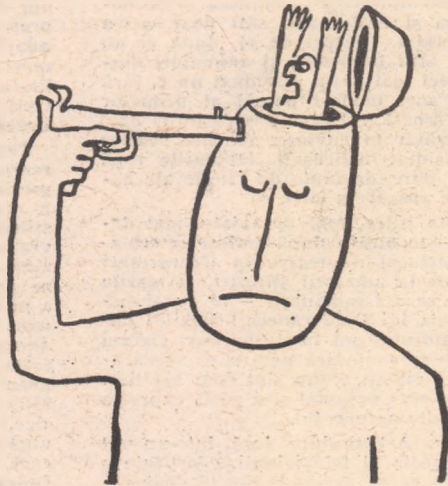
● Îi spunem „arbore
genealogic” și desi se insi-
neauază în atmosferă ca
o rădăcină.

● Arivistule, degeaba
urci și cobori pe clavia-
tură, pînă nu încrepești o
melodie!

● Bate-ți flul cît e cald.

● Coorb la coorb nu-și
scoate ochii.

Tudor VASILIU

Ion DOGAR-MARINESCU

Atelier literar

Poșta redacției

POEZIE

V. DRUMES : Ceva mai simplu, mai firesc, mai liric, în „Voi aștepta”, „Capcana”. Dar predomină încă lucrul „făcut”, efortul grafic, studiat, greoi.

IANUS BIFRONS : E mult adevăr în ce spuneți, exceptând „vinovăția generației noastre”, care — să nu uităm — l-a creat și educat, profesional și etic, de pildă, pe un P., asupra căruia — și, din fericire, nu e chiar singurul! — aveți în mare măsură dreptate. Problemele sînt, însă, prea vaste și delicate pentru a putea fi amănunțite aici. (Să vedem ce face și ce va face generația dvs., în condiții considerabil diferite). Versurile, pe aceeași linie, cu un plus, parcă („Zodie”, „Quijottiană”, „Drumuri”).

MARTIN LAVINIU : Sînt unele încercări de înnoire, dar pe o latură secundară și cu rezultate îndoielnice. Să sperăm că eforturile viitoare vor fi mai fructuoase.

ȘT. ABUL, GH. PARD : Am predat manuscrisele secției respective.

V. PAPINI : Din nou, lucruri interesante (mai ales, „Baladă la poalele muntelui”, „Înger cu strigăt de toamnă”, „Casă”) din care vom mai reproduce cîte ceva, așteptînd vești noi (poate, mai inseninate?).

T. BORȘA : Prezumții, suspiciuni maniacale și prea timpurii ifose.

L. IOVA : „Uvertură”, „Cuvîntul”, „Acordul”, „Tîrgul”, apoi (din ultimul plic) „Dragoste, frumoasei zile” — cu inegalități și șovăieli, reprezentă, totuși, jaloanele unui drum în sus. Frumoasă și scrisoarea (minus „oul la capac” care, mai ales seara, e cam indigest...). Regretăm, „Cîntec de leagăn” n-o mai avem.

MARINELLA U. MUREȘAN : Le-am predat secției respective.

D. V. VELIMAN : Lucruri pe linia știută („Jurămînt”, „Pe pămîntul”, „Și am hotărît”, „Uneori călătorească”), dar nu cumva asistăm la instalarea, pe nesimțite, a unei „benzi rulante”? Urări de bine pentru intențiile și planurile din scrisoare și mai ales pentru regăsirea drumului propriu „pe sub cer”.

C. BUICIUC : Confirmări și mai mult încă, mai ales în paginile care nu cedează jocului imediat, uneori facil, de imagini și truculențe metaforice („De bocet”, „Stea cu coadă”, „Garduri”, „Muzică”, „Din adînc”). Vom reproduce cîte ceva, așteptînd noi vești, între care și o prezentare (și o poză).

V. INSTELATU : E o îndemînare certă (cu damf argezean), cedînd adesea, din păcate, improvizatului ușuratei, comode, obligației de rimă, umpluturii. Dar sînt destule pagini infiripate, din care vom publica ceva („Omul”, „Ai mei”, „Căprioara”, „Olar”). Cine sînteți, de fapt?

DELAGLIE : Revedere plăcută. Promisiunile se vor îndeplini. Mai trimiteți-ne urgent un buchet, mai consistent, de texte, o mică prezentare și o poză.

Teo Negru („Nisip” III), Nestor Dial („Adolescenți”), Roșca Vasile Sică („Albastru”), Dobre I. Gheorghe, D. M. Nicoleta, Paul Blaga („Vama”, „Jocul plecării”), Doru Marcoci („Confesiunea”, „Zbor”), Liliانا T., A.L., Marian Constantinescu („Schiță de pastel matinal”), D. Virgil, Prund Stolnicu, Tudor Ioan, Valeriu Barbu, Liana Iotub, Simona Vlad („Marină”), Sergiu Lavriga (dar ortografia?), Iolanda T.: sînt unele semne, merită să stăruiți.

Mălăescu Maria, N. A. Ficu, R. T.-București, A. E. Darescu, Carmen Marina, Cecilia Bucur, N. Barbu, Romana R. Deladunăre, Ion Sălcuța, Sandu Victor, Aug. Vardar, Mereuță George, Gabriela Marcu, Aylema, Rodin Vladino, Etnoel Nicu, Matilda Drumeș, M. Marinescu, Nițu Cornelia, Nanciu Constantin, Izu Weinstein Tony, George Balcan, Const. Gh. Naidin, Stoicescu Marian, Lipsi Omen, Dan Dinescu, Marius Vișan, Mioara-Covasna, Dragu Constant, Simina, Sarinta Cortez, Roșca Alexandru, Pielmuși Elena, G. Bereș, Cernio, I.B.C.-Tr. Severin, Andra Mărgărint, Gelu Simion, Lorințiu Cleopatra, Amicer, Paul Popescu-Mugur, Rivanas (versuri și proză), Ionuț Cristache, Nona-Lucia Niculescu, G. Silaghi, P.C. 31, Claudiu Romescu (Roman Traian), Vasiliu St. Lucian, Jobe Botoșani, C.H.C.-Urziceni, Popescu Lucian, Mihail Gri-gore, Lia Adriana B.D., Robu Marius, Augustin Griuleț, Neluță Sekely, Darici, Poetul-Birlad, S. Ana, Dan Luca, N. Chirică, Florin Șimian, Artur C. Plehu, Fintănaru Dan, P. A., Lepa Maria, Teofil C., Toma Grigorie, Const. Bădiță-Polovragi, Olimpia Negru-Radu, Manafu M. Gh., Petrescu V. Ion, Șargă N.: compuneri mai mult sau mai puțin îngrijite, dar de nivel modest, fără calități deosebite.

Index

Mă rugam

Mă rugam de copaci
să-l oprească
și copacii hohotind
în frunzele însingerate
de septembrie...
Mă rugam potecilor
să mi-l întoarcă
și potecile cu mai albastre
săruturi pecetluindu-i nerepetarea
O, scapă mă de pădurile
impletite pe urma-i
o, scapă-mă inimă de poteci
o, dă-mi cimpia
pe care l-am rătăcit
cite puțin
cite încet
în nu mai știu ce tăcere.

NADIA DUMITRU

Desen de Vlad GABRIELESCU

Baladă

Ioane trecător frumos
prin poarta de putere a muntelui
Ioane călăreț
ce-l dor coastele calului
în călcie
Ioane șef de noapte
purtată ca mantie
ne acoperi
sau ne dăruie gînd
Ioane frate de singe
oasele tale
le-am pierdut pe drumuri
și căutăm acum copacii
ce-au răsărit din ele
poate mai recunoaștem țînutul.

ROMEO NADĂȘAN

Cîntec

pentru Mary Ben

Trece printre noi un riu de smoolă
unora le-ajunge pînă la glezne
altora pînă la brîu, pînă la gît,
rînilor ascunse-n unde cînd încep să doară
te strigăm frumos,
te strigăm urît,
Mary Ben, Mary Ben,
iubită noastră cea de toate zilele
e ora la care trebuie să ni te arăți
și tu te arăți:
întotdeauna cruce,
întotdeauna măr,
întotdeauna sabie,
întotdeauna rai,
întotdeauna înger,
întotdeauna șarpe,
niciodată femeie-femeie,
dar îți simțim parfumul și muzica de harpe
cînd ne atingi timpanele, nările, pleoapele,
unii te dorim, păcătoșii te dorim
ucigîndu-ne aproapele
fericiți cînd ni te-arăți
niciodată întreagă
întotdeauna împărțită în părți:
ochii luna și soarele sfînt,
zîmbetul ziuă,
încruntarea noaptea,
niciodată femeie-femeie
Mary Ben, Mary Ben,
întotdeauna colț de vis, colț de pămînt.

TUDOR CERNAUȚEANU

Să nu lași

Să nu lași să fugă din tine
primăvara
iar dacă răzbate în piept
gata să-ți rupă sternalul
vino în brațele mele
s-o string și s-o mîngîi
iar dacă totuși va învinge
nu va avea unde să codă
decît în sufletul meu.

MIRCEA MUREȘAN

Trei sfaturi întru reușita cetățeanului american

Bate și își se va deschide
ospitalier ușa bunăstării
ori, în expectativă, apetitul
de a intra cu o armă în mînă
în centrul spinoasei probleme,
spre a ciocni un pahar cu edili
acestei inexpugnabile fortărețe
și a da mîna cu propria ta șansă
puțin forțată pe alocuri dar
cu nimic mai puțin onorabilă
ca starea de sărăcie deschisă.

Cere și își se va da cel mai prețios stat
pe care însușindu-l vei face carieră
astfel, ca la rîndul tău
să poți da sfaturi pe măsura
nevoii stricte a celui care cere;
A mai fost un cerșetor în oraș
dar a murit milionar
spre buna vinzare a ziarelor de seară
și stupefacția tuturor celor
ce cred că moartea e un pas ilegal
ori numai o înlesnire
oferită săracilor în exclusivitate.

Muncește și vei avea
dacă nu o religie,
cel puțin o catedrală proprie
și mînă de lucru — întinsă
pe la mai toate porțile
orașului gigant — gata
să lucreze în trei schimburi
și fără week-end de frică
supercerșetorului electronic
ce va fi fost deoia testat
în vîzul orbilor străzii
și-a tuturor celor
ce-și mai cîștigă încă paraua
cu mijloace tradiționale
ca-n vremuri de duioasă memorie,
ca înaintea războiului din Vietnam.

TEODOR VASILACHE

Aproape erotică

Zadarnice zăpezi imi ning pieziș plecarea
Cînd fără urme drumu-mi se scurge-n
început
Și-n scurtele răgazuri mă modelez în lut
Pierzîndu-mă-n rîspintii să-ti umilesc
uitarea.

Dar dacă-n blestemata beție de hașis
Se-aud, pentru iubire cum plîng în noaptea
cîinii,
Văd singele cărînd spre-ncheietura mîinii
O dureroasă loame de tăiș.

DAN MIRCAN

Dorință

Mi-e dor de un cîntec șoptit
acolo la marginea Mioritei
să rămîn ușor
în fața oglinzilor lumii.

Mi-e dor de cîntecul
adînc izvorit
poate din orgile stalactitelor
și-adus la lumină
de umbletul apei.

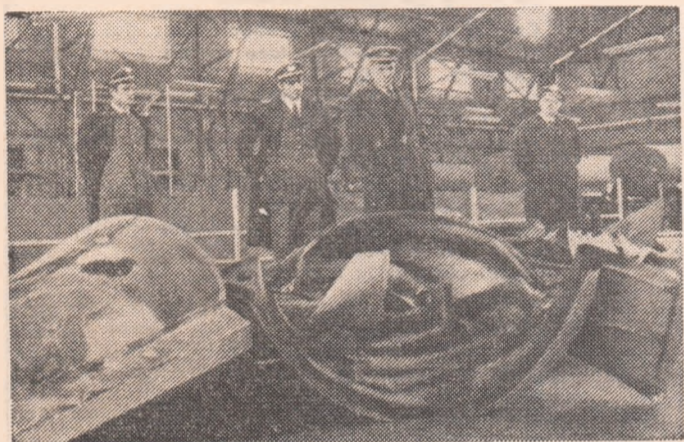
Mi-e dor de cîntecul
plaiului de unde
în fiecare dimineață
izvoaște
ciocirlia și curcubeul.

EMIL OANĂ

400 de zile și nopți la Cannes

Cadre din filmul premiat „AFACEREA MATTEI“. Enrico Mattei (actorul Gian Maria Volonte) se suie în avionul său pentru a zbura din Sicilia la Milano.

Un act misterios de sabotaj a provocat prăbușirea avionului, ale cărui rămășițe sînt examinate, zadarnic, de experți. Asasinii lui Enrico Mattei rămîn nedescoperiți

Scenă din filmul britanic „Abatorul nr. 5“

Cadru din filmul lui Hitchcock, „Frenezic“

Frații Marx în comedia „O noapte la Operă“ (în dreapta Groucho Marx)

ANUL ACESTA am avut parte la Cannes de un festival „obișnuit“; timp de două săptămîni, în întinericul a o sută de săli de toate dimensiunile, gurile aparatelor de proiecție au vărsat torente de lumină, zi și noapte, fără oprire. Puse unul peste altul, spectacolele festivalurilor ce au avut loc în 26 de ani dau 400 de zile și nopți de proiecții neîntrerupte. Ce putere ocultă atrage 20.000 de enoriași, din cele patru vinturi, veniți să se înfrupte la acest festin cinematografic, îmbogățit în mai 1972 cu Festivalul reportajelor de televiziune și Tîrgul mini-casetelor adaptabile la un simplu televizor? De epoca mini-casetelor cu imagini ne-a apropiat cu un pas și filmul lui Elia Kazan, **Vizitatorii**. Cu scenariul scris de fiu, turnat de tată, în familie, cu un aparat personal de 16 mm și cu actori necunoscuți, **Vizitatorii** descriu întâlnirea de „curtoazie“ pe care doi foști soldați condamnați pentru crime de război o au cu camaradul lor care i-a denunțat odinioară. Straniu e destinul acestui mare artist vizionar, premergător al erei cînd vom face filme adevărate, acasă și la birou. Douăzeci de ani după **Viva Zapata**, **Vizitatorii** ne arată că jungla cinematografică nu cunoaște nici o lege, criteriile după care ajungi să faci un film n-au nici o legătură cu arta. Deși e regizorul de film și teatru cel mai prestigios al Americii, deși e nașul cîtorva mari actori din zilele noastre, și chiar scriitor, autor al două best-sellers din ultimii 10 ani, Elia Kazan nu a reușit să găsească un comanditar pentru filmul său „anti-american“, poate și din cauza Vietnamului, și poate pentru că amintește o anumită perioadă de delațune din istoria Hollywood-ului din anii 1950. Oricum, filmul lui Kazan n-a fost premiat... Noaptea, mincînd plăcîntă pe faleză, vedem în largul mării luminile „ferice“ ale unei flote de război americane, în radă la Cannes.

În era mini-casetelor t.v., cînd fiecare dintre noi vom avea o cinematecă personală, filmele lui Fellini se vor vinde ca piinea caldă. Atunci toți cei care vor voi să devină regizori de film adevărat vor trebui să învețe să lucreze după modele, prîvind de sute de ori același film, pînă vor ajunge să-l stăpînească schema interioară, a organizării vizuale, schimburile intersemiologice, rimele plastice, dialectizarea semnificațiilor; toți aceia vor trebui să studieze cu amănunțire filmul **Roma** pe care l-am văzut pentru prima oară, aici, la Cannes. Cu un subiect bun pentru o compoziție școlară, Fellini a scris un testament cinematografic frumos ca un requiem despre o țară, un oraș, un om, el însuși, Fellini. Ne-am gîndit vreodată ce l-o fi apucat că de la **La Strada** încoace, trecînd prin **8½**, **Satyricon** și **Clovnii**, Fellini își tot face testamente? De această dată testamentul lui Fellini era hors-concours.

În ultima seară după împărțirea premiilor a fost proiectat ultimul film al lui Hitchcock, **Frenezic** — un dram de comedie neașteptat, adăugat unei capodopere de suspense. Peste omulețul care apare citeva secunde în fiecare dintre filmele sale au trecut de cînd gîndește intens fiecare cadru din care mitul se naște prin telescopaj din direcția opusă aceleia spre care ți se îndreaptă mintea? 50 de ani de cînd face această meserie, două războaie, două patrii și o sută de filme.

MARELE PREMIU a fost acordat anul acesta, ex-aequo, italienilor: **Afacerea Mattei** de Francesco Rossi și **Clasa muncitoare merge în rai** de Elio Petri — capodopere amîndouă și analize marxiste în imagini. Sursele **Afacerii Mattei** pot fi găsite, în filmografia lui Rossi, tocmai în **Salvatore Giuliano**. Și în **Afacerea Valpreda**, din realitate. Elio Petri a mai luat un premiu la Cannes, acum doi ani, cu **Ancheta asupra unui cetățean aflat în afara oricărei bănuielei**, film în care juca, la fel ca și în cele două mari premii de azi, Gian Maria Volonte, banditul fioros din **Pentru un pumn de dolari**. Să luăm aminte: toată lumea știe că Volonte e comunist. Anul trecut toată lumea a sperat degeaba să i se acorde marele premiu de interpretare pentru **Sacco și Vanzetti**. Acum a fost găsită o soluție: cu ocazia marelui premiu, numele lui Volonte e pronunțat în verdict, fără a apărea oficial în palmares.

Așteptîndu-l pe Godard care își bate joc sincer de toată lumea, de vreo cinci ani încoace, neuitînd însă să folosească tertipurile la modă, inclusiv re-

D. Banionis, interpretul principal din filmul „Solaris“, regizat de Tarkovski

clama științifică pentru a-și produce filmele care, în termen de spectator tradițional sînt niște „porcării îngrozitoare“, iar în termenii de teoria comunicației, folosînd coduri în elese de tineii spectatori, sînt „geniale“, francezii și-au acordat un premiu de interpretare, actorului descoperit de Godard și folosit pentru prima oară în **Week-end**: Jean Yanne (**Nu vom îmbătrîni împreună**, filmul lui Maurice Pialot). Robert Altman a introdus la Cannes, împreună cu Skolimovski și Polanski, moda regizorilor în deplasare. Altman, reprezentînd Irlanda, a smuls un premiu de interpretare feminin pentru Suzannah York jucînd în filmul **Imagini**. Skolimovski și Polanski n-au luat nimic, unul reprezentînd Germania Federală și celălalt Anglia.

Regizorul Andrei Tarkovski a primit Marele premiu al juriului pentru **Solaris**. Asemeni inimii lui Eisenstein odinioară pe înălțimi cu **Ivan cel Groaznic**, inima lui Tarkovski se înalță la cer cu **Solaris**. Direcțiile sînt opuse, căci **Solaris** e un film științifico-fantastic, dar semnificația e aceeași.

Pe pămînt, la Cannes am putea să ne întrebăm care e motivul obsesiei lui Miklos Jancso. De la **Sărmanii flăcăi**, toate filmele sale sînt variații muzicale pe o temă dată, ca și ultimul, **Psalm roșu** (Premiul de regie). Am putea să ne neliniștim întrebîndu-ne ce reprezintă Marele premiu în comparație cu Premiul pentru regie. E simplu. Regizorul care a primit Marele premiu a adus o contribuție în plus, în afara meseriei sale propriu-zise.

În schimb, e sigur că ne-am neliniștit din cauza înghesuiei din seara cînd s-au acordat premiile, din cauza muzicii prost sincronizate cu cortina, sau a regizorilor care înădușiți de săriturile peste bănci se împiedicau și alunecau în fața juriului. Dar publicul ridea, în montaj paralel, de Groucho Marx prezent în sală și care făcea giumbușlucuri cu trabucul. Cel mai mare festival al filmului a luat sfîrșit într-o debandadă generală, nu fără a se remarca prezența unui capitol special din cadrul celor Cincispezece zile ale realizatorilor — Zilele cinematografului feminin (aici a fost prezent și filmul românesc **Serata** al regizoarei Malvina Urșianu).

Cannes, cel mai mare festival cinematografic din lume, a fost deschis cu un film de Lelouch, considerat în unanimitate criticabil și nedemn de criticii prezenți; atît de nedemn încît autorul lui, asăzi milionar, a decis să deschidă aici, la Cannes, un nou Institut de înalte studii cinematografice, pentru a concura vechiul I.D.E.C., pe care el îl consideră demodat.

Nicolae Oprețescu

Cannes, mai 1972

Meridiane

Barrault la... interogatoriu

● Jean-Louis Barrault, care, fără să neglijeze nici una din formele teatrului de avangardă, a condus pînă la evenimentele din mai 1968 Théâtre de France și despre a căruia tinerete spirituală s-a vorbit ani și ani de zile, și-a publicat (la „Seuil”) primul volum de memorii: **AMINTIRI PENTRU MIINE**. Cartea a apărut paralel cu o nouă ediție din **PONEREA IN SCENĂ A FEDREI**. Cele două prezente în librărie ale lui Barrault au înlesnit suplimentului literar al ziarului „Figaro” prilejul unui interviu circular cu marele om de teatru: e o iscusință relativ recentă a presei pariziene — aceea de a desfolia o conștiință artistică, punind-o în situația de a răspunde nu ca pînă acum unui singur interlocutor, ci mai multora, care-i adresează întrebări foarte diferite și nu numai o dată dificile. Prin fata acestor tribunale de cultivat curiozitatea și inteligența, pe care le-a născocit „Le Figaro Littéraire”, au trecut pînă acum personalități ca Marcel Jouhandeau, Nathalie Sarraute, Michel Butor, Hervé Bazin. Agilitatea minții și pasiunea pentru teatru a lui Jean-Louis Barrault răspunde întrebărilor puse de Eugen Ionescu, Darius Milhaud, Edgar Faure, Maurice Béjart, Jean Dutourd, Madeleine Renaud ș.a. Eugen Ionescu îl întreabă: „Iubești teatrul?”, iar Barrault răspunde: „Văd ochii încrețindu-ți-se de o simpatie malitioasă. Cum nu am talentul tău, ca să răspund printr-o formulare din domeniul absurdului, încerc a-ți răspunde cu vocea sincerității. Bineînțeles că iu-

besc teatrul. îl iubesc în totalitatea sa. El a fost pentru mine alegerea, viața. Când n-oi mai fi în măsură decît să mătur scena, tot îl voi iubi. El este mediul meu, teritoriul meu. Mi-i drag teatrul așa cum mi-i drag păsărilor cuibul lor. Păsările zboară în toate părțile adunînd râmurele și a-

Jean-Louis Barrault

duc râmurelele acestea la ele în cuib. Viața mea este făcută să străbat lumea ca să aduc râmurele pe cei 100 m² ai scenei. Mai mult, mi-i drag să întilnesc oameni și deci mă strădun să mă duc în împinarea lor. Da, iubesc teatrul. Și sper că răspunsurile ce le voi da altor întrebări au s-o dovedescă. Spațiul nu ne îngăduie însă a-i urmări promisiunea și — în continuare — interogatoriul: a fost chestionat de 12 persoane! Parafrazindu-l, vom încheia însă cu vorbele proprii sale prudente: „Dacă nu luăm aminte, personajul nostru o să sfinșească prin a ne devora”.

Carnetele lui Montherlant

● După carnetele anilor 1958—1964, adunate sub titlul **VA JOUER AVEC**

CETTE **POUSSIÈRE**, Henry de Montherlant publică sub titlul **LA MAREE DU SOIR** carnetele anilor 1968—1971 și le adaugă o serie de însemnări asupra teatrului **TRAGEDIA FĂRĂ MASCA**. Numele său a putut fi întilnit în ultimii ani cu asiduitate. Afirmările sale, de la cele mai paradoxale la cele mai extravagante, au constituit prilej de comentarii noi și de elogi neprecupețite. „Cine e mare — și-a îngăduit el să afirme — are dreptul de a fi ridicol”. Montherlant e sigur că, spunînd-o, nu va ajunge niciodată de hazul cuiva. Cu toate că sinceritățile lui au multă dezinvoltură: „Am fost mai întîi un om al plăcerii, după aceea un creator literar și după aceea nimic”. Și, totuși, bravada aceasta își are bemoșii ei, cînd cititorii fideli ai lui Montherlant întilnesc mai departe, în paginile lui, o altă mărturisire: „Ar trebui să nu există altundeva decît înaintea filei albe, căci cu adevărat pură e numai ea”. Oare să plece de aici înțelesul acestei... tragedii fără mască? Sau e vorba de o mască în plus?

Semicentenarul Teatrului Maiakovski

● Teatrul **VLADIMIR MAIAKOVSKI** din Moscova, care se numește astfel numai din 1954 și care la fondarea lui au participat Vsevolod Meyerhold, Alexei D'koi, Alexei Popov, Andrei Lobanov și alții. În timpul războiului, conducerea sa a fost încredințată lui Nikolai Oklopkov, care i-a dat un mare prestigiu, iar din 1967 — cînd Oklopkov murea — succesul său, Andrei Goncarov, a căutat să adauge gloriei și triumfurilor teatrului noi succese. La sărbătorirea celor 50 de ani de existență, **TEATRUL MAIAKOVSKI** cinstește (odată cu anii gloriei sale) memoria unui poet a cărui operă se confundă pînă la un punct cu însăși ideea de revoluție. Să nu uităm că în 1922 Maiakovski publică — în afară de culegerea de versuri **LIRICA** — poezia **Sedintă-lăii** și că în același an se nasc revistele **Tinăra Gardă** și **Octombrie**.

O conferință despre exilatul de la Tomis

● Prezentat de către președintele societății „Ovidianum”, N. I. Barbu — profesorul Luigi Alfonsi de la universitatea din Pavia, unul dintre latinistii notorii contemporani, a dezvoltat la Biblioteca italiană din București subiectul „Tristia și Epistolele din Pontul Euxin”. Făcînd o paralelă cu elegiile lui Catul și Propertiu — Alfonsi crede că exilatul de la Tomis, prin temperamentul său diferit, și-a dezvoltat calitățile de croniclear burlesc, avînd un gust deosebit pentru aspectele lumii exterioare. Desigur, Ovidiu se încredea în simțuri și în psihologie, dar nu putem împărtăși opinia lui Bois-sier că prin mobilitatea lui poetică e mai aproape de profilul italian decît de cel roman.

Regizorul Strehler laureat cu „Premiul Goethe”

● Fundația „Friederich von Stein” din Hamburg, condusă de profesorul Herbert Weichmann, a acordat Premiul Goethe 1972 lui G. Strehler, personalitate de talie europeană, ca o recunoaștere a calităților sale deosebite de regizor și deosebit pentru contribuția la interpretarea operei lui Brecht.

În prezent Strehler e angajat la „Scala” din Milano unde pregătește „Răpirea din Serai” de Mozart, cu care se va închide stagiunea 1971—72.

„Il giornale dei poeti” la două decenii

● Înființată acum aproape două decenii în timpul Congresului internațional de poezie de la Venetia, revista romană „Il giornale dei poeti” condusă de Edvige Rosce Gorini, a publicat de-a lungul anilor o seamă de poezii reprezentative ai epocii noastre, printre care Pablo Neruda, Adriano Grande, Pierre Emmanuel, Alfonso Gatto, Elisabeta Bagriana etc. un

adevărat cor a cărui difonie variată a însemnat un pas înainte în progresul liricii contemporane.

Numărul aniversar din 1972 publică o poezie inédită de Werner Heiderstam, scriitorul suedez laureat cu Premiul Nobel în 1916 poezie bogată în semnificații, scrisă acum un secol Retinem de asemenea, traducerea în italiană a poeziei „Insula lui Ovidiu” de poetul Cicerone Theodorescu.

Paginile de seară ale lui Mauriac

● Postum vede lumina tiparului ultima carte — neterminată — a lui François Mauriac, intitulată **MALTAVERNE**. Ultimele două pagini le-a dictat la mașină, soției sale în ultimele ore ale vieții, el care scria de mîna. Un roman către care l-au împins pe de parte succesul obținut, poate, cu **UN ADOLESCENT DE ALTADATA** (scris în 3 luni, la vîrsta de 92 de ani și vîndut în 200.000 exemplare), iar pe de altă parte neliniștea dorință de a spune încă o dată ceea ce gîndește, ceea ce crede, ceea ce a simțit, ceea ce a înțeles. Viața e o lectură dificilă, nimic nu se poate memora perfect, nimic nu se înțelege o dată pentru totdeauna. Cu **MALTAVERNE** se conturează un testament literar, un fel de carte a adevărilor lui Mauriac despre Mauriac și despre ideile între poezia cărora el și-a risipit interogația și atențiile. „Această istorioară, — comenta Robert Kanters — alcătuită din amintiri și năzuințe, însă pe care bătrînul încerca din răspuneri și cu toată credința lui să le trimită să voiajeze în lume, capătă numai decît valoarea unei rugăciuni. Nimeni, vreodată, nu va putea citi cele câteva capitole din **MALTAVERNE** fără a reflecta că ele s-au născut la marea extremitate a unei opere și a unei vieți, iar ultimele două pagini — zice-se — chiar cu prețul celei din urmă suflări și că ele ne lasă, dincolo de sensul imediat, debarcați pe țărîmurile misterului”.

În legătură cu anonimii Enciclopediei

● **ESSAYS ON THE ENCYCLOPÉDIE OF DIDEROT AND D'ALEMBERT** se intitulează cartea lui John Lough, cunoscut dintr-o seamă de studii despre Enciclopedie și enciclopediști.

Printre altele, el face o descriere bibliografică foarte minuțioasă a diferitelor ediții franceze ale Enciclopediei, de la aceea apărută la Paris (1751 — 1772) pînă la ediția lui Iverdon (1770 — 1780), „L'Esprit de l'Encyclopédie” (1768) și „Istoria generală a dogmelor și a opiniilor filozofice din cele mai vechi timpuri pînă în zilele noastre” (1769). Apoi Lough se ocupă de istoria reeditării de la Geneva. Numeroase documente originale sînt reproduse, dintre care unele inedite. Din acestea reiese că guvernul francez, instigat de biserica romană, a făcut tot posibilul să împiedice reimprimarea Dicționarului și răspîndirea lui în Europa.

John Lough prospectează într-un capitol pădurea virgină a anonimilor Enciclopediei, punînd în corelație articolele asemănate cu cele semnate, care pot fi de același autor. Astfel putem face un inventar sistematic și complet al articolelor anonime ale lui D'Alembert. An-heta lui Lough arată că, codirectorul Enciclopediei a acceptat chiar — contrar lui Diderot — să participe la „Supliment”, iar între 1776 — 1777 se interesa cu Suazd și Confortat de proiectele Panckoucke.

Ultimul capitol al cărții e consacrat articolului „Autorité politique”. Atribuirea lui a fost mult timp problematică. John Lough aduce mărturia lui Toussaint care reneagă în mod public paternitatea sa în „Gazette litteraire de Berlin”. Principiile directorilor ale articolului nu vin din „Traité du pouvoir des voix de la Grande Bretagne”, cum afirmă teuziți, ci din „Traité des droits de la Reine”, lucrare imprimată în 1687 din ordinul lui Ludovic al XIV-lea.

Patru apendice și un index îmbogățesc substanțial prețiosul studiu sociologic întreprins în jurul Enciclopediei.

La Nisa, strada Panait Istrati

● La Palatul expozițiilor din Nisa s-a desfășurat cel de al IV-lea Festival internațional al cărții (între 17 și 25 mai) și cel de al XIX-lea Congres internațional al editorilor.

În acest cadru, s-a deschis, la Galerie de Pouchette, expoziția „Viața și opera lui Panait Istrati”. De asemenea, a avut loc ceremonia dezvelirii plăcii pe strada din Nisa care poartă — începînd de vineri 19 mai — numele scriitorului român.

„Pieta” mutilată

Capodopera lui Michelangelo, „Pieta”, aflată în basilica San Pietro din Cetatea Vaticanului, a fost mutilată de un tînăr geolog din Sidney (Australia) în după amiaza zilei de sîmbătă 21 mai.

Inarmat cu un lung ciocan de oțel, autorul acestui act de vandalism — probabil dement — a rupt brațul sting și a distrus fața Madonei. Cioburile de marmură au fost adunate cu grijă, dar artiștii consultați au ajuns la concluzia că refacerea grupului statuar nu mai este posibilă.

În prima fotografie, „Pieta” așa cum arăta înaintea atentatului. În cea de-a doua, Madona desfigurată și cu brațul sting rupt.

Întâlnire cu GOFFREDO PARISE

Villa d'Este, tradițional obiectiv pentru vizitatorii Romei

Fănuș Neagu, de necaz...

„Marele șef al „clanului“ de dincolo de Grant, suporterul șef al „Realului“ din Giulești, tocmai de astă-dată declară forfait. Fiți fără grijă, voi, microbiști! Fiul (astăzi) rătăcitor al sportului cel mai iubit se va întoarce, și, lărași, din lira-i de argint vor răsună, când grave, când imbletoare, cu iz de tămioasă, frumoasele-i ode închinare regelui sporturilor: **Fotbalul.**

Dar, astăzi, la citeva zile după a doua și trista eliminare dintr-o competiție internațională, îi revine suplinitorului misiunea de a puncta, în citeva rinduri, de nimeni dorite eșecuri ale tricolorilor. Firește, cauzele sînt destule. Am fi mers și noi în Belgia dacă:

— la Budapesta ar fi jucat Neagu (măcar după pauză: bătăios, „om de gol“, el ne-a lipsit enorm în acel meci).

— la București, tot același Neagu și Lucescu ar fi fost introduși în teren mai devreme, dacă nu chiar de la început;

— la Belgrad, Tamango, ca și în partida de la București, n-ar fi fost (da, da, acesta-i adevărul) timorat, căci ce altceva poți crede cînd în poartă, țintuîți între bare, sta acela pe care nîcînd nu-l vedeam decît dominînd careul și ridiculizîndu-și adversarii, cu siguranța-i binecunoscută.

Nu trebuie uitate, de asemenea, „arbitrajele minune“ cu care ne-au proccupat acești așa-ziși cavaleri ai fluietului, care se numesc: Smith, Tschenscher, Mihas. Și, totuși, cauza majoră care a determinat acest eșec din tripla partidă cu reprezentativa Ungariei a fost, cred, insuficiența pregătire fizică a jucătorilor noștri. Astăzi, deși fotbalul mai este un joc, nu mai este tratat ca atare, ca un amuzament, și un mijloc de destindere. Fotbaliștii noștri trebuie să înțeleagă că pregătirea fizică este predominantă, este cheia succeselor atît de dorite de noi toți. Desigur, cu puțină șansă, poate am fi învins. Dar, de ce, cînd avem jucători atît de talentați ca Dumitru, Dobrin, Iordănescu, Răducanu, Dinu și alții, să așteptăm totul de la hazard? Tricolori! Vreți un singur exemplu de fotbalist total? Iată-l: Netzer (numele cred că spune totul).

Și acum — din nou în actualitate — campionatul. Lupta din frunte se menține strînsă, și dacă „bătrîna doamnă“ este, încă, pe primul loc, „Prințul din Trivale“ — Dobrin, care ieri nu a jucat, va da, cred, lovitură în etapa viitoare, urcîndu-și echipa pe prima treaptă a clasamentului. La polul opus, situația s-a complicat prin jocul rezultatelor. Echipa din „dulce Tîrg al Ieșilor“ alunecă spre fatidicul loc 13.

Dinamo, Rapid, Steaua? Batacliu și ceilalți „cadeți“ ai lui Dinamo au învins U.T.A. (!?!). Neagu confirmă forma bună în care se află. Cit despre Steaua, „strălucește“ și nu prea. Dacă ne ducem cu gîndul la locurile ocupate de cele trei team-uri în clasament, vedem, într-adevăr, o „aurea mediocritas“...

Interim

Alexandru Balaci

Roma, mai 1972

L-am cunoscut pe Goffredo Parise după ce terminasem de tradus pentru Editura Univers tulburătoarea sa carte, *Crematoriul din Viena*. L-am întîlnit în casa lui romană din Via Camiluccia și am vorbit îndelung sub un tablou de Renato Guttuso.

Era invitat și Giorgio Bassani (ce ulutor seamănă cu Vladimir Streinu!), foarte interesat desigur de fenomenul literar, dar și de problemele ecologice în calitatea lui de președinte al Societății italiene de apărarea naturii. Am vorbit mult despre ultimul paradis ecologic, european, Delta Dunării, pe care cei doi scriitori italieni doresc să o cunoască, invîdiindu-i pentru atingerea acestor zone edenice pe Pier Paolo Pasolini și Alberto Moravia. Goffredo Parise, „subiectul“ meu din acea zi de ploaie absolută într-o Romă neverosimilă, se agita mereu neliniștit în orizontul camerei care nu-l putea cuprinde. Așa cum l-am cunoscut, el aspiră mereu spre alte ceruri.

● **IN URMA CU UNSPREZECE ANI**, Goffredo Parise putea să răspundă sec unor întrebări adresate de Elio Filippo Accrocca care pregătea un masiv volum de Portrete de scriitori (Ritratti su misura) o temerară încercare de a întocmi un repertoriu contemporan al numelor celor mai calificate sau mai promițătoare din cultură, o primă, vastă panoramă a complexei suprastructuri italiene de după cel de al doilea război mondial.

Răspunsurile lui Parise, consemnate fidel de Accrocca în cartea sa, se reduceau la cincisprezece rînduri din care se putea afla că s-a născut la Vicenza, la 8 decembrie 1929, și că a terminat liceul clasic, dar nu facultatea de filozofie la Universitatea din Padova. Călătorise în Franța, Germania, Austria, Maroc, Algeria, Tunisia, Israel, Ungaria și Uniunea Sovietică. Frecvența mediile populare și mic burgheze conforme ambianței familiare în care crescuse. Nu primise nici un premiu literar. Își definea opera ca realist lirică. Emitea și o judecată severă asupra criticii literare în Italia, pe care o considera incoerentă și contradictorie. După el, nu există o adevărată critică, ci numai opinii, tehnice ori academice, bazate pe multe elemente prea adesea străine de opera literară și de artă.

La unsprezece ani de la laconicele răspunsuri consemnate de Accrocca, Goffredo Parise este considerat, oriunde în lume, unul dintre cei mai semnificativi reprezentanți ai literaturii italiene contemporane. Cărțile sale apar acum în zeci de mii de exemplare și nu numai în Italia, iar în anii apropiați trecuți a obținut cele două mari importante premii literare ale țării sale, Viareggio și Strega echivalentul italian al prestigiosului Goncourt. Aria călătoriilor s-a spațiat înfin în zonele Chinei, Vietnamului și Americii.

La 18 ani, Goffredo Parise a scris prima sa carte, *Il ragazzo morto e le comete*, cu aspirația pură și cu sentimentul profund cu care la acea vîrstă se scriu versuri. Își recunoaște drept izvoare prime de inspirație, cinematograful, pe care îl frecvența asiduă, și războiul al doilea mondial ale cărui mari bătăi de clopote răsunaseră vast deasupra cerului său. Proza sa primă frează de lirism și sinceritate și emoționează și astăzi la distanță de douăzeci și trei de ani. Lucidul Parise nu-i reneagă astăzi, romantismul și pecetea sumbră a evanescenței orientării fără de întoarcere a lumii, spre ireversibilul ei apus. Marele poet Eugenio Montale, unul dintre primii și cei mai atenți cititori ai lui Parise, îi recunoaște acestei prime cărți fantezia de fabulă magică a lui Chagall în a cărui pictură zboară urșii și vrăjitoarele, dar sigiliul teribilei experiențe trăite a războaielor și a stării subumane a celor atinși de neagra lor aripă.

Transferindu-se la Milano în 1953, Parise va suferi trauma marelui oraș, cristalizată în romanul *Il Prete bello*, dominat de angoasa poetică a neadaptării adolescenților care nu-și pot afla nici o stea călăuzitoare. Cartea este primul best-seller al Italiei literare după cel de al doilea război mondial (350 000 exemplare).

Nu de același succes se va bucura *Il Fidanzamento*, roman al unei logodiri (vezi și Manzoni, *I Promessi Sposi*), care se prelungește, oscilînd, de la minus la plus înfinit, sub semnul acid al unui prea trist sarcasm, departe de zonele lirice ale primelor proze.

Cinematograful și Parise se descoperă reciproc și scriitorul lucrează la Roma pentru Fellini și Ferreri, între scenariile sale înscriindu-se și causticul *Ape Regina*. Este antrenat și de jurnalismul activ și curios de „a cunoaște lumea comunistă“, călătorește în China și în Vietnam, în Mongolia și Albania. Rezultat al corespondențelor, volumul de reportaje *Cara Cina* (150 000 exemplare într-un singur an), Biafra și Due, tre cose sul Vietnam. În cuvîntul înainte al acestei ultime cărți, Parise ajunge la

concluzii de profundă participare umană: „aș vrea să mor în Vietnam. Nu ca spectator, nici ca scriitor de data asta și cu atît mai puțin ca instrument, mașină, obiect de război în serie, ci, în mod simplu, umil, anonim și fericit ca om între alți oameni simpli și anonimi“.

În 1965 i-a apărut romanul care l-a lansat definitiv pe firmamentul internațional, *Il Padrone*, primit excepțional de critică, care l-a considerat o fabulă modernă, de inspirație voltaireană, iar pe protagonist, tinărul liniștit din provinciile calme, proiectat în sistemul industrializării excesive, drept un *Candide* contemporan. Cartea aceasta a putut să fie considerată drept o mare cursă mortuară, dominată de o filozofie nihilistă, un imens lagăr de concentrare în care cei mulți trebuie să se transforme în supuși, mai mult, mai monstruoși, în lucruri utile în exclusivitate Patronului. „Dependenții“ sînt proprietatea absolută a Stăpînului, care vrea să stingă din ei orice lumină, concentrînd, pentru respingerea umanității ultime, o voință uriașă, nihilist atotcuprinzătoare. În proza densă a Patronului lui Goffredo Parise nu poate pătrunde nici o rază.

Traducînd *Crematoriul din Viena*, am avut puternic și permanent senzația prezenței Patronului, echivalent cu alienarea și cu moartea, cu violența exercitată pînă la extreme limite, a celor puțini asupra celor mulți. În *Crematoriul din Viena* ard cu marl flăcări, pînă la ultima cenușă, inadapabili. *Crematoriul* este un abis infernal dantesc în care sînt în combustione lentă damnații societății contemporane, mistuiți în esența lor socială. Există și încercările pe care le acordă solitudinea impusă, grațiile invizibile pe care cei puțini și puternici le ridică în fața celor mulți. *Crematoriul din Viena* este dedicată într-adevăr celor mulți, definiți de Platon ca participanți la eferescențele unui univers ostil. Cartea este o suită clarobscură de variante al cărui sumbru nucleu central este lupta împotriva dezumanizării, lupta pentru a supraviețui genuin și uman, „consumismului“ moral.

În ultima carte a lui Parise sînt pagini desprinse din constelația de astre negre a prozei lui Kafka. Forța artistică a prozei lui Parise dimensionează magic anihilarea umană, combustione etică, mecanizarea și automatismul de robot, încetarea bătăilor de inimă, atunci cînd nu mai există nici un resort ideal. Alienarea nu este numai singulară, ea își poate revărsa magma sa anihilatoare asupra întregului univers.

În realitate, cartea lui Parise este un prelung strigăt de alarmă, un mare și implicit protest, un denunț tragic al contemporaneității, în care deasupra florilor se boltesc ceruri de smog. Cartea ultimă a lui Parise este o proiectare extrem de lucidă asupra unei umanități oboșite, roasă profund de incapacitatea de a reinnoi reflectarea în culori stîNSE, a unei umanități crepusculare, în profundă criză. Protagonistul suitelor alienării este surprins de ochiul absolut obiectivizat al scriitorului care-și refuză, aparent, participarea, neemițînd niciodată sesizabile vibrații proprii. Ochiul lui Parise capătă însușirea magică a microscopului, apt să spargă crusta celulară pentru a pătrunde în nucleul iradiant al tumorii. Omul lui Parise, violentat într-o lume unidimensională, rătăcînd în labirinturi, niciodată mirific, între meandrele simbolurilor, simte instinctual însingurarea, se zbate inutil pentru a sparge zidurile invizibile care îl închid.

Crematoriul din Viena este un puternic, patetic protest intelectual și de artă, străbătut de luciditate, o dramă intensă a cunoașterii, o denunțare a instrumentalizării și a violenței care dezumanizează universul antropomorfic, de la floare și pînă la stea.

„ROMÂNIA LITERARĂ“

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România
Director GEORGE IVAȘCU

